ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్ప్రకాశితము. సంఖ్య ౧౫.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము.)

ఇది

శ్రీనాథమహాకవి విరచితము.

రెండవకూర్పు ౫౦౦.

కాకినాడ

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచేఁ బ్రకటితము.

1930.

వెల రు 0—12—0.

ప్రథమముద్రణపీఠిక

శ్రీనాథమహాకవి కాశీఖండమునందు "చిన్నారి పొన్నారి" యనుసీసపద్యమునఁ దాను రచించిన శాలివాహనసప్తశతి, మరుత్తరాట్చరితము, భీమఖండము, నైషధము, కాశీఖండములను లోకమున కెఱుకపఱిచెను. అందలి మొదటి రెండుగ్రంథములు నింతవఱకు నెవ్వరికిని గోచరములు కాలేదు. ఆపద్యమందు లేని హరవిలాస మిపుడు ముద్రితమై ప్రచారమున నున్నది. దంతులూరి బాపరాజు మూర్తిత్రయోపాఖ్యానపీఠికలోఁ దనతాత యగు గన్ననరపతి "శ్రీనాథసుకవీంద్రుచే ధనంజయవిజయం బనుసత్కావ్య మందినాఁడనియె" నని చెప్పినాఁడు. దానింబట్టి కవిసార్వభౌముఁడు కిరాతార్జునీయమును గూడ రచించె నని యూహింపనగును. ఇవిగాక యెన్నఁడు నెవరును గని విని యెఱుంగనిది యీశివరాత్రిమాహాత్మ్య మొకటి.

దీనిని గొంతకాలమునకు మునుపు, ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు తమ ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథపరిశోధనమునఁ గృష్ణాజిల్లా నందిగామతాలూకా జొన్నలగడ్డ వాసిరెడ్డివారియింటఁ గనుఁగొని యావృత్తాంతము లోకమున

కెఱుకపఱిచి ప్రత్యంతరమునకై చాలఁ బ్రయత్నించియు నయ్యది లభింపమిచే నెల్లూరు పత్రికలోఁ బ్రకటించిరి. ఈ గ్రంథమును బలువు రపేక్షించుటచే మరల నిపుడు పుస్తకరూపమునఁ బ్రకటింపఁబడు చున్నది. కావున దీనిచరిత్ర మిటఁ గొంచెము చర్చింపఁబడును.

ఈగ్రంథము ప్రతి యతిశిథిలము లగు తాటియాకులపైఁ గలదు. మధ్యమధ్య పత్రములును ముక్కలు నుసి నుసియై పోవుచున్నవి. వ్రాఁత చాలఁ బురాతన మైనది. "ఆనందనామసంవత్సర శ్రావణ శుద్ధ ౧౩ మంగళవారము నాఁడు వెంకన్న కుల్కర్ణి మ॥ గుడిమిట్ల వ్రాసినట్లు ద్వితీయాశ్వాసముచివర నున్నది. ఈ యానంద క్రీ. శ. 1674 నాఁటిది కావున నిప్పటికి 249 యేండ్లక్రిందటివ్రాఁత. ఈగుడిమిట్ల నందిగామ సమీపమున నున్నది. గుండ్లని నైజామకత్తు. సాధారణముగాఁ దాటాకుపుస్తకములు చదువువారెల్ల నీవ్రాఁత చదువఁజాలరు. ప్రస్తుతము లభించిగ్రంథము నాలుగాశ్వాసములది. దీనితోఁ గవి మొదటఁ బ్రతిజ్ఞచేసిన "ఉరులింగోద్భవంబును, శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబు" నను కథలు ముగిసిపోయినవి. కాని నాలవయాశ్వాసాంతమున శివదూతలచే యమదూతలు పరాజితులై యముని కెఱిఁగింప "చిన్నవోయి యముం డేమి చేసె" నని యైదవ యాశ్వాసారంభ సూచకముగ మునులచేఁ బ్రశ్నింపఁబడెను. దానిచే నింకను గొంత గ్రంథము కల

దేమో యని తోఁచును. కాని శ్రీనాథకవి యింతమా
త్రమే రచించె ననుట సమంజసముగా నున్నది. ఏలన
మొదటఁ బ్రతిజ్ఞచేసిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యము ముగిసినది.
పైని యమప్రమథాదులయుద్ధములు కథకంతగా నుపకరిం
చునవి గావు. కావున మూల మగునీశానసంహితాధ్యా
యాంత్యపద్యానురోధమున నీమునుల ప్రశ్నవాక్యమును
గూడ గ్రంథమందుఁ జొప్పించె ననుట యుత్తమము.* రెం
డవది శ్రీనాథుఁ డీ గ్రంథమును ముగింపకమునుపే కాలగతి
నొందుటవలన నాలుగాశ్వాసములు మాత్రమే శ్రీనాథ
రచితము లని చెప్పవలయును. అంతియ కాని యింకను గొం
తభాగ మున్న దనియు నది లేఖకునిచే విడువఁ బడిన దని
యుఁ జెప్పు టంత సరికాదు, కావున, శివరాత్రిమాహా
త్మ్యము సమగ్రముగ నే లభించిన దని తలంపనగును. ఇఁక
నీగ్రంథ మే కాలమున రచింపఁబడెనో విమర్శింపవలసి
యున్నది.

"సత్కవిసార్వభౌముం డగు శ్రీనాథకవివరేణ్యు - - -
గాంచి " ఆ. ౧. ప. ౧౩.

గీ. వేడ్కఁగవిసార్వభౌముని విమలచరితు ,, ఆ.౧.ప. ౩౭.

వ. అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్య
పౌత్త్రుండును మారయామాత్యపుత్త్రుండునునగు శ్రీనా

* ఈయుక్తికి ముందు విమర్శింపఁబోవు ప్రమాణము
లాధారములు.

థకవివరేణ్యుండు సంతుష్టమానసుండై. ఆ.౧-౩౮

అను వాక్యములవలనను, ఆశ్వాసాంతగద్యములు నాలుగువలనను శ్రీనాథుఁడు కవిసార్వభౌమబిరుద మందిన పిదప హరవిలాసనైషధములకుఁ బిదప భీమఖండమునకు మునుపు దీనిని రచించె నని శ్రీ వీరేశలింగముపంతులుగారి యూహ. ఈగ్రంథమందు దోషము లత్యధికముగా నుండుటచే నియ్యది శ్రీనాథుని బాల్యకవిత యని బ్ర॥ శ్రీ॥ నాగపూఁడి కుప్పుస్వామయ్యగారి తలంపు. వీరిరువురివాదములలో నేది వాస్తవమో పరికింతము -

"సుతుని న్సుకృత్యక్తశాంతాత్మునిన్. ఆ. ౧. ప. ౧.

"ఆలిని బుక్కిటందిడి. ఆ. ౧. ప. ౩.

"కృతిపతు లగుకవిముఖ్యుల. ఆ. ౧. ప. ౯.

"నడిప్రాసపడంబబంధమై, ఆ. ౧. ప. ౧౧.

"పల్లి కార్జునకుత్సలంబర్థిఁబడసె. ఆ. ౧. ప. ౧౫.

"పుణ్యబుష్పీశ్వరసత్తుల్యులం బోలిన. ఆ.౧.ప.౧౯.

"వైభవప్రఖ్యాతపరహరిశ్చంద్రుండు. ఆ. ౧. ప. ౨౦.

"ఘనుఁడుకోమరగిరీంద్రుండుగలిగియుండు.ఆ.౧.ప.౨౦.

"నేర్పరతఁడు. ఆ. ౧. ప. ౨౨.

"(సకలసద్గుణ)విఖ్యాతసారసాఖ్య మహితపంచాతురీ మంత్రమానసాత్త ఆ. ౧. ప. ౨౪.

"పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలఁపంగ గౌరిగాఁబోలుసీ కాంత తలఁప ఆ. ౧. ప. ౨౪.

"నల్వేటుచింత." ఆ. ౧. ప. ౫౬.

"కాకోదరగ్రామణికంఠగ్రైవేయము. ఆ. ౧ ప. ౫౮.

ఇట్టివే కాక యింక ననేకదోషములును నప్రౌఢకవితాబంధమును నవతారికాభాగమున నగపడుచుండుటచే నీగ్రంథము శ్రీనాథరచితము కా దనియైనను బాల్యరచితమనియైనను జెప్పనగును గాన శ్రీ వీరేశలింగముపంతులుగారి యూహ సరికాదు. గ్రంథమునందుఁ బలుతావులఁ గవిసార్వభౌమబిరుద ముండుటచేతను దోషము లవతారికాభాగమందె తక్క మఱెచ్చటను లేకుండుటయేకాక కథాభాగము శ్రీనాథుని యితరగ్రంథముల శైలికి సమానమగుప్రౌఢిచే నలరారుచుండుటచేతను శ్రీకుప్పుస్వామయ్యగారి తలంపుకూడ సరికాదు. ఇఁక మూఁడవపక్ష మొకటి స్ఫురించినది. దానిని జిత్తగింపఁ బ్రార్థించెద.

శ్రీనాథుఁడు నైషధరచనానంతరము ప్రౌఢదేవరాయల యాస్థానపండితుఁడగు గౌడడిండిమభట్టు నోడించి సార్వభౌమబిరుద మందెను. ఆబిరుద మీగ్రంథమునఁ గలదు గదా! హరవిలాసనైషధములందు లేనిపంచారామాప్సరఃకురంగేశ్వరుల నామములు తొలుదొల్త భీమఖండమున నుపయోగింపఁబడినవి. ఆనామము లీగ్రంథమందు నగపడుచున్నవి. కావున శివరాత్రిమాహాత్మ్యము భీమఖండమునకుఁ బిదపనే రచింపఁబడినది. ఇంతే కాక సంస్కృతకాశీఖండమునుండి గుణనిధిచరిత్రములోని వగు-

శ్లో. "యాయజూకకులే జన్మ క్వక్వ మే వ్యసనం మహత్
అహో బలీయా న్సవిధి ర్భావికర్మానుసాధయేత్
భిక్షితుం నాధిగచ్ఛామి నమే పరిచితః క్వచిత్
నచహస్తే ధనం కించి త్క్వమత్ర శరణం భవేత్
సదా హ్యభ్యుదితే భానౌ ప్రసూర్మే మృష్టభోజనమ్
దద్యా ద్దద్యాత్ర కం యాచే యాచే హ జననీ న మే"

అనుశ్లోకములను—

గీ. అక్కటకట దురోదరవ్యసన మెట్లు
యాయజూకవిశిష్టాన్వవాయ మెట్లు
ఎట్లుచేసినఁ జేయుఁగా కేమనంగ
నేర్చువారము విధి దయానిస్స్వహృదయి.

కాశీ. ఆ, ౪. ప. ౧౧౩.

చ. అరుణగభస్తిబింబముదయాద్రి పయింబొడ తేరగిన్నెలోఁ
బెరుఁగును వంటకంబు వడపిందెలునుం గుడువంగఁబెట్టు ని
ర్భరకరుణాధురీణ యనుప్రాణముప్రాణము తల్లియున్న దే
హరహర యెవ్వరింకఁ గడు పారసి పెట్టెద రీప్సితాన్న
ముల్. ఆ. ౪. ప. ౧౧౪.

అనుపద్యములుగా నాంధ్రీకరించెను. ఇందు మొద
టిపద్యమును విస్తరించి శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున వర్ణించి
నాఁడు. రెండవదాని నేమాత్రమును మార్పు సేయక యట్లే
వేసినాఁడు. (చూ. ఆ. ౩. ప. ౧౯) ఈ మూలశ్లోకములు
కాశీఖండమందు నీశానసంహితయందు నొకరీతినే యుం

డునా? ఈశానసంహిత యెందున్నదో యగపడదు. కాశీ
ఖండమే యీశానసంహిత యనినఁ దప్పు కాఁజాలదు.
కావున నీగ్రంథము కాశీఖండము గూడ రచించినపిమ్మటనే
౧౪౪౦ ప్రాంతమున రచింపఁబడె నని నానిశ్చయము.
అయినచో నవతారికాభాగమందలి యప్రౌఢశైలికి నలా
క్షణికప్రయోగములకును గతి యేమందురా? శ్రీనాథుఁడు
కాశీఖండమునందుఁ గుబేరపూర్వవృత్తకథనావసరమున శివ
రాత్రిమాహాత్మ్యమును గుణనిధిచరిత్రరూపమున వర్ణించెను.
తనగ్రంథములం దటనట బాణకాదంబరిలోని వాక్యముల
నుపయోగించెఁ గాని యీరెంటియందును దనివిసనక
కాదంబరిలోని రసవంతము లగుభాగముల విరివిగ గ్రహించి
సుకుమారచరిత్రమును గల్పించి శివరాత్రిమాహాత్మ్యమును
సమగ్రముగ వర్ణించెను. గ్రంథముపూర్తిచేసి యవతరణిక
రచింపకమునుపే కైలాసమున కేగెను. పిదప శ్రీశైలవాసి
యగుశాంతయ యెట్లో యాయేకలిఖితప్రతిని సంపాదించి
కొంతధనము వెచ్చించియో లేకయో స్వయముగనో లేక
తనయాశ్రితుఁడగు నొకయప్రౌఢకవివలననో యుపోద్ఘా
తము నుద్భవింపఁజేసి జనకవియుక్తమై నిరాలంబ మైన
యీకృతికన్యను దన కంటఁగట్టుకొనియె నని యూహిం
చుట సాహసము కానేరదు. గ్రంథారంభమునందలి యిష్ట
దేవతాస్తుతియుఁ గవిస్తుతియుఁ గృతిపతికృతికర్త నుద్దేశించి
పలికిన వాక్యములును గవిప్రతిజ్ఞావాక్యములందలి ప్రథమ

పురుషప్రయోగమును వేయేల సకలవిధదోషాకరంబైన యవతారికయెల్లను శ్రీనాథుని యితరసర్వగ్రంథములకు భిన్నమార్గముగలదై పై సిద్ధాంతమును బోధించుచున్నది. కావున నిందలి యవతారిక శ్రీనాథవిరచితము కాదనియుఁ గథాభాగము నాలుగాశ్వాసములు మాత్రము కాశీఖండానంతరము ౧౪౪౦ ప్రాంతమున శ్రీనాథునిచరమదశయందు రచింపఁబడెననియు నీగ్రంథమందలి కథానాయకునితోడనే శ్రీనాథుఁడును బ్రమథపదవి నందెననియు నీకృతియే శ్రీనాథునియంత్యకృతి యనియు (దీనికంటె నర్వాచీనకృతి కనఁబడువఱకు) నూహింపవచ్చును.

ఇఁక నీగ్రంథరచనమందలి కొన్ని విశేషములు:—

గీ. వానిఁ గలలోనఁ గాననివనజముఖియు
వాని మాఘ్నునఁ జేరోక్కని మానవతియు
వానిగా నాత్మ భావించి వరుని గవయ
నప్పళింపనిసతియు లే దయ్యె నచట.

శృం. నై. అ. ౧. ౬౦.

అనుపద్యమును విస్తరముగా రసవత్తమముగా శివరాత్రిమాహాత్మ్యమున—

సీ. హృదయ ముప్పొంగార నేకాంతముననుండి
వానిఁ జింతింపని వనజముఖియు
నొకమా ఱతనిఁజూచి యొండొక్కమతిఁ జూడ
నభిలషింపనివిద్రుమాధరియును

గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి
ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును
నతనిరూపంబు కుడ్యంబులందు లిఖించి
యందంబుఁ జూడనియంగనయును
జెలులచేతను బ్రోదిరాచిలుకచేత
వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ
బాదుకోఁ బులకింపని పైదలియును
బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టణమున. ఆ. ౨. ౯౮.

అను సీసపద్యముగా రచించెను. ఇంక నిట్టి వనేకము లాతని పూర్వగ్రంథానుకరణము లిందుఁ గలవు.

౫. తస్య రాజ్ఞో నిఖిలకలాకలాపావగాహనగభీరబుద్ధిః -- బృహస్పతి రివ సునాసీరస్య కవి రివ వృషపర్వణః వసిష్ఠ ఇవ దశరథస్య విశ్వామిత్ర ఇవ రామస్య ధౌమ్య ఇవాజాతశత్రోః దమనక ఇవ భీమస్య సుమతి రివ నలస్య సర్వకార్యేష్వప్రతిహతమతి రమాత్యో బ్రాహ్మణః శుకనాసో నామాభవత్. కాదంబరీ ౫. ౨౮౩

వ. ఆ రాజునకు నిఖిలశాస్త్రకలాపావగాహనగంభీరబుద్ధి యజ్ఞదత్తుం డను బ్రాహ్మణుండు దేవేంద్రునకు బృహస్పతియు, వృషపర్వునకు శుక్రుండును, దశరథునకు వసిష్ఠుండును, రామునకు విశ్వామిత్రుండును, నజాతశత్రునకు ధౌమ్యుండును నలునకు దమనుండునుం బోలెఁ బ్రధానియై * - శివరాత్రి. ఆ. ౨. ప. ౧౫.

గ. సత్యపి రూపవిలాసోపహసితరతివిభ్రమే లావణ్యవతి
వినయవ త్యన్వయవతి హృదయహారిణి చావరోధ
జనే" కాదంబరీ. గ. ౧౨.

వ. అమ్మంత్రిభార్య వినయవతి వివేకవతి విభ్రమవతి విలా
సవతి సౌభాగ్యవతి లక్షణవతి యౌదార్యవతి గాంభీ
ర్యవతి యన" - శివరాత్రి. ఆ. ౨. వ. ౧౫.

పై గద్యమునందలి సప్తమ్యంతములను జమత్కా
రముగఁ బ్రథమాంతములుగ మార్చినాఁడు. మూలమం
దలి రాజాంతఃపురము నాంధ్రీకరణమున మంత్రిభార్యగా
నొనర్చెను.

గ. ఏకం తు తనయముఖకమలదర్శనసుఖం తు న లేభే తథా
సంభుజ్యమాన మపి నిష్ఫలపుష్పదర్శనం శరవణ మి
వాంతఃపుర మభవత్. కాదంబరీ. ౨౭౧-౨౭౨.

సీ. తనయసంతానలబ్ధి దొదవ్వఁగాఁగ
విభవసంపత్తి గల్గియు విన్నవోయి
వనితనిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁ దాల్చె
శరలతాకాననమువోలె జవ్వనంబు. శివ. ఆ. ౨-౧౭

గ. అథ తస్యా స్తాంబూలకరంకవాహినీ సతతప్రత్యా
సన్నా మకరికానామ రాజాన మువాచ॥ కా. ౨౬౩.

గ. ప్రథమ మపి స్వామినీ దానవశ్రీరివ సతతనిందితసుర
తాశయనాసనస్నానభోజనభూషణపరిగ్రహాదిషు సము
చితేషు దివసవ్యాపారేషు కథంకథ మపి పరిజనప్రయ

త్మాత్ప్రివ ర్తమానా సశోకే వాశీత్- కా. గ. ౨౬౬

గ. దేవ హృదయపీడాపరిజిహీర్షయాచ న దర్శితవతీ సా వికారమ్. కా. గ. ౨౬౭

గ. అద్యతు చతుర్దశీతి భగవంతం మహాకాల మర్చితు మితోగతయా తత్ర మహాభారతే వాచ్యమానే శ్రుతం అపుత్రాణాం కిల గతి ర్నాస్తి నవా సంతి లోకాః. కా. గ. ౨౬౮.

వ. ఈదుఃఖంబుసకుం గారణం బే మని యడుగుట యుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దాని తాంబూలకరంక వాహిని యిట్లను- అను ౨. ఆ. ౩౦. వచనముగా.

గ. అపరేతు ----ప్రతారణకుశలై ర్ధూర్తై రమానుషోచి తాభి స్తుతిభిః. ప్రతార్యమాణా విత్తముదమత్త చిత్తా నిశ్చేతనతయా తథేత్యాత్మన్యారోపితా లీకాభిమా ననా---- అంతఃప్రవిష్టాంభుజద్వయమివాత్మ బాహు యుగళం సంభావయంతి. గ. ౭౧౪-౧౬.

గ. దర్శనప్రదానమ ప్యనుగ్రహం గణయన్తి. ౭౧౮.

గ. దృష్టిపాతమ ప్యుపకారపక్షే స్థాపయన్తి. ౭౧౯.

గ. సంభాషణ మపి సంవిభాగమధ్యే కుర్వన్తి. ౭౨౦.

గ. ఆజ్ఞా మపి వరప్రదానం మన్యన్తే. ౭౨౧.

గీ. తత్సమానుష కాలోచితంబు లైన
కీర్తనంబుల మెప్పుంకించుకొండు
తా రమర్త్యులుగా మదిం దలంతు రహహ

విత్తమదమత్తచిత్తులై వెఱ్ఱిజనులు. శివ. ౨-౯౪.

సీ. అయ్యనీవుచతుర్భుజావతారుఁడ వన్న - - - - ౯౭

గ. మిథ్యామాహాత్మ్యగర్వనిర్భరాశ్చనప్రణమంతి దేవతా భ్యః కించ న పూజయన్తి ద్విజాతీన్ న మానయన్తి మాన్యాన్ నార్చయంత్యర్చనీయా న్నాభివాదయంత్య భివాదనార్హాన్ నాభ్యుత్తిష్ఠంతి గురూన్.

గ. ౭౨౨, ౨౩, ౨౪.

ఉ. సంపదపేరికట్టెఁడిపిశాచముసోఁకినమానవుండు పూ జింపఁ డభీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జనులైనవారి మ న్నింపఁడుమిత్రబంధులగణింపఁడుధర్మరహస్యముల్విచా రింపడు మీ...భరింపఁడహంకరణంబుపెంపునన్.

శివ. ఆ.౨-౯౧

గ. ప్రవిశ్యచ తరషండస్య మధ్యభాగే మణిదర్పణ మివ త్రైలోక్యలక్ష్మ్యాః స్ఫటికభూమిగృహ మివ వసుంధరా దేవ్యాః కైలాసమివ ద్రవతా మాపన్నం...చంద్రాతప మివ రసతా ముపేతం హరాట్టహాస మివ జలీభూతమ్.. శరదభ్రబృందమివ ద్రవీభూయైకత్రనిష్యందితమ్ అచ్ఛో దం నామసరో దృష్టవాన్. గ. ౧౫౬

సీ. "స్ఫటికరత్నగృహంబు సర్వంసహాకాంత

కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి-శివ.౩-౨౧

ఇట్టి యుదాహరణముల నింక ననేకములుగాఁ జూడనగును. వేయేల " తన్మహానుభ " " అయ్య నీవు "

"సంపద పేరి" అనుపద్యముల కీగ్రంథమునం దేప్రసక్తియు లే
కున్నను గాదంబరీరసాస్వాదపరవశత్వముననే యాంధ్రీక
రించె నన్నచో శ్రీనాథకవి కాదంబరి నాంధ్రీకరించుతలం
పుననే శివరాత్రిమాహాత్మ్యరచన మారంభించె ననియును,
గాశీఖండమునందలి గుణనిధిదుర్గుణవర్ణనమునను శివరాత్రి
వ్రతప్రభావవర్ణనమునను దనివిసనక సుకుమారచరిత్రమును
గల్పించె ననియును విశద మగును గదా?

పైనిజెప్పిన విశేషములం బట్టి యీగ్రంథ ముత్తమ
ప్రబంధములలో నొకటియుఁ బవిత్రగ్రంథములలో నొక
టియు ననియుఁ దెలియనగును. ఈగ్రంథ మింతకాలము
తాళపత్రములలో ఘుణాక్షరబహుళముగ నింతదనుక
(౪౫౦ సంవత్సరములు) ఏరికి నగపడకున్ననునేఁటి కాంధ్ర
సాహిత్యపరిషత్తువారి యమోఘపరిశ్రమమువలన నాంధ్ర
లోకమునకుఁ బ్రత్యక్ష మగుట మహాదృష్టవిశేషమే. ఈ
గ్రంథమును దొలుసారిపత్రికలోఁ బ్రకటించుసమయమునఁ,
గీర్తిశేషు లగుశ్రీతంజనగరం దేవరాజసుధిగారు చాలసాయ
మొనరించిరి. దీనిని సంస్కరించుటయందుఁ గాదంబరి
యును శ్రీనాథుని యితరగ్రంథము లన్నియును సహా
యము లైనవి. అయిన నింకను గ్రంథపాతములును దోష
ములు సందేహములు ననేకము లుండిపోయినవి.

ఇట్లే యింక నితరుల కనేకసంస్కరణములు దోఁపవచ్చును. అవియెల్లఁ దృతీయముద్రణమున గ్రహింపఁబడును.

ఇట్లు, బుధవిధేయుఁడు,
కఱ్ఱి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

ద్వితీయముద్రణపీఠిక.

శ్రీశివరాత్రిమాహాత్మ్యమున కింతత్వరలోనే పునర్ముద్రణయోగము లభించుట కాంధ్రమహాజనులకు శ్రీనాథమహాకవియెడఁ గలభక్త్యాదరములే కారణము. తొలుతటి ముద్రణమై యిప్పటి కించుమించు పండ్రెండేండ్లు గతించినవి. తొలుతటిపీఠికకంటె నీపీఠికయం దనేకాధికాంశములు చేర్పఁగల నని విశ్వసించిన నాకుఁ బ్రత్యంతరాలాభము నిరుత్సాహజనక మైనది. అయిన నీగ్రంథము ప్రకటింపఁబడినపిదప ననేకులు పత్రికాముఖమునఁ జర్చించినవిషయములవలనఁ గొన్ని నూత్నాంశములు తెలియవచ్చినవి. వాని నుచితరీతిని వివరింతును.

ఈనడుమ రాజకీయప్రాచ్యలిఖితపుస్తకాలయాధికారులకు "ఈశానసంహిత" యను గ్రంథ మొకటి లభించి

నది. దాన్నియం దీకథకు మూల మున్నది. దానిపరిమా ణము నూఱుశ్లోకములు మాత్రమే. ఆనూఱుశ్లోకములనే యూఁతగాఁ గొని కాదంబరీవర్ణములను జేర్చి మనకవి యింత గ్రంథముగా రచించినాఁడు. ఆమూలమును బట్టి చూడ నిం కొక్క యాశ్వాసము గ్రంథ ముండవలయు నని తెలియుచున్నది, గాని, యది యాతఁ డాంధ్రీకరించెనో లేదో నిర్ణయించుట కాధారము లంతగా నగపడకున్నవి.

తొలుతటిపీఠికలో నీ గ్రంథము చిరకాలమువఱ కెవ్వరు నెఱుఁగ రని వ్రాసియుంటిని. దాని నీక్రిందిరీతిని సవరించుకొన వేఁడెదను.

ఉ. కాయజవిక్రియం బడయఁగానికులంబున సంభవించి
యన్యాయము సేయ నేయిటుదురాత్ముఁడు వీఁడు త్రపా
భిమానము, ల్లాయఁగఁ దట్టియుంచు నతిమాత్రములజ్జితుఁ
డైనకైవడిం, దోయజషండ బాంధవుఁ డధోముఖుఁ
డయ్యె నభోంగణమ్మునన్.

శా. ప్రాలెం బశ్చిమశైలశృంగముపయిం బ్రత్యగ్రమధ్వాగ
మో, స్నీలత్రింశుకకోరక స్తబక కాంతిన్ భానుమన్మండ
లం, బాలంబించె మరుండు హస్తమున దాఁ దారామ
లీలావతీ, భ్రూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయముం బుండ్రేక్షు
కోదండమున్.

క. క్రుంకె నవిభాకరబింబము
పంకజషండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్వీథిం

గం కేలీతరుపల్లవ
సంకాశచ్ఛాయఁ గొమరుసంజ జనించెన్.

వీనికిఁ బ్రతిబింబములు మనుచరిత్రమునఁ గలవు:—

చ. తరుణి ననన్యకాంత నతిదారుణ పుష్పశిలీముఖవ్యథా
భరవివశాంగి నంగభవు బారికి నగ్గము చేసి క్రూరుఁడై
యరిగెమహీసురాధముఁ డహంకృతితో ననిరోషభీషణ
స్ఫురణవహించెనోయననభోమణిదాల్చెఁగషాయదీధితిన్

శా. శ్రేణుల్గట్టి నభోంతరాళమునఁబా ఱెంబక్షుం ష్ణాంశు
పా, షాణవ్రాతముకోష్ణమయ్యె మృగతృష్ణావార్ధులిం
కెంజపా, శోణంబయ్యెఁ బతంగబింబముదిశాస్తోమంబు
శోభాదరి, ద్రాణం బయ్యె నరోజషండములు నిద్రా
ణంబు లయ్యెంగడున్.

పెద్దనార్యుఁడు శివరాత్రిమాహాత్మ్యమునుబాగుగా నెఱుఁగు
ననుటకుఁ బైపద్యములు తార్కాణము.

అంధ్రీకరణమునందలి విశేషములు తొలిపీఠికలోఁ
జాలవఱకుఁ జూపితిని, గావున, స్వల్పలోపములను మాత్ర
మిటఁ జూపెదను :—

వ. "ఆరాజునకు...నలునకుదమనకుండునుంబోలె" ఆ_౨_౧౫
నలునిమంత్రి సుమతి యై యుండ దమనకుఁ డనుట
ప్రమాదము.

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబు గదా...దశరథుండు దిగ్గజములం
బోలినకుమారుల——ఆ_౨_౩౫.

దిగ్గజము లెనిమిది యైయుండ నాలుగనుట యప్రసిద్ధము.
ఆ ౨-33 పద్యము పూర్వోత్తరార్ధములకు సంబంధము
లేదు.

"బహుదినంబు లమ్మహాసచివు పట్టపుదేవికి" ఆ౨-౨౦.
సచివునిభార్యను బట్టపుదేవియనుట సమంజసము కాదు.

శా. "సీమంతోన్నతసంభ్రమంబు వెలయం జేయించెశ్రీ
యజ్ఞదత్తామాత్యాగ్రణికన్నృపాలకుఁడు" ఆ౨-౫౨
యజ్ఞదత్తునిభార్యకుఁ జేయవలసిన సీమంతోన్న
యనసంస్కారము నాతనికే రాజు చేయించుటయు నస
మంజసము.

క. "పరిషత్కాంతరమునఁ దా సరసిరుహాకరము వెడలి"
అనంతరము కాని యంతరమైయుండదు. ఆ 3-౨3
కాదంబరీభాగముల నందందు బహుళముగఁ జొ
ప్పించినట్లు పూర్వపీఠికలోఁ జేర్కొని యుంటిని. ఇంక
నీక్రిందివిషయములనుగూడ దిలకింపుఁడు.

కాదంబరిలోని శూద్రకుఁడును దారాపీడుఁడును
జేరి యిందు హేమాంగదరూపము నొందిరి. తారాపీడుని
పట్టమహిషి విలాసవతియు శూద్రకుని యంతఃపురమును
నిందు యజ్ఞదత్తామాత్యునిభార్య సుశీలగాఁ బరిణమించిరి.
కాదంబరిలోని శుకనాసుఁ డిందు యజ్ఞదత్తుఁ డయ్యెను.
అందలి చంద్రాపీడవైశంపాయను లిందు విద్యాభ్యాసకా

లమున సుకుమారత్వ మొందిరి. కాదంబరిలో శుకమును దీసికొనివచ్చిన చండాలదారికారూపచ్ఛన్న యగుమహాలక్ష్మి యిందుఁ గథానాయికయగు జనంగమకన్యగా నవతరించినది. అందలిపక్కణము యిందలి పక్కణము. అందలిశబరసేనాపతి మాతంగకుఁ డిందు మాలెతతోఁ గాఁపురమున్న సుకుమారభూమికఁ దాల్చెను. అందలిశబరసైనికు లిందు వృద్ధసుకుమారునిసహచరులు. కాదంబరిలోని తారాపీడుని మహిషి విలాసవతి సంతతి లేక విచారించుట, భర్త యామె నోదార్చుట, తాంబూలకరంకవాహిని గుట్టు చెప్పుట, శివాలయపురాణశ్రుతి, దానధర్మాదు లాచరించుట, గర్భప్రాప్తి, సూతికాగృహాలంకారము, ప్రసవము, ప్రసూతిసమయబలివిధానము, కుమారసంరక్షము, శైశవక్రీడలు మొదలగున వెల్ల దీనియం దట్లే సలక్షణముగ యజ్ఞదత్తునిభార్య విలాసవతి వానికుమారుఁడు సుకుమారుఁడు వీరివిషయమున వర్ణింపఁబడినవి. సీమంతోన్నయనపుంసవనము లిందు స్వతంత్రముగఁ జేర్పఁబడినవి. అధమాధమవాపక్షమున నొక్కపర్యాయమే జరుపఁబడిన యారెండుకర్మలు నానాఁటికే యాంధ్రదేశమునఁ గరశ్రద్ధ యడుగంటె నని తెలుపుచున్నవి.

ఈ యంశముల నెల్ల నాలోచించిన నీకవి మూము సెట్లు పెంచినాఁడో తెలియఁ గలదు.

దీనికి మూలమగు నీశానసంహితాభాగమును నేనింకను జూడఁ దటస్థింపలేదు. అది లభించెనేని త్వరలో నేయీ గ్రంథమున కనుబంధముగ నందలివిషయములను గూడఁ బ్రకటింతును.

బుధజనవిధేయుఁడు,

విద్వాన్, కల్లి సాంబమూర్తిశాస్త్రి.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

ప్రథమాశ్వాసము.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాదికము.

శా. శ్రీ వాశ్రితోరస్థలీ
నాగాధీశవిశిష్టసంస్తవలసన్నాళీకపాదద్వయ
ప్రాగల్భ్యుం డగుశంకరుండు మనుచుం బ్రత్యక్షమైయె
ప్పుడున్। యోగీంద్రాఖ్యుని మమ్మడీంద్రసుతుని న్నుద్య
క్తశాంతాత్మునిన్. ౧

శా. శ్రీరామారమణుం డశేషజగతీక్షేమంకర ప్రక్రియా,
భారాయత్తమనస్కుఁ డార్యజనసంభావ్యుండుభవ్యాత్ముఁ
డై, గారామారఁగ నమ్మమాంబికసుతున్ గౌరీశభక్తా
గ్రణిన్, ధీరున్సుమ్మయశాంతుని న్ననుచుసం దీర్ఘాయుర
ర్థాఢ్యుఁ గన్.

ఉ. నాలుగు మోములందనరనాలుగు వేదములభ్యసించుచున్
నాలుగునైదురూపముల నవ్యసుఖ ...చేసియున్,ఆలిని

బుక్కటందిడి విహాయసవీథిని నంచ నెక్కి తాఁ జాలఁ
జరించుబ్రహ్మఘనశాంతుఁడు శాంతనఁ బ్రోచుఁగావుతన్.

చ. హరిహరపద్మజాదులగునాద్యులుసంతతభక్తియుక్తులై
చిర మగునిష్టసంపదలఁ జేకొని లోకములన్ సృజింపఁగా
నరుదుగఁ బ్రేమఁ బ్రోవలయమందఁగఁ జేయఁగఁగర్తలై రిసీ
పరమహనీయతత్త్వ మనివార్యము సద్గుణశీల పార్వతీ.

గీ. మదనుఁ గన్నతల్లి మాధవునిల్లాలు
బ్రతుకు లెల్లఁ దానె పట్టిచూడ
ముఖ్యమైనలక్ష్మి ముమ్మయశాంతాత్ము
మందిరంబునందు మసలుచుండు. ౫

చ. కవికవితాబ్ధిలోనముఖగహ్వరమోడయుజిహ్వత్రెడ్డహృ
త్పవనుఁడు పీలికాఁడు మృదుభాషలు రత్నము......
......మాత్మవర్తకునికై వడి నీకు విశేషసత్కృతుల్
గవయఁగనిచ్చెనీవలనఁ గావ్యసుఖస్థితియిచ్చుఁగావుతన్.

సీ. బాణు నద్భుతశాస్త్రబహుకలాపారీణుఁ
బ్రకటపరకవితా - - -
- - - - గాంభీర్యబంధానుబంధవి
స్ఫురితమహోన్నతిస్తోము సోముఁ
జిరతరమతిభద్రుఁ జెన్నారిశివభద్రు
చతులగుణస్ఫారు నమ్మయూరు
వరనీతిచాతురీవాగ్భూతిశ్రీవభూతి
... మోఘుమాఘు

ఘనవినూత్నవికాసు శ్రీకాళిదాసు
దండి కావ్యగుణాలాపవాగ్దండి దండఁ
జిత్రవాగ్గుంభణప్రఖ్యుఁ జిత్తపాఖ్యుఁ
దగిలి పులకాంగుఁ బిలహాణు - - ౭

ఉ. ఉన్నతమైన యాంధ్రకవితాకృతులెంతయుఁ బ్రోడలైనయా
నన్నయభట్టు తిక్కకవినాయకుఁ డెఱ్ఱన శంభుదాసు -
. .. - . .
- - శాస్త్రముల సంఘట - - కన్. ౮

క. కృతిపతులగుసకవిముఖ్యుల
సతతముఁ గొనియాడి వారినన్నుతి - -
- - - -
- - - - ౯

క. - - కోటుల
తెలియఁ గిదె యని తప్పు లెల్లఁ దీర్తురు వశులై
యెఱుఁగరు సుకవులఁ గుకవులు
కలుకులు వచ్చుకుటయ నేర్పు గర్వప్రౌఢిన్. ౧౦

ఉ. పద్యగణాక్షరప్రకరభావరసార్థగుణా... శబ్దపదహేతు
కలారసనతిక్రియాయాథ్యమై, యాద్యులు చన్నమార్గమున
నావడిప్రాసవిడంబబంధమై, చోద్యముగాఁగఁ జెప్పు
కృతి శ్రోత్రసుఖావహ మెల్లచోటులన్.

శా. ... ... సంభూతకస్థానమై, ఖ్యా
తంబై బుధహృద్యమంగళకవీంద్రాచార్యసంసేవ్యమై,

యాతారార్క సుధాంశువై కమలజాతాకల్పమై యొప్పు
డున్, జ్యోతిశ్చక్రముఁ బోలెఁ గ్రాలవలదా సాం..౧౭

వ. అని యిష్టదేవతా ప్రార్థనంబును సుకవిప్రశంసయుఁ గవీ
శ్వరప్రస్తుతియుఁ గుకవి నిరాకరణంబునుం జేసి యొక్క
కవితావిధానంబు శైవంబుగా సుకుమారచరిత్రంబు --
శిష్వస్తిశ్రీపర్వతస్వయంభూశ్రీలింగచక్రవర్తిశ్రీమన్మల్లి
కార్జున శ్రీమహాదేవుని ముఖమంటపంబున సుఖాసీను
లయి యంచుగండపృథ్వీమహా...భక్తప్రకరంబులును
విజయసధ్యులు లగు శుద్ధక్షత్రియులును, ధనపతిసమా
నసంపదాభాసితు లగు వైశ్యులును, సర్వక్రపరాక్రము
లగు వీరభటులును, శంకరపురాధ్యక్షులును, స్థానా --
యోగంబును, గుండలి దండలాసక ప్రేంఖణి ప్రేంఖణం
బులైన చతుర్విధనృత్తగీత వాద్యాభిజ్ఞులును, గళావిలా
సకరుణాబంధురబంధభేదంబుల గంధర్వసంగరప్రవీణు
లయిన ... సియుండ శ్రీశాంతభిక్షావృత్తియతీశ్వ
రుండు శివకథావిధానంబులఁ బ్రొద్దులు పుచ్చుచుఁ దన
మూలభృత్యుం డగు పువ్వులపుమ్మడిదేవయ్య శాంతు
నిం గనుంగొని నిపేరస...కవిత్వంబున నికథ యుపన్య
సింపుమన మహాప్రసాదం బని సత్త్వ విసార్వభౌముం డగు
శ్రీనాథకవివరేణ్యుని కృపావిశేషంబునం గాంచి శ్రీమన్మ
ల్లికార్జునమహాదేవ ... అంచుగండముఖ్యవరణా...
లోష్ఠయేకోరామేశ్వరపండితారాధ్యదిచాతుర్వర్ణ్యం

బులుం గలిగిన మ . . యందు . . . బందిన మల్లినాథ
గురుండు - - - - ౧౩

సీ. (లింగార్చ)నక్రియాలీల నేప్రొద్దును
గరికాలచోడని కరణివాఁడు
జంగమారాధనసక్తుఁ డైన
- - - -
- - - - -
- - య్యసరణివాఁడు
వరధర్మచాతురీ వైభవఖ్యాతిచే
సేనమరాయని చెలువువాఁడు
ననఁగ నిద్రాత్రి నింపారు నఖిలకళల
సకలనిర్మాణవిద్యాప్రశస్తుఁ డనఁగ
మాని తైశ్వర్యసంప్రాప్త - - -
మల్లికార్జునయోగిసమాజపరుఁడు. ౧౪

క. ఆతనివంశంబునఁ బ్ర
ఖ్యాతిగఁ జరితప్రతాపకలనాధర్మం
డాతతవిక్రమశీలుఁడు
భూతలమునఁ గొమ్మవిభుఁడు పొలుపై వెలసెన్. ౧౫

సీ. చేవూరిభీమేశుఁ జెలువార గుండెలఁ
బూజ గావించినపుణ్యమూర్తి
కడిమిమై నిరువత్తుగండనిచే మల్లి
కార్జునకుత్సలం బర్థిఁ బడసెఁ

గొలని రామారెడ్డివలన లింగాల
- - - - రిమెతోడ
భక్తిరాజాఖ్యచేఁ బర్వతేశ్వరునకు
నర్పించెఁ జెరువాడు నాతుకూరు
ధరణిఁ ద్రిపురాంతకున కాముదాలపల్లె
రాయవేశ్యాభుజంగువల్లావ యిచ్చె
నిట్టి పౌరుష - - - -
పోలిదేవయ్య చెన్నారుఁ బుణ్యమూర్తి.   ౧౭

వ. ఆగురుస్వామి నిజవంశానుచారంబునకుం దగిన తలోదరిం బరిణయంబయ్యె నంత.   ౧౭

సీ. గౌరీతలోదరి గాఁబోలు నీభా
- - యుండు
శ్రీలక్ష్మి గాఁబోలుఁ జెలువసౌభాగ్యంబు
దిక్కుల నెల్లను బిక్కటిల్లు
వాగ్దేవి గాఁబోలు వర్ణితబహుశాస్త్ర
పాండిత్యవిస్ఫూర్తిఁ బరిఢవించు
నింద్రాణి గాఁబోలు నిందునిభాస్య...
..ఖ్యాతిచేఁ బరఁగుచుండు
ననఁగ నేప్రొద్దు గుణముల నతిశయిల్లి
పరఁగ శ్రీశైలనాథునిపట్టనమునఁ
బోలిదేవయ్య కులసతి పుణ్యచరిత
ముదితసజ్జననికురుంబ ముమ్మమాంబ.   ౧౮

ఉ. పోలయమమ్మమాంబికలఁ పుణ్యచరిత్రుల భక్తియుక్తులం
బోలఁగఁగాంచి రేడ్వురను బుణ్యఋషీశ్వరసప్తతుల్యులం
బోలినపుత్రసప్తకము భూతహితార్థగుణప్రవృత్తికై
లాలితవిక్రమోన్నతుల లక్షణదివ్యవిచక్షణాత్ములన్. ౧౯

సీ. రామామనోహరరతిరాజనిభుఁడు శ్రీ
మల్లినాథాఖ్యుండు మహిమ వెలయు
- - చారనిర్మలస్వాంతుండు
శ్రీగిరినాథయ్య చెలువు మీఱుఁ
బరమశైవాచారపాండిత్యగరిమల
సెట్టిదేవాఖ్యుండు చెన్ను మీఱు
వైభవప్రఖ్యాతవరహరిశ్చంద్రుండు
భీమేశ్వరస్వా - - -
వెలయ ముమ్మడిదేవయ్య వినుతకీర్తి
ఘనుఁడు శోమరగిరీంద్రుండు గలిగియుండు
- - పోతలింగాఖ్యుఁడు పొలుపు మీఱు
సప్తఋషులకు నేప్రొద్దుసములు- ౨౦

క. - - -
- - - గావలసెను
కారణజన్ముండు...పూరకి -
- - - - ౨౧

సీ. లింగార్చనక్రియా...చెల్లించు
విఖ్యాతి...య్యదండా... వాఁడు

- - - -

- - - -

పరమలింగధ్యానపారీణసద్బుద్ధి
నల్లమప్రభులీల నలరువాఁడు
రుచ్యర్పణక్రియారూఢి సిద్ధారణి
మాదరచెన్నయ్య (మహిమవాఁడు)
చెలఁగ గురులింగజంగమసేవకుండు
మల్లికార్జునశివునకు మంత్రియనఁగఁ
దూర్పునాఁడెల్లఁ బాలించునేర్పరతఁడు
శ్రీసమేతుండు పోలయసెట్టివిభుఁడు. ౨౨

వ. అమ్మహాత్ముండు జనవర్ణనంబునకుం దగినవర్ణనీయ యగు సాధ్వి వివాహాంబయ్యె నంత. ౨౩

సీ. పార్వతిమూర్తియు భారతీదేవియు
నిందిరరూపంబు నింద్రుసతియు
రోహిణీదేవియు రుక్మిణీదేవియు
స్వాహాస్వధాత్ములశక్తిచయము
గంధర్వసతులును గందర్పుభామయుఁ
(గశ్యపు)సాధ్వులుఁ గ్రతువుసతులు
వరవసిష్ఠునిరాణి ధరఁ గుంభసంభవు
రామయు నాదిత్యురమణిఁ గూడి
ధరణి నొక్కటఁ బుట్టించెధాత యనఁగ
మగువ సెట్టిదేవాఖ్యనిఘ్నారమాంబ

(సకలసద్గుణవి)ఖ్యాతసారసౌఖ్య
మహితపంచాక్షరీమంత్రమానసస్థ. ౨౪

క. సెట్టియమారమ గాంచెను
దట్టుల భీమయ్యఁ బ్రోలధరణీధవునిన్
మట్టురగండని ముమ్మయ
సెట్టన విలసిల్లువీరశేఖరు నర్థిన్. ౨౫

క. పారావారగభీరుఁడు
నారీజనమన్మథుండు నరసుతుఁ డనఁగా
ధారణి సెట్టియభీముఁడు
వారక వర్ధిల్లు నెపుడు వైభవ మలరన్. ౨౬

క. లాలితవైభవశీలుఁడు
లోలాక్షీమన్మథుండు లోకఖ్యాతుం
డాలోలచరిత్రుఁడు ధరఁ
బ్రోలామాత్యుండు వెలసెఁ బుణ్యోదయుఁడై. ౨౭

సీ. పంచాక్షరీమంత్రపారిజాతోద్భూత
ఫలము లేగురువుసంభాషణములు
వీరశైవాచారవిమలమార్గానూన
శాశ్వతం బేగురుస్వామిమహిమ
నిఖలదేశాధీశనివహప్రమేయక
పాత్ర మేగురుమూర్తిపాదయుగళి
శంకరపూజాప్రశస్తదీక్షాజనా
(హ్లాద మేగు)రువుహస్తాంబుజాత

మనఁగఁ బండితచెన మల్లికార్జునునకుఁ
(బాత్ర)రత్నంబు సెట్టియప్రభునుతుండు
మారమాంబాతనూజుఁడు మహితయశుఁడు
వెలయు ముమ్మడి దేవయ్య వినుతకీర్తి. ౨౮

ఉ. శ్రీగిరి(తూర్పుభాగ) మునఁ జెన్నగుభక్తి మహత్త్వ...
- -గమ వేదశాస్త్రముల నంచితధర్మకథా ప్రసంగవి...
- -విశేషసూత్రముల నాయతశక్తి సుభక్తియు -
... ... చెప్పెదు నెప్పుడున్. ... ౨౯

క. వార - - -
సారార్థము లయినకృతుల సభలోపలఁ బా
గారామారఁగఁ బలికిన
శారద యీరూపనంగ జగతిఁ (జరించున్). 30

గీ. - - -లాఖ్యమాన
భీకరుండు - -
(బసవశ)ంకరుండు పరవాదిమండూక
భయదపన్నగుండు భక్తిఘనుఁడు. 3౧

క. పీతాంబరుఁ బొలియించిన
ఖ్యాతచరిత్రుండు జైనకాకోదర తా
ర్క్ష్యాతతబిరుదాంకుఁడు సం
జాతప్రవిలీనబిరుదసమ్మతుఁ డెలమిన్. 3౨

చ. పరిణయు మయ్యెఁ గాంతఁ గులభామిని రుద్రయపుత్రి
శాంకరిన్, సరసకలాభిరామ. కులసంస్తుత (పుణ్య)

చరిత్రయు క్తయై, పురయం గంబుట్టినట్టి త్రిపురాంబిక
కూఁతురు భాగ్య దేవతం, బరమపతివ్రతానిలయ భాసుర
నిర్మలగాత్రి నర్థిమె. 33

సీ. పరమపాతివ్రత్యభావంబు తలంపంగ
గౌరి గాంబోలు నీకాంత తలఁప
సకలసంపత్సూప్తి చాతుర్యమహిమల
నిందిర గాంబోలు నిందువదన
సకలవిద్యాప్రౌఢి నడినన్న గరిమల
భారతి గాంబోలు భామ యెపుడు
సర్వలక్షణగుణసంపన్న శోభన్నతి
నింద్రాణి గాంబోలు నిగురుఁబోణి
యనఁగ నిద్ధాత్రి నెప్రొద్దు నతిశయిల్లెఁ
బరఁగ ముమ్మడి దేవప్రభుని భామ జగతిఁ
గామితార్థకసంధానకల్పవల్లి
యుజ్జ్వలద్గుణనికురుంబ యొమ్మమాంబ. 34

ఉ. ముమ్మడిదేవచంద్రునకు ముఖ్యతలో వరియొమ్మమాంబకు
...మ్మగవేదశాస్త్ర పరి- - - శుద్ధయుక్తికిన్
ఇమ్మహి నెల్లవారలకు నీప్సితవస్తువిధాయియై ధరన్
సమ్మతినుద్భవిల్లెఁబర శాంతుఁడు శాంతనవాగ్రగణ్యుఁడై.

సీ. పరవాదిమత్తేభపంచాననాఖ్యుండు
పరవాదిమండూకపన్నగుండు
పరవాదినవమేఘపవమానధీరుండు
పరవాదిసాగరబాడబుండు

పరవాదికుత్కీలభూసురదంభోళి
పరవాదికేంధనపావకుండు
పరవాదిచయతమఃపటలోగ్రభానుండు
పరవాదిభోగిసుపర్ణుఁ డనఁగ
జటులుఁడై నకోలాహలసమదబిరుద
ఘనుఁడు సంగ్రామసార్థుండు పినతండ్రి శుచిఁడు
శుభుఁడు ముమ్మడిదేవయ్యసుతుఁ డనంగ
వెలసె శాంతయ్య విక్రమవిశ్వరుఁడు. 3౭

గీ. వేడ్కఁ గవిసార్వభౌముని విపులచరితు
స్కాందపౌరాణికం బైనకథలలోన
ఘనత శివరాత్రిచరితంబుఁ దెనుఁగుగాఁగఁ
గరుణఁ జేయుము శ్రీనాథకవివరేణ్య. 3౮

వ. అనవుడు నమ్మహీసురాగ్రగణ్యుండు కమలనాభామాత్య పౌత్రుండును మారయామాత్యపుత్రుండును నగు శ్రీనాథ కవివరేణ్యుండును సంతుష్టమానసుండై శాంతస్వామి యొసంగిన కర్పూరతాంబూలజాంబూనదాభరణంబులు స్వీకరించి స్కాందంబున నీశానసంహితం జెప్పంబడ్డ యురులింగోద్భవంబును శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబును... కథావిధానంబున కథీశ్వరుఁగా శాంత - 3౯

షష్ఠ్యంతములు.

క. - - -
- దానని ర్మలమతికిం

కృత్యాకృత్యవివేకికిఁ
బ్రత్యర్థిద్విరదదళనపంచాస్యునకున్. ౩౯

క. రామామన్మథమూర్తికి
రామత్రయలీలమతికి రమ్యాత్మునకున్
సోమవ్రతవరకాంతికి
భీమజయోత్కటవిశేషభీకరమతికిన్. ౪౦

క. శైవాగమశాస్త్రాది
ప్రావీణ్యాగణ్యపుణ్యభరితాత్మునకున్
భావాభావవివేకికి
భావితవంశావతారపరమాత్మునకున్. ౪౧

క. జంభాంతకవైభవునకు
సంభృతశాస్త్రప్రతాపశైలోన్నతికిన్
శుంభత్ప్రాభవరతికిన్
దంభోళిస్ఫురితతీవ్రతరఖడ్గునకున్. ౪౨

క. పరమమ్మయశాంతునకుం
బరమపరజ్ఞాననిధికిఁ బావనమతికిన్
నిరుపమవిక్రమయశునకుఁ
గరుణారసపూరితాత్మకలితాంగునకున్. ౪౩

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియునభిమతార్థసిద్ధియుసత్య
ధర్మక్రియావృద్ధియు నగున ట్లష్టాదశవర్ణనాగర్భంబుగా
నత్యాశ్చర్యకరంబై యుండ నా రచియింపం బూనిన
కథానిధానంబు సకలపాపనిర్ముక్తంబై సర్వవస్తుసంధా

నం బై సర్వలక్షణసంపన్నం బై సర్వాగమామానసం భావితసంస్తుత్యంబై పరమధర్మోత్కృష్టంబై పరమేశ్వరప్రియంబై పార్వతీమనోహరంబై శ్రీనాథసేవితంబై బ్రహ్మరుద్రదేవతాది సంస్తూయమానం బై శోభిల్లు నిష్ఫాణ్యచారిత్రంబు దశదోషవివర్జితంబై ... నానేర్చిన విధంబున రచియించెద నది యెట్టిదనినఁ బూర్వోక్త మార్గంబునఁ బరిపూర్ణంబై యథావిధి శోభిల్లు నిష్ఫాణ్యచారిత్రంబుఁ బోలినట్టి ధర్మక్షేత్రంబును మహాతీర్థంబును నగుగంగాకాలిందీసంగమంబున సంశ్రితాత్ములు సత్యవ్రతపరాయణులు నగుశౌనకాదిమహామునులు దీర్ఘసత్రంబునందుఁ గూడి యుండంగ వేదవ్యాసప్రియశిష్యుండు రోమహర్షణతనయుండు పౌరాణికుండు సూత్త్యాహిసంభవుండు సూతుం డేతెంచిన సంహృష్టమానసు లయి యమ్మహామునులు లాసనార్ఘ్యపాద్యాదులం బూజించి యతని కి ట్లనిరి. ౭౭

సీ. సర్వజ్ఞ రోమహర్షణతనూభవ సూత
యఖిలపురాణవిద్యాప్రగల్భ
పంచావయవయుక్తభవ్యకావ్యవిదగ్ధ
యాశ్చర్యహేతువు లైనకథలు
రత్నాకరమునందు రత్నంబులునుబోలెఁ
గలవు నీయందుఁ బొగడ్తగాదు
నీవెఱుంగనివిద్య లీవిశ్వమున లేవు
తర్కించి యెన్నివిధములఁ జూడ

ను త్తరోత్తరసత్కృత్య మొప్పనీకుఁ
గాలనిర్ణయకలన నీకరతలంబు
పూర్వమున మేము నేసినపుణ్యమెల్ల
ఫలితముగ నేఁగుదెంచితి† ప్రార్థనంబు. ౨౫

వ. వేదంబులు నాలు గంగంబు లాఱు మీమాంసాన్యాయ విస్తరపురాణధర్మశాస్త్రంబు లాయుర్వేదధనుర్వేదంబు లర్థశాస్త్రంబు లన నష్టాదశవిద్యానిధానంబులకు నాదికర్త సదాశివుం డాశూలపాణి యమ్మహాస్థానంబులు బ్రహ్మ కుపదేశించె ననంతరంబు శంకరాజ్ఞాప్రచోదితుండై కృష్ణద్వైపాయనాభిధానంబున ననాదినిధనుండు పుండరీకాక్షుండును, నరణియందు వైశ్వానరుండునుం బోలె ద్వాపరాంతంబునసత్యవతియందావిర్భవించె వేదార్థోపబృంహణార్థంబు సర్గప్రతిసర్గవంశమన్వంతరవంశానుచరితంబు లనుపంచలక్షణంబులం గలిగి బ్రాహ్మంబు వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతంబు భవిష్యంబు నారదీయంబు మార్కండేయం బాగ్నేయంబు పాద్మంబు బ్రహ్మకైవర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు వామనంబు కౌర్మంబు మాత్స్యంబు గారుడంబు బ్రహ్మాండంబు లను మహాపురాణంబులు పదునెనిమిది గల్పించె నవియును. ౨౬

గీ. గ్రంథసంఖ్యఁ బురాణసంఘంబుగూడి
నాల్గులక్షల నీపురాణములలోన

---

† తప్రార్థనంబ.

సూఁలు వేల్గ్రంథములలోన సుతివహించి
శ్రీమహాస్కాందసంహిత శివుని చెప్పు. ౪౭

వ. అందు శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబు చెప్పం బడియుండు నమ్మ
హావ్రతం బెట్టి దెవ్వ రాచరించి రేఫలంబు నొందిరో
మాకుం బరిపాటి తేటపడ వివరింపు మనిన నక్కథ
కుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె. ౪౮

ఉ. తాపససార్వభౌములు సదాశివరాత్రిమహావ్రతంబుదో
షాపహృతిక్రమంబు వినుఁ డాదరణంబున నేను సద్గురు
శ్రీపదపద్మము ల్దలఁచి చెప్పెద శంకరసంహితాకథా
దీపితభవ్యమార్గమును దేటపడ న్మొదలింటినుండియున్. ౪౯

గీ. ప్రళయకాలంబుతుదఁ గాళరాత్రి చనిన
నపరమగుసర్గమునకు బీజాంకురంబు
శీతమును నుష్ణమును గాఁగఁ జిలుపచిలుప
గంధవాహంబువీఁచు నిర్గంధ మగుచు. ౫౦

సీ. మూలముట్టుగను నున్మూలనంబును బొంది
మహిధరంబులు రూపుమాలియుండఁ
ద్రిభువనంబులును జల తృణరాశియును బోలె
సప్తార్చిచేత భస్మంబు గాఁగఁ
బుష్కలావర్తకాంభోధరంబులు వృష్టి
విశ్వప్రపంచంబు వెల్లిగొనఁగ

భూర్భువస్స్వర్లోకములు మహర్లోకంబు
జనలోక మెక్కి విశ్రాంతి మెఱయ
సఖిలదిక్కులు ముంచి బ్రహ్మాండగోళ
మప్పళించుచు... సప్తార్ణవములు
నిండికొనియుండఁగా రిత్తనింగితోడఁ
గొంత కాలంబు శూన్యమై గడ్డువోయె. ౫౧

వ. అప్పుడు బ్రహ్మ నారాయణుం డై శివయోగముద్రా ముద్రితలోచనుం డగుచు సముద్రంబునడుమం బవ్వళించిన. ౫౨

క. జనలోక మెక్కి సిద్ధులు
వినుతించిరి జలధిసలిలవీచీరింఖ
ద్ఘనజాతయోగనిద్రా
వినిమీలితదీర్ఘనయను విషధరశయనున్. ౫౩

గీ. దేవతలు సంస్తుతింపఁగఁ దెల్లవాఱెఁ
గల్పసంహారకాలంబు కాళరాత్రి
యంతమేల్కని కూర్చుండె నాదిపురుషుఁ
డాదిమబ్రహ్మ జగము సేయంగ దలఁచి. ౫౪

గీ. అభినవోన్మేషజిహ్మ మైనట్టిదృష్టి
దిశలు వీక్షించెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు
చింతనొంది లోకంబు సృజింప వెఱపు
హృదయమున... ౫౫

ఉ. - - - - తెండణంగిరో
చుక్కలసుద్దియెద్దియొకో చూడఁగఁగందుమె పర్వతంబులన్
దిక్కులచాయ లెవ్వియని ధీరత నల్వటుచింత(నొందఁగా)
- - - హ్మాతివిశ్వము ముంచియుండఁగన్.

క. అంతఃకరణంబున నటు
చింతిలి యుండుచుఁ బ్రపంచసృష్టికిని గ్రియో
దంతమ్ము లేక దుర్వ్యథ
సంతనకట్టఁగ విధాత చాలం డయ్యెన్. ౫౭

వ. వెండియు బహువిధంబుల నూహాపోహ లొనర్చియుఁ
బుండరీకసంభవుఁడు భువననిర్మాణ క్రియారంభంబునకు
నుపాయంబుఁ గానక చీకాకుపడి కాకోదరగ్రామణికం
ఠగ్రైవేయు భగవంతుం గృతాంతఘస్మరు సంస్మరించి
తత్ప్రసాదంబున వసుంధరాగోళంబు మహాంధకార
మగ్నం బగుట యెఱింగి యాజ్జగద్ధాత్రుల నుద్ధరింపం
దలంచి. ౫౮

శా. క్రోడాకారము*చాల్చికంఠ భవఘుర్ఘుధ్వానవిస్ఫూర్తిబా
తాళక్రోడమహాకటాహము సముద్ఘాటింపఁ దత్కుంధరా
గోళస్థాయిని యైనభూమి పృథువక్షోజప్రదేశంబున న్లీ
లాసత్ప్వలకాంకురంబులెగయున్నొప్పుండుమున్నిటిలోన్.

గీ. లోఁతుమున్నిటిలోపల నీఁతలాడెఁ
గూటక్రోడావతారుఁడై కైటభారి

* చాల్చెఁగంఠ.

చటులవాలకశాఘాతసంప్రభూత
నీరమండూకస్వనంబున నింగి యద్రువ. ౬౦

సీ. కొండిపాటిన మేనిగరులు బ్రహ్మాండంబు
కసుపపూబంతి కక్కజముదోఁప
ఖురపుటంబునఁ గీలుకొని మేరుకుధరంబు
మువ్వలోపలి జాతిమురువువడయ
దీర్ఘకంఠకఠోరఘుర్ఘురస్వనమునఁ
బాతాళగోళంబు బాతలింప
నీలాంబుదశ్యామసాంద్ర దేహచ్ఛాయఁ
బ్రళయాంతకాలంబు దొలకరింప
సప్తపాతాళముల క్రిందఁ జాఁగిపడిన
యవని నెత్తె నిశాతదంష్ట్రాంకురమున
నభినవస్తబ్ధరోమదివ్యావతారుఁ
డంబురుహలోచనుండు కల్పాదియందు. ౬౧

వ. ఇవ్విధంబున మహాపర్వతసన్నిభంబును నీలమేఘప్రతీకాశంబును దంష్ట్రాదండదారుణంబును విపులవృత్తఘనస్కంధంబును సమున్నతకటితటంబును హ్రస్వవృత్తోరుజంఘాగ్రంబును దీక్ష్ణఖురమండలంబును బద్ధరాగసదృశేక్షణంబును దృఢదీర్ఘమహాప్రోథంబును సముద్దీర్ణోచ్ఛ్వాసనిశ్వాసవిఘూర్ణితప్రళయార్ణవంబును విద్యుచ్ఛటాపాటలనటచ్ఛన్నకపోలస్కంధబంధురంబును న యనవరాహరూపం బావహించి రసాతలంబున సలిల

మగ్న యగు పృథివి నుద్ధరించిన. ౬౨

గీ. దానవారాతిదంష్ట్ర నెత్తంగఁబడిన
యుర్విచుట్టును జలధి నీరోడి - -
. . . .
త వెలిపట్టుజగజంపుఁగొడుగువోలె. ౬౩

సీ. జయజయధ్వనులతో సనకాదిమునికోటి
వేదాక్షరంబుల వినుతి సేయ
బహుళసౌరభమ . . లుప్పతిల్లంగ
విద్యాధర . . విరులు గురియ
దివ్యదుందుభిసముత్థితనినాదంబుల
భూ . . ౦భంబు బోరుకలఁగ
జోకయై యప్సరస్సుదతీకదంబంబు
నింగిమీఁదఁ బ్రమోదనృత్తమాడ
జద్దువడియుండె నొకక్షణాంతప్రొద్దు వేడ్క
నవయవంబులు గరుదాల్ప నచ్యుతుండు
ప్రళయజలనిధి క్రింద...పడినయట్టి
యుర్విదంష్ట్రాంకురంబున నుద్ధరించి. ౬౪

గీ. సురలు తనమీఁదఁ బువ్వులసోనగురియఁ
జూడనొప్పారె హరిశరక్రోడమూర్తి
కంధరంబుల ఖద్యోతగణము మెఱయఁ
జాలనొప్పారునంజనాచలమువోలె. ౬౫

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రళయసలిలోపద్రవంబుఁ దీర్చి ధాత్రిఁ

బూర్వస్థానంబున సంస్థాపించి సర్వసర్వంసహాభారవ
హానంబునం బ్రభవించిన ప్రయాసఖేదం బుజ్జగించుట
కయి పాఁపసెజ్జపై మున్నిటినట్టనడుమం బవ్వళించి
నారాయణుండు నిజాంతర్గతంబున, ౬౫

శా. మర్యాదోద్యమభంగి దంష్ట్రికతుదిఁ దూరంబుగా నైతి
యేఁ, బూర్వస్థానమునందుఁ బెట్టితి యథాపూర్వంబుగా
నిప్పు డీ, యుర్వీమండలి నెట్టివాఁడనొకో యోహహో
యయంచుఁ జిత్తంబునన్, గర్వించె న్మధుకైటభాంతకుఁ
డుదన్వద్వారిమధ్యంబునన్.

గీ. అంత నిటఁ దాన తానగునజ్జభవుఁడు
దంభక్రోడావతారుఁడై ధాత్రియెత్తి
సాగెఁ బ్రారబ్ధమార్గానుసారమునను
మొదలుకొని యెల్లవిష్టపములు సృజింప. ౬౭

వ. మహత్సర్గంబు భూతసర్గంబు వైకారికసర్గంబునను బుద్ధి
పూర్వకంబు లగుమూఁడును బ్రాకృతసర్గంబులు, ముఖ్య
సర్గంబు, తిర్యక్సర్గంబు, దేవసర్గంబు, మానుషసర్గంబు,
గ్రహసర్గంబును నానేఁడును బుద్ధిపూర్వకంబులు వైకృత
సర్గంబులు కౌమారసర్గంబు, ప్రాకృతసర్గంబు నీతొమ్మి
దియు ననాధకంబులు సాధకత్వంబును నైహికాముష్మి
కహితాహితతదుపాయతత్ప్రతికారవిరహితంబునం జేసి
యప్రయోజనంబు లగుట నీతొమ్మిది సర్గంబులవలనను
బ్రయోజనంబు గానక కనకగర్భుండు మహేశ్వరునిం

బ్రస్తుతించితత్ప్రసాదంబునంబురాణప్రజాపతుల(కశ్యప)
మరీచి భృగ్వాంగిరసపులస్త్యపులహక్రతుదక్షవసిష్ఠుల
మానసంబునం దొమ్మండ్రను ధర్మాధర్మసంకల్పంబుల
మూఁటినిఁగూడఁ బన్నిద్దఱుపుత్త్రులఁ గాంచె. అపన్ని
ద్దఱవలననుం బండ్రెండు దివ్యవంశంబులు ప్రజావంతం
బులుఁ గ్రియావంతంబులునై ప్రవర్తిల్లె నందు దేవదైత్య
దానవమునియక్షగరుడగంధర్వ కిన్నర కింపురుష సిద్ధ
విద్యాధరకర్మదేవతాప్సరఃకామినీరక్షోభూతపిశాచమను
ష్యపశుపక్షిమృగోరగ కీటక గిరిగ్రావవృక్షలతాగుల్మాదు
లును, గాయత్రీత్రిష్టుప్సామరథంతరంబులును, అగ్ని
ష్టోమ హాయ మేధవాజపేయాతిరాత్ర పౌండరీకాదులు
లోనుగాఁగల చరాచరంబులు ప్రాజాపత్యాంగోపాంగ
ప్రత్యంగబుల జన్మించె నవ్విధంబున నిఖిలప్రపం
చంబు నిర్మించి విరించి నిజాంతర్గతంబున.

ఉ. ఏ నధికుండ నాకుఁబ్రతియెవ్వరు నిర్జరకోటిలోన నేఁ
గాని జగత్ప్రపంచపరికల్పన సేయఁగ లేఁడు తక్కొరుం
డే నఖిలేశ్వరుండనని యెవ్వరునుం బ్రతికోటిలేమిఁ దాఁ
దానయహంకరించెనువిధాతసదాశివుమాయపెంపునన్.

వ. ఇవ్విధంబుఁ నవష్టంభంబు గైకొని యంభోరుహసంభ
వుండు తాను సృజియించినభువనంబులువీక్షింపందలంచి
రాయంచ తేరెక్కి దిక్కులఁ జరించువాఁడుముందట. ౭౧

మహాస్రగ్ధర. అటఁ గాంచెం బద్మగర్భుం డహీమకరధులీ

హాస్తినక్రాదియాదఃపటలీధాటీవిహారప్రచలితమహీభృ
త్ప్రోత్క్షవిక్షేపలీలా, చటులోర్మివ్యాప్తఘోషాసముపచిత
దిశాసౌధవీథీవిటంకా, పటుసంఘాటాప్రతిశ్రుద్భయక
లితజగద్వ్యాప్తి లబ్ధి స్సుధాబ్ధిన్. ౨౨

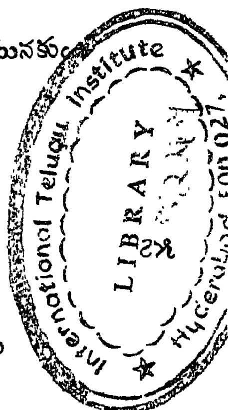
లయగ్రాహి.

తోయజభవుండుమదిఁబాయనియహంకరణమాయనుజగం
బులకషాయము ఘటింపం, జేయ సమకట్టి ఫణిశాయి
నిరుపాధిశుభదాయకుసురాసురనికాయమకుటాగ్రస్థా
యి కురువిందసముదాయఘృణికోటివిశదాయితపదద్వ
యుఁగళాయుతునిశ్రీనా, రాయణురమారమణుఁడాయఁజని
నిద్దురకురాయిడిగనెవ్వఁడవురా యనుచుఁబల్కెన్. ౨౩

క. లేలె మ్మెక్కడివాఁడవు
పాలసముద్రమున భోగిపర్యంకమునం
దేలెద వొక్కండవు నను
త్రైలోక్యాధీశు నెఱుఁగురా పరమేష్ఠిన్. ౨౪

సీ. పాతాళభువనసప్తకము నిర్మించితి
వానితి విశ్వవిశ్వంభరయును
దిక్చక్రవాళ మొత్తితిఁ జక్కఁజేయఁగాఁ
బాదుకొల్పితి గోత్రపర్వతముల
వరుసఁదీర్చితి నేడుశరనిధానములకు
నారువోసితి నరణ్యములు పెక్క

గ్రహతారనక్షత్రగతు లేటుపఱిచితి
సరణు లేర్చితి నభస్స్వాంతమునకు
గదియఁ గూర్చితి బ్రహ్మాండకర్పరంబు
పరిధిగా వాల్చితిని మహావరణజలము
నిట్టినేఁ జేరవచ్చిన నెదురుకొనవు
పాన్పు డిగ్గవు దురవలేపమున నీవు.

గీ. ఎవ్వఁడవు చెప్పుమనిన లేనవ్వు నవ్వి
యిందిరావల్లభుఁడు బ్రహ్మ కిట్టులనియె
నే జగత్కర్తనై యుండ నెట్లు నీవు
కర్తనని పల్కెదవు సిగ్గుగాదె చెపుమ. ౭౬

గీ. వినియెఱుంగవె కల్పాంతవేళనేను
దంభక్రోడావతార ముద్ధతి వహించి
సర్వసర్వ - - - సరణి
దాల్చినాఁడను దంష్ట్రికాదండకోటి. ౭౭

శా. ఏలావచ్చెదుడాయ నెవ్వఁడవు నీవె చ్చోటికింబోయె దీ
వేలా మ్రొక్కవునాకుగర్వమిఁక నెం తేనోర్వకుండుంజుమీ
త్రైలోక్యాధిపుఁడన్సురాసురశిరోరత్నప్రభామండలీ,వ్యా
లీఢాంఘ్రిసరోరుహుండవిషుగర్వారంభసంరంభమున్.

గీ. అని వసుంధర నుద్ధరించినబలంబు
భువనసర్గం బొనర్చినపూనికయును
గారణంబులుగాఁగ నాఃగ్రహముపూని
యచ్యుతుండును నజుఁడు గర్వాంధులగుచు. ౭౮

వ. ఒండొరు నెఱింగిన యయ్యిద్దఱు మహేశ్వరుమాయా ప్రభావంబున. ౧౦

గీ. నన్ను గెల్చితిగదా నీవు నలిననాభ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడ నౌట యనియె బ్రహ్మ
నన్ను గెల్చితిగదా నీవు నలినగర్భ
యఖిలలోకేశ్వరుఁడ నౌట యనెను శౌరి. ౧౧

వ. అని యవష్టంభవిజృంభణంబున. ౧౨

గీ. ఇందిరానాయకుఁడు శార్ఙ్గమెక్కు వెట్టె
గాండివమునజ్యముగఁ జేసెఁ గమలభవుఁడు
శరము లిద్దఱుఁ గాలాగ్ని సన్నిభంబు
లేసి రొండొరుపై శౌర్యమెసక మెసఁగ. ౧౩

మ. జవ మేపారి మురారి పద్మజభుజాచక్రీభవచ్ఛార్ఙ్గగాం
డివకోదండవినిర్గతప్రభల సందీప్తాస్త్రసంఘాతముల్
భువనక్రోడము నిండి భానుకిరణంబుల్ దాఁటనీకుండుటం
బవలుంబర్వెమహాంధకారములపై పై సూచిని ర్భేద్యముల్

గీ. గాండివము తేరిపైఁ బెట్టి కమలభవుఁడు
శార్ఙ్గమున నచ్యుతుం జేయుసాయకముల
గర్వశం బై నకుశపూలకముఁ నవ్రేసి
ఖండఖండములుగఁ జేసెఁ గగనవీథి. ౧౪

క. [illegible]లు
[illegible] కినుక నారాయణుపైఁ

గీలుకొనఁ జేసి యార్చెను
నాలుగు మోములను ద్రిభువనము వణఁకాడన్. ౭౬

వ. ఇవ్విధంబున విధాత యార్చి పేర్చినఁ గోపాటోపంబు నం గటకటంబడి కైటభాంతకుండు లలాటవీథీపీఠాంకం బున భ్రుకుటి నటింపఁ గల్పాంతవేళాసముజ్జ్వలజ్జ్వలన జ్వాలాజాలలీలాక్రీడావహామహాప్రభామండల మధ్యావ ర్తియు విబుధరిపువధూవైధవ్యదానదీక్షాధురంధర ప్రభాపరాక్రమక్రీడాసిర్వక్రపరాక్రమం బగుచక్రంబతని మీఁదఁ బ్రయోగించిన. ౭౭

మ. దిశలున్నింగియునేలయున్బ్రహ్మలదీప్తిమ్యాప్తిసంతర్పవిం ప శతానంమునిమీఁదసాగుటయుఁబద్మాసనుండేసె బ్ర హ్మశిరోనామక మైనయస్త్ర - - స్త్రాపాదిదైవంబు న వ్విశిఖంబుద్ధతిమ్రింగె నద్భుతగతిన్వేవేగ నాచక్రమున్.

గీ. హరి విధాతపైఁ బాశుపతాస్త్రమేసె
నజుఁడు హరిమీఁదఁ బాశుపతాస్త్రమేసె
నమ్మహాస్త్రంబు - -
- - ములును ౭౮

చ. పటుతరవిక్రమస్ఫురణఁ బాశుపతంబులు రెండుఁ బోరఁగాఁ జిటిలినవిస్ఫులింగములఁ జిల్లులు వోయె నభఃస్థలంబు ది క్తటము - - - గర్భగోళసం, పుటములు వ్రాక్కెనుమ్మదముపుట్టెఁ జెమర్చెఁ బురాణకూర్మమున్.

ఉ. పాశుపతాస్త్రరాజములభంగధృతిందమలోనఁబోరఘో రాశనిఖండసన్నిభము లైనతదీయకృపీటసంభవా

లాక్షశతము స్ఫారస్ఫారవిఘట్టనఁ జిచ్చులకోలలై వెసం
గేశవుమీఁద బ్రహ్మమెయిఁ గేలిమొనర్చె నపారవేదనన్.

ఉ. కాంచనగర్భుఁడా స్మరకథు స్మరుఁడుగా బహుకాలమీ
క్రియం, గాంచిరి నొచ్చి పాశుపతకాండమయుగప్రభవాగ్నికీలలం
జంచలచిత్తవృత్తి బహుసంపదపెంపున మూరివోయి ద
ర్పించినయట్టివారి కివి పెద్దలె యచ్చెరువంద నేటికిన్.

గీ. పాశుపతములు రెండును నిభంగిఁ బోర
నజుఁడు హరియును వారింప నలవిగాక
విస్ఫులింగచ్ఛటావళి వేష్టనమున
నుక్కుచుండిరె యంగముల్ సొక్కపడఁగ. ౯౩

గీ. త్రిభువనంబును భయమందె దేవదైత్య
ఖచరసిద్ధగంధర్వులు కలఁగఁబడిరి
అస్త్రరాజద్వయంబు సంహారకాల
దహనుభంగి నేకాంగయుద్ధంబు సేయ. ౯౪

గీ. అస్త్రయుద్ధము చూచి హర్యజులఁ గావఁ
దలఁచి యర్ధేందుమౌళి యత్యంతకరుణ
నస్త్రములు రెంటి నడుమ నయ్యవసరమున
సంభవించె మహాస్తంభ శంభుమూర్తి. ౯౫

స్రగ్ధర. స్తంభం బావిర్భవించెన్ జ్వలదనలశిఖా
జాలముల్ దిక్కులందున్
జృంభించెన్ భూర్భువస్స్వస్థిరతరజఠర
క్షేత్రముల్ పంచదుల్కా

సంభారోద్యత్స్ఫాలింగస్సగితములుగనా
శంకవిశ్వంభరుండున్
శంభుండున్నంభ్రమింపంజటులకరతటి
త్సన్నిభస్ఫూర్తి మూర్తిన్.

సీ. సప్తపాతాళవిష్టపములు భేదించి ధరణి
చక్రంబు భిందం బొనర్చి
భూర్భువస్స్వర్లోకములు సమాస్ఫోటించి
ధ్రువమండలంబుఁ దుత్తుమురుచేసి
పరమేష్ఠిపదవి కుద్భ్రాంతి యాపాదించి
హరిపదంబున కార్తి యావహించి
బ్రహ్మాండకుహరకర్పరము వ్రక్కలువాపి
యావరణంబు లందంద చించి
పరగఁ బుష్కరమార్గంబు పాయఁబట్టి
మొగసి యెచ్చోటికేగెనో యెఱుఁగరాదు
శాతకుంభాద్రికూటాగ్రసన్నిభంబు
శాంభవం బైనపావకస్తంభ మప్పుడు. ౯౨

గీ. పాలుగల యగ్నికంబంబు ప్రభవమంది
యుష్ణమును శీతమును గాక యుండెఁ గాని
యహహ పెల్లు జగం బుష్ణ మయ్యెనేని
శిశిర మగునేని వణఁకును సీతువట్టి. ౯౩

సీ. అద్భుతం బందిరి హరియుఁ బద్మభవుండుఁ
దమలోనితీవ్రరోషములు మాని

పుష్కలావర్తకాంభోధరవ్రాతంబు
కురిసెఁ గల్పకలతాకుసుమవృష్టి
జయజయధ్వనులతో సనకాదియోగీంద్రు
లభినుతించిరి ప్రస్ఫుటాక్షగముల
నమరదుందుభినినాదములు దిక్కులనిండె
గంభీరతరమహాఘనరవముల
నణఁగె నస్త్రద్వయంబు నభ్యంతరమున
నగ్గికంబంబులోఁ గాననయ్యె శివుఁడు
వలిపెతెరలోన నున్నభావంబుదోఁప
మాఘకృష్ణచతుర్దశీమధ్యరజని. ౯౯

గీ. హంసరూపంబుదాల్చెఁ బద్మాసనుండు
దంష్ట్రిరూపంబుగైకొనె దనుజరిపుడు
పోయి రంబరమున కధోభువనమునకు
నూర్ధ్వమును గ్రిందుఁ గానంగ నుత్సహించి. ౧౦౦

క. బహువర్షసహస్రంబులు
ద్రుహిణుండును హరియు నధ్యధోభువనములన్
బహులక్రియ శోధించిరి
దహనస్తంభంబుతుదయుఁ దన్మూలంబున్. ౧౦౧

వ. శోధించి యాద్యంతంబులు పొడగానక హరివిరించులే
తెంచి వామదక్షిణంబుల నిలిచి జగత్కారణంబయి
నయమ్మహాదేవు నిట్లని స్తుతియించిరి. ౧౦౨

సీ. శర్వ లోకాధీశ చంద్రార్ధశేఖర
పురుష పురాణ శంకర మహేశ
యభవ యంతర్యామివై ప్రేరకత్వము
చేపట్టి జనుల శాసింతు నీవు
భవదీయమాయాప్రభావంబుకతమున
నెఱుఁగలేమైతిమి యేము నిన్ను
మాకుఁ గర్తవు నీవు మాకు భర్తవు నీవు
మాకు హర్తవు నీవు మాట లేల
నీమహత్త్వంబు వర్ణింప నేర మేము
నిన్నుఁ దెలియంగ నేరము నిజముగాఁగ
నభవ యాద్యుండ వాద్యుండ వగుదు గాన
నట్టి నీకాచరింతు ము పాస్తి యెపుడు. ౧౦౩

గీ. పశువులము మేము హర పశుపతివి నీవు
పశువులకు నెక్కడిది బుద్ధి ఫాలనయన
రాజశేఖర నేర్పు నేరములు చూడ
కరసి రక్షింపు మమ్ము నత్యంతకరుణ. ౧౦౪

గీ. విష్ణుమూర్తులు కడచన్న వేళలందు
నజునిమూర్తులు కడచన్న యవసరమున
విశ్వమూర్తులు విబుధులు వెడలునపుడు
కలదె నీకు నపాయంబు కాలకంఠ. ౧౦౫

గీ. అమరవంద్య దివాభీత మనెడిపులుఁగు
హేళిమండల మీక్షింప నెట్లు నేర్చు

నేము నిను వినుతింపఁగ నెంతవార
మిమ్మహాపరాధము క్షమియింపవలయు. ౧౦౬

వ. అని స్తుతియించినం బ్రసన్నుండై విరూపాక్షుం డాక్ష
ణంబ లింగమధ్యంబున వెడలి యర్ధనారీశ్వరుండును
ద్రినేత్రుండును నీలలోహితుండును వరదాభయమృగాం
కధరుండును సర్వాభరణభూషితుండును బ్రమథగణ
సమన్వితుండును గోటిసూర్యప్రకాశుండును బాలచం
ద్రావతంసుండును నై సన్నిధి యగుట యుఁ బెన్నిధిఁ
గన్నపేదల విధంబుంబోలి విరించినారాయణు లిట్లనిరి.

సీ. ఇభచర్మపరిధాన యేభక్తిచేసిన
సంతసం బందు నీయంతరంగ
ముడురాజమౌళి యేయుపచారములు నీకుఁ
బ్రియములైయుండు నెంతయును గరిమ
నగరాజకన్యకాప్రాణేశ నీకు
నేకెలనఁ బో సర్వాంగకృప జనించుఁ
గ్రతువైరి నీకు నేవ్రతముఖ్య మొనరింపఁ
గాతుకోన్మేషంబు గలిగియుండు
నంధకాసురదమన నీ కభిమతంబు
లేయనుష్ఠానములు శర్వ యేమఖంబు
లాచరించిన నీవారమగుట యట్టు
లభవ దాక్షిణ్యపరత మాకానతిమ్ము. ౧౦౭

వ. అనినఁ బ్రీతచేతస్కుండై శివుండు విశ్వంభరాంభోరుహాసంభవుల కిట్లనియె.

మ. అవధానంబుననాకునంశ్రయము సేయన్సర్వదామీకున
ధ్యవసాయంబాడఁగూడదేనివినుఁడాయంభోజదృగ్భారతీ
ధవులారావినియాచరింపుఁడుమదిందాత్పర్యమొప్పంగ శ్రీ
శివరాత్రివ్రతమస్మదీయమదిదాక్షిణ్యంబునం జెప్పితిన్.

వ. బ్రాహ్మీముహూర్తంబునందు మేల్కని శౌచక్రియలు నడపి గురున కభివాదనంబు సేసి సంకల్పంబునడపి పూజోపకరణద్రవ్యంబులుసమకూర్చుకొని నదీస్నానంబు వొనర్చి నిత్య నైమిత్తికా ద్యనుష్ఠానంబులు దీర్చి యలంకృతుండయి యజనస్థానంబును సమ్మార్జనలేపనాదుల శోధించి వితానధ్వజంబు లెత్తించి పతాకావలులు గట్టి తోరణంబులు సంఘటించి దేవాలయంబు ప్రవేశించి మౌనియై భసితత్రిపుండ్రంబును భస్మోద్ధూళనంబును గావించి రుద్రాక్షమాలికలు ధరియించి శివభక్తుల రావించి గురూపదేశమార్గంబున నాసనంబుఁ బాద్యం బర్ఘ్యంబు మధుపర్కంబు నిచ్చి పంచవదనంబులుఁ బంచామృతంబుల నభిషేకించి ఫలోదక పుష్పోదక గంధోదక కుంకుమోదక రత్నోదక కర్పూరోదకంబుల నభిషేకించి వస్త్రం బుపవీతం బాచమనంబు గంధంబు భూషణంబు పుష్పంబు ఫలాహారంబు నీరాజనంబు ధూపంబు వ్యజనంబు వాదిత్రంబు దర్పణంబు స్తోత్రంబు

మొదలుగాఁ గలషోడశోపచారంబుల నుపచరించి నాలు
గుజాలు జాగరంబు సేయునది యీవ్రతచర్యప్రకారంబు.

గీ. బ్రహ్మహత్యాయుతము సురాపానశతము
వీరహత్య గోహత్యలు వేనవేలు
శిశువధంబులు జంగమ(శ్రీవినాశ)
మాది యగుపాపములఁ దోలు నభవురాత్రి. ౧౧౨

వ. తొల్లి యొక్కబ్రాహ్మణుండు మహాపాపంబులు సేసి శివ
రాత్రి దర్శనంబున శివపురంబునకుం జనియె ననిన శౌ
నకాదు లక్కథకున కి ట్లనిరి. ౧౧౩

గీ. అద్భుతం బయ్యెడిని మాకు నగ్రజన్ముఁ
డెట్టు పాతకములు సేయు నెట్టు లట్టి
పాపి శివరాత్రివ్రత మెట్టు పరఁగఁ జూచె
నంతయును విస్తరింపుమా యనినఁ బ్రీతి. ౧౧౪

శా. జీమూతాన్వయ రాజధైర్యసుమహాక్షీరాబ్ధిగాంభీర్యసు
త్రామప్రోద్భవగాఢశౌర్య సుమనోధన్వాతిసౌందర్య పా
లోమీనాయకతుల్యభోగయుత సుశ్లోకార్జితత్యాగ భా
షామాధుర్యమతిప్రకాశధిషణా సత్యార్థసంభాషణా.

క. నిత్యయశశ్శ్రీసుందర
మత్యమరాచార్యవర్య మాన్యచరిత్రా

భృత్యజనావనతత్పర
సత్యహరిశ్చంద్ర సరససాహిత్యనిధీ. ౧౧౬

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బయిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీహిమవద్గిరిపుత్త్రీ మ
నోహరపదభక్తిజాతనూతనసరస
వ్యాహారకావ్యనాయక
మోహనతనుజితజయంత మమ్మయశాంతా. ౧

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లని చెప్పం
దొణంగె. ౨

సీ. కాంచనాచలముతో గర్వించి యేకొండ
పెరిఁగె బ్రహ్మాండకర్పరము మోవ
నేకొండచఱులపై హిమశైలకన్యక
చెంచు లేమలఁగూడి సంచరించు
వజ్రాలకమరుతేవ విడంబనము సేయ
నేకొండ మొలచుట్టు నిందుతనయ
యల్లొనేరెడుదీవియవనీధ్రములలోన
నేకొండ కైశ్వర్య మెక్కుడయ్యె

నట్టివింధ్యనగేంద్ర పర్యంతభూమి
దండకారణ్యవిపినమధ్యంబునందు
రత్నపుర మనఁ గల దొకరాజధాని
కిన్నరాధీశునగరికిఁ గీనవెలితి. ౩

గీ. స్ఫటికమాణిక్యపాషాణ ఘటితమైన
యప్పురముకోట యాకాశ మంటి యొప్పు
వేడ్కఁ బాతాళభువనంబు వెడలివచ్చి
చుట్టుచుట్టినయట్టివాసుకియుఁ బోలె. ౪

గీ. పట్టణంబున దేవతాభవనకోటి
తుహినగిరికూటములతోడఁ దుఁలుతూఁగు
నమరగంగాపయఃప్రవాహములఁ బోలుఁ
దచ్చిరస్థాపితోన్నతధ్వజపటములు. ౫

సీ. మకుటదేవకిరీటమణిమయూఖచ్ఛటా
పటలకిమ్మీరితాంఘ్రిపంకజుండు
వికటపాటలజటామకుటకోటిఘటిత
కోమలతారకాకాముకుండు
గంధదంతావళక్రవ్యాదరాట్కృత్తి
కంథాధురంధరకంధరుండు
కుంభినీధరసుతాకుచకుంభమృగమద
స్థానకస్థగితవక్షఃస్థలుండు
శంభుఁ డోంకారనాథుండు శాశ్వతుండు
పాయకయ యుండు నవ్వీటిపరిసరమున

న్నగ గాసింధుతీరకాంతారభూమి
నుత్తి యనుపేరికల్పద్రుమంబు మొదల. ౬

వ. అప్పట్టణంబునకుఁ జుట్టును జనపదంబు లీలావతీశతద్రువి
పాట్సింధునదీమాతృకంబులును, విశ్వవిశ్వంభరాభ్రాల
తానుకారి సేతురేఖాలంకారంబులును, దటాకతరు
కుసుమకేసరక్షురదమందమకరందధారాధోరణీసహస్ర
సంవర్ధితకుల్యాసలిలకల్లోలమాలికాస్ఫుటస్ఫాయమాన
నానావిధోద్యానవాటికాసంఘసంఘటితాకాలకాలాం
ధకారంబులును, నారామచూతపోతనికరనుకుమారకిస
లయాస్వాదకషాయకంఠకలకంఠకామినీకోమలకుహూ
కారకోలాహలాంకురితపంచమరాగరాజంబులును, రా
జాన్న కలమ షాష్టిక పతంగప్రియ నానావ్రీహిసస్య
ప్రశస్తంబులును, బ్రవర్ధమానవనంబులును, నిబిడితసార
సికంబులును, గుళుత్థాభ్యుత్థానంబులును, సముద్గతము
ద్గసామగ్రీసంగ్రహంబులును,అణుకచణకచణంబులును,
సిద్ధార్థ శ్యామాక గోధూమశర్కరాతిలజర్తిలంబులును,
అదూషితమహాకోరదూషితక్షేత్రంబులును, కుసుం
బురుకునుమగుచ్ఛచ్ఛాయాచ్ఛటాభృంగ శోణభంగో
మాణుశృంగారితజాంగలక్షేత్రంబులును నై దాశరథిచరి
త్రంబునుం బోలె సీతావృత్తినరళంబును, జంద్రోదయం
బునుం బోలెఁ గరసహస్రసంవర్ధితరత్నాలయంబును,
యదువంశంబునుంబోలెఁ గులక్రమాగతశూరపురుషో
త్తమబలాభిపాలితంబును నై యుండు వెండియు. ౭

మ. పరలోకస్థుఁ బతిక్రియం బ్రకటింపంగోరి యోంకారకం, కరుమ్రోలన్ రతిము క్తకంఠముగనా క్రందించె నానొప్పు న, ప్పురబాహ్యోపవనాంతదీర్ఘికలనా ...
...నోలాడువు, స్ఫురకింజల్కభుక్క్రియాసుఖిత హంసక్రేంక్రియారావముల్.

మ. ధరణీచక్రముఁబోలెనప్పురమువిస్తారంబునా యామముం బరికింపంగ నశక్య మైనగరిమం బాథోధిగంభీరతం బరిఖామండలమంబు రాశినుపమింపం బాత్ర మైయొప్పునం బరకల్లోలలుఠ త్తిమింగిలఘులీమత్స్యహింసక్రోధినిన్.

గీ. భద్రజాతియోనంగు లప్పట్టనమునఁ
బ్రకటితస్ఫూర్తి నొప్పు సిబ్బములతోడ
విమలవారాశి ఫేనఖండములతోడి
కవ్వపుంగొండబందులో కాక యనఁగ. ౧౦

ఉ. లక్షలసంఖ్యలప్పురికెలంకులయందుఁగొలంకులొప్పు వా
పక్షిగరుచ్ఛటాపవనపాతవికంపితపంకజంబు లై
వీక్షణకౌతుకంబు ప్రభవించుచునుందును లీలమై సహ
స్రాక్షుఁడు విశ్వరూపమహిమాద్భుతముం బ్రకటించెనో
యనన్. ౧౧

శా. ఆవింధ్యాచలదుర్గమేలు శబరాధ్యక్షుండు హేమాంగదుం, డావార్ధిద్వితయద్వయావధిగఁ జక్రాధీశ్వరుల్ గొల్వ నా, శావేదండఘటాకపోలతలమూర్చద్దానధా

రాజుల, శ్లాఘాప్రక్రమసంవిశుద్ధబహులప్రస్ఫూర్తిమత్కీర్తియై.

సీ. శివునికై వడి మహాసేనానియాత్ముండు
బలభేదిపగిది సపర్యాపాయుఁ
డరవిందహితులీల నధిగతాభ్యుదయుండు
బుధునిక్రియనజహాత్స్వప్రకారుండు
గంగాప్రవాహంబు కరణిఁ బావనమూర్తి
భుజగాధిపునిభంగి భోగశాలి
యేనుంగుచందాన దానధారాశోభి
శౌరిలాగున శంఖచక్రపాణి
కర్తయాశ్చర్యములకు నాకరము నీతి
కఖిలవిద్యాగమములకు నాస్పదంబు
పగఱ కుత్పాతకేతువు బంధుకోటి
కమరలోకద్రుమంబు హేమాంగదుండు. ౧౩

గీ. ఆనృపాలుండు నీతివిద్యానిరూఢిఁ
జారదృష్టి యొకాఁ గాని విచారదృష్టి
సమధికైశ్వర్యవైభవోజ్జ్వలత నాతఁ
డష్టమూర్తి యొకాఁగాని యనష్టమూర్తి. ౧౪

—: యజ్ఞదత్తచరిత్రము :—

వ. ఆరాజునకు నఖిలశాస్త్రవిద్యాకళాపావన గంభీరబుద్ధి యజ్ఞదత్తుం డనుబ్రాహ్మణుండు. దేవేంద్రునకు బృహస్పతియును వృషపర్వునకు శుక్రుండును దశరథునకు వసిష్ఠుం

డును రామునకు విశ్వామిత్రుండును నజాతశత్రునకు ధౌమ్యుండును నలునకు దమనుండునుం బోలెఁ బ్రధాని యై రాజ్యభారంబు భరించియుండు నమ్మంత్రి భార్య వినయవతి వివేకవతి విభ్రమవతి విలాసవతి సౌభాగ్య వతి లక్షణవతి యౌదార్యవతి గాంభీర్యవతి యన సర్వ గుణసంపూర్ణసుశీలాభిధాన యగుబాలారత్నం బతనికిఁ బరమప్రియాస్పదంబై యుండు. ౧౫

గీ. అన్నిభాగ్యంబు లున్న నాయబ్జముఖికి
శ్రీమహాలక్ష్మి కలుగఁగ నేమిసెలవు
పుత్రవదనావలోకనోద్భూతమైన
యొక్కసౌఖ్యంబు ప్రాఁతియై యుండుఁ గాన. ౧౬

గీ. తనయసంతానలబ్ధి దాదవ్వగాఁగ
విభవసంపత్తిగల్గియు విన్నఁబోయి
వనిత నిష్ఫలపుష్పదర్శనముఁదాల్చె
శరలతాకాననమువోలె జవ్వనంబు. ౧౭

సీ. కాంతపుష్పాదిభోగంబు లింపెసఁగిన
వైరాగ్యవిధికిఁ బావాల్చుఁ జిత్త
మన్వయంబునకుఁ దా నాలంబమయ్యును
దను నిరాలంబఁగాఁ దలఁచు నింతి
ప్రొద్దునఁ దగినట్టి భోజనం బొల్లక
యుపవాసనంబుండ నువిద దలఁచు
సంపత్పరంపర సంభవిల్లిననైన
సంతోషమొదవదు చామమతికిఁ

గోష లాంగుళదళహ స్తతామరసము
కర్ణపూరత్వలీలకై కాలు సాఁప
గండతలదర్పణంబునఁ గదియఁజేర్చి
పడఁతి చింతించు సుతలబ్ధి వడయుటకును. ౧౮

ఉ. సంతతి లేనిదుఃఖమున సామజరాజఘటాంత వైభవం
బెంతయుఁగల్గియున్ సరసిజేక్షణచిన్నగఁబోయియుండు నే
మంతిని బోటికత్తెలకు మానసవృత్తి యొఱుంగఁజెప్ప కే
కాంతము కేళిశయ్యపయిఁగాంతగుణించుమనోరథార్థముల్

ఉ. ఆచపలాయతాక్షి కనకాంబురుహంబులఁ బూజసేయు విం
ధ్యాచలకందరానిలయు నద్రిసుతాప్రియనాథునర్థదా
వీచిపరంపరాసలిలవిప్రుషసాశ్రయశీతగంధవా
హోచమనప్రవృద్ధభుజగాధిపకంకణు నోంకృతీశ్వరున్.

సీ. అభిషేక మొనరించు నలినీలకుంతల
శంభు సోమోద్భవాసలిలధార
నెలఁత యభ్యర్చించు నీలోత్పలంబులఁ
దర్పణాసిర్తలసుధాధామమహాళి
గరళకూటగ్రాసకల్మాషకంధరు
మేన గంధ మలందు మీననేత్ర
యర్పించు దివ్యోపహారంబు లెలనాఁగ
కుటిలకుండలిరాజకుండలునకు
నతివ దిరుగుఁ బ్రదక్షిణం బభవుగుడికిఁ
గుచభరంబున నరగౌను గూనుగిలఁగ

రవలిమట్టెలమ్రోఁతతో రాయిడింపఁ
జరణనూపురఝుళఝుళంఝుళరవంబు. ౨౧

వ. ఒక్కనాఁ డోంకారనాథునకుఁ బ్రదక్షిణం బాచరిం
చుచు నప్పద్మాక్షి ప్రాకారపురఃప్రఘాణంబున నొక్క
పౌరాణికుండు మహాభారతంబు వక్కాణించువాఁ డపు
త్రకులకుఁ బుణ్యలోకంబు లేదని కథానుకథనప్రసం
గంబునం బలికిన నయ్యంతి సంతానవిరహవేదనాదూ
యమానమానసయై మందిరంబున కేతెంచి యేకాంత
భవనంబున విరహశయ్యపై మేను వైచి చింతాక్రాంత
యై యుండె నంత యజ్ఞదత్తుం డమ్మత్తకాశిని నన్వే
షించి. ౨౨

ఉ. కాంతసరోజనాళలతికాతనుపాండుశరీరయష్టి నే
కాంతగృహాంతరస్థితఁ బ్రియాంగనఁ జేరఁగవచ్చె మంత్రి క
ల్పాంతమునన్ రసాతలగుహాకుహరంబునడాఁగియున్నభూ
కాంతవరాహమూర్తిహరి గ్రచ్చఱడాయఁగవచ్చుకై వడిన్.

వ. డాయవచ్చినఁ గృతప్రత్యుత్థానయగు నప్పంకజాక్షి
యుఁ దానునుం బర్యంకంబునఁ గూర్చుండి యవిరళా
శ్రుపాతార్ద్రీకృతదుకూలయు ననలంకృతయునైన సుశీ
లం జూచి యజ్ఞదత్తుం డిట్లనియె. ౨౪

గీ. ఏల యేడ్చెదు చెప్పవే యిందువదన
విపులశోకభరంబున వెక్కివెక్కి
త్రాట గ్రుచ్చినముత్యాలదండవోలెఁ
జన్నుఁగవనున్న వీబాష్పజలకణములు. ౨౫

సీ. కుదురునిండినమంచిగుబ్బచన్నులమీఁద
ధరియింపవేల ముత్యాలపేరు
ఫాలేందురేఖపైఁ బచరింప విదియేల
కుంకుమంబున బొట్టు గోరఁ దీర్చి
యానచక్రోద్ధురం బగునితంబముమీఁద
సవరింపవేల వజ్రాలకమరు
పాయవట్టములతోఁ బసిఁడినూపురములు
హత్తింపవేల పాదాంబుజములఁ
బంచవన్నియరాచిల్కఁ బంజరమున
నేల సడవింప వసురాగ మోసకమొసఁగ
నేల చింతించెదవు చెప్పు మిందువదన
గండపాళికఁ గెంగేలు గదియఁ జేర్చి. ౧౬

గీ. నెలఁత నులివేఁడియైన నీనిడుదయూర్పు
మాటిమాటికి నిపుడు నామానసంబుఁ
గంపమొందించుచున్నది కల్లగాదు
ప్రబలభవదీయవక్షోభవంబుఁ బోలె. ౧౭

క. అపరాధము సేయఁ గదా
చపలాయతనేత్ర! యేను జనవుననేని
న్నిపుణతతోఁ జింతించిన
నెప మేమియుఁ గానరాదు నీనెగులునకున్. ౧౮

క. భవదాయత్తము విభవము
భవదాయత్తంబు సుమ్మీ ప్రాణము నాకున్

భవదాయత్తము సర్వము
ధవళాంబుజపత్రనేత్ర తథ్యం బరయన్. ౭౯

ఈదుఃఖంబునకుం గారణం బేమి చెప్పు మని యడుగుట
యుం బ్రత్యుత్తరం బీక యూరకున్న దాని తాంబూల
కరంకవాహిని సుంత్రితో నిట్లను:- దేవ దైవంబు కరు
ణం జేసి పెద్దకాలం బిమ్మహాదేవి సంతానలాభంబు
దూరం బగుటకారణంబుగా శయనాసనపానభోజన
విభూషణపరిధానాదిసముచితవ్యాపారంబులు పరిజన
ప్రయత్నంబునం బ్రతిదినంబు నెట్టకేలకు నిర్వర్తించుచు
దేవరకు హృదయవేదన గావింపనోపక యనవరతంబుఁ
దోఁపకుండఁ జరియించుచున్న యది నిన్నఁటి రేపుతపన
మండలంబు కుపితకపికపోలక్రోడతామ్రం బై యుదయ
గిరికవాటవిటంకంబు నలంకరింప వింధ్యాచలనితంబ
బింబంబునకు మణిమేఖలాకలాపంబునుం బోలిన నర్మదా
ప్రవాహంబునం గ్రుంకి యోంకారేశ్వరు శశాంకశిఖా
లంకారు హేమపంకజంబులం బూజించి గుడికిం బ్రద
క్షిణంబు సేయునెడ దేవభవనప్రాకారగోపురప్రఘాణంబు
నం బౌరాణికుండు మహాభారతంబు వక్కాణించుచుం
గథానుకథనప్రసంగంబున నపుత్రకులకుఁ బుణ్యలోకం
బులు లేవని పలికిన నప్పలుకులు నెమ్మనంబునం గీలు
కొని వాలంపములికియుం బోలె వేదనయుత్పాదింప
భవనంబునకు వచ్చి యేకాంతంబ యుచ్చోటఁ నవిరళ

బాష్పధారాదుర్దినాంధకారితముఖియయి యీదుర్దశం
బొందియున్నయది యనుటయు. ౩౦

గీ. మంత్రి యొకముహూర్తమాత్రంబు చింతించి
యుష్ణదీర్ఘమైన యూర్పు నిగుడ
నొక్కచింత దీని కిది మహాబలవంత
మేమి సేయవచ్చు నిందువదన. ౩౧

ఉ. ఊరక కుందనేమిటికి నోంకృతినాథుఁడు నర్మదానదీ
తీరనివాసభక్తజనదివ్యమహీరుహమున్ సదాశివున్
(?)సారసనేత్ర తత్పదపరిష్టయభీష్టశుభాభివృద్ధికిం
గారణమౌ టెఱుంగవె వికారము సక్కు భజింపు శంకరున్.

గీ. ఈశ్వరుం డద్రిజానాథుఁ డిందుమౌళి
కరుణలేకను సుతుఁ డెట్లు కలుగనేర్చుఁ
జంద్రచందనచంద్రికాశైత్యమైన
పుత్త్రపరిరంభసౌఖ్యంబు పువ్వుఁబోణి. ౩౩

గీ. గురుజనంబుల సేవింపు కువలయాక్షి
కమలలోచన ముక్కంటికరుణఁ జేసి
మున్ను గురునుపదేశంబు మొనయఁగాంచి
రభిమతార్థంబు లెందఱతే సబ్జవదన. ౩౪

వ. సర్వజగత్ప్రసిద్ధంబుగదా యితిహాసంబు తొల్లి చండకౌశికువరప్రసాదంబున మగధాధిపతియగు రాజు దైతేయకులవిమర్దను గెలువం జగినయట్టి శౌర్యనిధి జరాసంధుం గాంచె దశరథుండు విభాండకతనయు నారాధించి

దిగ్గజంబులం బోలినకుమారుల సకలలోకహితంబుగా నలుగురం బడసె నమూ రాధిత గురుదేవతా ప్రార్థన వశంబున. ౩౫

గీ. వెలఁది పుత్రోదయారంభవేళయందు
నిమ్నవెన్నఁడు చూతునో కన్నులార
విమలచంద్రోదయారంభవేళయందుఁ
బూర్ణిమాయామినినిఁ బోలెఁ బుణ్యగరిమ. ౩౬

వ. దేవి శోకంబు విడువు ధైర్యం బవలంబింపు ధర్మంబు నడుపు దానంబు సేయుము వ్రతంబులు సలుపుము సత్యంబు పలుకు మనపాలిదేవతలు మన కభీష్టలాభం బుఁ బొందింపఁగలవారు భవ్యసంతానలాభంబున సం తోషంబువహింపంగలవనిదుఃఖోపశమనభాషణంబులు ధర్మోపదేశగర్భంబులు చారుమధురంబు లగుమాటల నూరార్చి కాంచనకలశోదకంబులు కరపల్లవంబున ధరియించి నయనంబులు దుడిచి యగ్గజయానకు ముఖ ప్రక్షాళనం బాచరించి మందీభూతదుఃఖ యగుట యెఱింగి మంత్రి యంతఃపురంబు వెడలి సముచితవ్యా పారంబులం బ్రవర్తిల్లె నదియా(ది)గ (నాగ)మోక్త ప్రకారంబున సభక్తివినయతాత్పర్యంబున. ౩౭

ఉ. ఆధవళాయతాక్షి వసుధామరకోటి భజించు దేవతా
రాధన మాచరించుముని రాజికుపాస్తియొనర్చు మంత్రవి

ద్యావృతబుద్ధిఁ గాంచుఁ గొనియాడును యోగిజనంబు వర్ధ
మానాధికభక్తిభావమున నాత్మజసంతతిలబ్ధికామనన్.

గీ. ఎఱుఁగు నేనీడకన్నును నెండకన్నుఁ
జెలఁగి ప్రాఁచు నేకర్తవఁచిన* లతాంగి
యెట్ల్టి కేశంబులకునైన నీడఁ బోదు
తనమనంబున నిగ్రుచు సంతానకాంక్ష. ౩౯

సీ. భక్తితో మాతృకాభవనంబులకు నేగుఁ
గావించు నతిథిసత్కారములను
వాయసంబులకు నిర్వర్తించు దధిబలిఁ
గొలుచు జ్యేష్ఠాదేవి నలఘుమహిమఁ
జదివించుకొనుఁ బుణ్యసంహితావ్రాతంబు
మాలికామాణిక్యములు ధరించుఁ
దన్వంగి గంధాక్షతలు చిరంటుల కిడు
విప్రశ్నికల గారవించుఁ దఱచుఁ
గుష్మానంబు కడవలు కొల్లవిడుచు
బాలురకుఁ దియ్యపండులు పంచి యిచ్చుఁ
జెలులుఁ దానును వ్రతములు సలుపుచుండుఁ
దామరసనేత్ర పుత్రసంతానకాంక్ష. ౪౦

వ. ఇవ్విధంబునఁ బుణ్యోపవాసవ్రతదానధర్మదేవతారాధ
నంబులఁ బ్రతిబంధదోషంబులు వాసిన నాసుదతీలలా
మంబు మెఱసి ప్రతిమాచంద్రబింబంబు సరసియందు
నుంబోలె గర్భం బావిర్భవించిన. ౪౧

---

*వించిన-అనియునుండవచ్చును.

సీ. అభ్యంతరస్థాగ్ని యగుశమీలతవోలె
నిధిగర్భ యగునబ్ధినిలయవోలె
నంతస్థ్సుడగ్గంతి యగువియన్నదివోలె
శశికుక్షి యగునస్తసంధ్యవోలె
నాలీనహార్యక్షు యగునద్రిగుహవోలె
పీనధారిణి యగువినతవోలె
నస్త్రాంతరిత యగునలినాస్త్రగుచ్ఛివోలె
సూనృతాభిధ యగుసూక్తివోలె
నాదిమబ్రహ్మసంభరితోదర యగు
కైటభారాతినాభ్యబ్జకమునుబోలె
నధిగతాగస్త్య యగుదక్షిణాశవోలెఁ
బ్రథమగర్భంబు ధరియించెఁ బల్లవోష్ఠి. ౪౨

గీ. పలుచఁబాఱెను గండదర్పణయుగంబు
నవమధూకప్రసూనంబు నవమధుకర
మానుగతిఁ జూచుకంబులు నసితమయ్యె
నవతిపూఁబోండ్లయాననాబ్జములతోడ. ౪౩

చ. మనమున కుత్సవంబొసఁగ మంత్రిశిఁ బట్టపుదేవి గర్భశో
భనమునఁ బల్చనై చెలువుపైకొను ముద్దుఁనెమ్మొగంబుతో
ఘనసమయంబునందుఁ బొడకట్టిన చల్లని తూర్పుగాలిచే
ననిచినకన్నెగేదఁగికి నచ్చినకూరిమిచుట్టమో యనన్.

గీ. గర్భభారాలసాంగియై కంబుకంఠి
చెవి శిరీషప్రసూనంబు చేర్పనోప.

దెట్లు ధరియింపఁగానోపు హేమరత్న
కంఠికాహార కేయూరకటకములను. ౪౫

క. ఎలదోఁటతీఁగెయుయ్యెల
కలకంఠికిఁ జిన్ననాఁటికతలై తోఁచెం
జెలువకుఁ బాదాంబుజములు
గిలిగింతలుగాలుపుఁ గేళిగిరిగుహాలందున్. ౪౬

శా. ఆసారంగవిలోలలోచనను గాఢాలింగనక్రీడల, న్నా
సాగారము కేళితల్పముపయి న్నన్నించి మంత్రీశుఁ డ, త్యా
సంగంబానరించెముద్దుగొనెమ్మృత్స్నాస్వాదనప్రక్రియా,
వ్యాసంగంబునఁగమ్మనై నయదనీయంబై నబింబోష్ఠముఁ ౪౭

క. జలరుహనాభునివక్షః
స్థలికౌస్తుభమునను దీప్తిఁవనరెడుమణిరా
ట్చ్ఛలికాలంకృతిఁ బోలెం
బాలఁతుక ప్రత్యగ్రగర్భమున నొప్పారెన్. ౪౮

వ. ప్రతిదివసోపచీయమానగర్భనిర్భర యగుచు నయ్యాది
కౌముదీవిలసనంబునుంబోలెఁ బ్రియసఖీవిలోచనచకోరి
కలకుఁ గోరికలు నిండించె వెండియు. ౪౯

చ. బహుదినముల్ మహీసవిభుపట్టపుదేవికి వృద్ధిఁబొందె దు,
స్సహనవగర్భచిహ్నములు చూచి(?) సఖుల్ ప్రియ
మందఁగా ముహు, ర్ముహురనుబద్ధజృంభితసముద్గతవి
హ్వలనేత్రపద్మముల్, జహదజహత్సుమగ్రఫురుషాయిత
కేళివిజృంభణంబులున్. ౫౦

గీ. అట్లు ధవునొద్ద మెలఁగుఁ బద్మాయతాక్షి
సముదితంబైన గర్భభారముకతమున
సమ్యగాపీతజలరాశిసామ్య మైన
ప్రావృడారంభనవమేఘపంక్తివోలె. ౫౧

శా. సీమంతోన్నతసంభ్రమంబు వెలయం జేయించె శ్రీయజ్ఞద
త్తామాత్యాగ్రణికన్యపాలకుఁడు విద్యాధీశ్వరుం డర్మిలి
న్సామంతక్షితిపాలమంత్రులసమానం బైనప్రేమంబునన్
భామాసింధుతురంగరత్నములు పైపైఁ బావడల్దేరఁగన్.

సీ. కమ్మగొజ్జఁగనీటఁ గలయంపిచల్లిరి
మేఁగి మెత్తిరి క్రొత్తమృగమదమున
రంగవల్లులు కప్పురపుముగ్గు వెట్టిరి
కీలించిరోగిఁ మాల్యతోరణములు
తరుణరంభాతరుస్తంభంబు లెత్తిరి
కట్టి రెల్లెడఁ బట్టుకలువడములు
కమలచందనమాలికలును నిర్మించిరి
స్తంభించి రుత్తమదర్పణములు
నాలిఖించిరి గేహకుడ్యములయందు
సర్వతోభద్రమకరికాస్వస్తికములు
పరిజనంబులు రాజాజ్ఞఁ బట్టనమున
యజ్ఞదత్తుని ప్రథమకల్యాణవేళ. ౫౩

గీ. వేడ్క నృత్యంబు లాడిరి వీథులందుఁ
బాడి రెత్తిలి పికకుహూపంచమమున

బంజళంబున ధవళ ప్రబంధగీత
*కముల నవ్వేళఁ గర్ణాటకమలముఖులు. ౫౪

మ. అదనన్వచ్చిరిసంభ్రమంబుననుబంచారామలీలావతుల్
పదునాల్జాతులయప్సరోంగనలునుం బాలిండ్లపై హారముల్
గదలం బెన్నెటిసేసకొప్పులపయిం గహ్లారగుచ్ఛంబు లో
ప్పఁదదీయత్వరగండభాగములఁ గంపంబొందఁ దాటంకముల్

సీ. పూజెకుండలు నిల్పెఁ బువ్వుఁబోఁడి యొకర్తు
శుభవితర్దిక చతుష్కోణములను
జాజాలపాలెల†సర్వౌషధులు నించి
ప్రోక్షించె నొక్కపద్మాక్షి జలము
కాంతయొక్కతె సన్నెకలుఁ బొత్తరంబును
దోరించె వటశాఖతోడఁ గూడఁ
బీతికంబులు వెట్టె బింబోష్ఠియొక్కతె
మడుఁగుఁబుట్టము గప్పెనడుగు మునుఁగ
రమణి యొక్కతె వింజామరంబు దాల్చెఁ
దరుణి యొక్కతె తాళవృంతంబు పూనె
లలన యొక్కతె పసిఁడిసంబెల ధరించె
నాలవట్టంబుధరియించె నతివయొర్తు. ౫౫

గీ. మంత్రి వేల్పించె గృహోక్తమార్గ మొప్ప
బ్రహ్మపదమునఁ గూర్చుండి బ్రాహ్మణుండు

---

* కనుమయవ్వలికర్ణాట. మూ. †సర్వౌషధులు చిలికించె నొక్కపద్మాక్షి జలము. మూ.

హోమములు రెండు ఋగ్యజుస్సామవేద
మంత్రమాది జయాదిహోమంబు తుదగ. ౫౮

మ. చెవికిం గేలివతంసకోత్పలదళశ్రీ లై కపోలంబులన్
నవకాలాగరుపత్రరేఖలయి మేనం గమ్మకస్తూరి యై
ధవళాంభోరుహనేత్రపైఁ గురిసె నుద్యల్లీలసీమంతపుం
సవనాజ్యాహుతిహోమసంప్రభవచంచద్వహ్ని ధూమ
చ్ఛటల్. ౫౯

మ. చెలికత్తెల్ చిఱునవ్వుచెక్కులఁ బయింజెల్వారవీక్షింపనా
జ్ఞలు మంత్రంబులు సెప్పఁ బెగ్గడశరత్సంపూర్ణచంద్రాస్యకు
న్వలిచన్నుంగవమీఁదముత్పులకము ల్వర్ధిల్లఁ గేల్వంచుచు
న్నలలీకంటకమెత్తి చూఁదలపయిన్ సంధించె సీమంతమున్.

క. కుటిలాలకకును నాసా
పుటరంధ్రములందు మూఁడుబొట్టులు పిడిచెన్
వటఫలదళరస మధిపతి
కటకఝుణత్కార మెసఁగఁ గంపద్మములన్. ౬౦

గీ. మృదులగోధూమసరులతో మేళవించి
వన్నెకుచ్చులపేరులతో నక్కరించి
ఘుమ్ముఘుంఘుంభకంబుతోఁ బొత్తువచ్చుఁ
బడఁతి పాలిండ్లపై నొప్పు పచిఁడిపేరు. ౬౧

గీ. తగవు లిచ్చిరి పుట్టింటితల్లిప్రజలు
పీళ్ళొసంగిరి చుట్టాలు వేనవేలు
కట్న మిచ్చె నృపాలుండు కన్నదనియఁ
బరమహీపాలు రిచ్చిరి పావడములు. ౬౨

సీ. క్ష్మామండలము తురంగమఘట్టమయమయ్యెఁ
 గరిమయంబయ్యె దిక్చక్రవాళ
మంబరం బాతపత్రావళిమయ మయ్యె
 సౌరభమయ మయ్యె మారుతంబు
పరివారమయ మయ్యె బ్రహ్మప్రపంచంబు
 జయశబ్దమయ మయ్యె సకలజగము
లాతపత్రవిభూషణాలోకమయ మయ్యె
 సంతోషమయ మయ్యెజనులమనసు
వింధ్యపర్వతమేఖలపృథ్వీవరుండు
దానుఁ బట్టంపుదేవియుఁ దగవుగలిగి
సచివునింటికి నేతెంచి సమ్మదమున
నొద్దనుండి యాశోభన మొనరుచుటయు. ౬౩

గీ. జవిలె నరఁ బూలుముడిచినసాధ్వి యొకతె
యుల్లగండంబు పసుపున నూన్చెఁ గదిసి
పసిఁడియుత్తరజందెముల్ పాయఁబట్టి
రాచప్రెగ్గడబ్రహ్మసూత్రమున నగుచు. ౬౪

గీ. దశరథుని వాజపేయంబు ధర్మసూను
రాజసూయంబు నుపమింపఁ బ్రాఁతియె యని
పట్టనంబును దేశంబుఁ బరిఢవింపఁ
బెట్టె దొడ్డుగ నామెతే ప్రెగడగారు. ౬౫

వ. అంత. ౬౬

—: సుకుమారుని జననము :—

క. నవమాసంబులు నిండిన
ధవళేక్షణ గాంచె సుతు సుధాకరతారా
రవిసుతధిషణవిధుంతుద(?)
కవులుభికములుగనవమఘుటికలు నడువన్. ౬౭

వ. ఇవ్విధంబున సుశీలాదేవి నందనుం గాంచినవార్త యం
తఃపురపరిచారిణి యొకర్తె విన్నవించిన నమృతరసధా
రామయం బయినయమ్మాటకు సద్యఃప్రరూఢరోమాం
కురనికరకంటకితగాత్రుండు ను దరస్మితవికసితకపోలమం
డలుండును నై మంత్ర్యాఖండలుండు:— ౬౮

గీ. తాను గట్టినట్టిచీనాంబరంబులుఁ
దాను బెట్టినట్టిమేనితొడవుఁ
బ్రమదమొప్ప నిచ్చెఁ బారితోషికముగ
మంత్రి యంతిపురమునూనవతికి. ౬౯

సీ. తలయంపి ధవళనిద్రాకుంభ మిడువారు
రక్షౌభసితరేఖ వ్రాయువారు
గౌరసర్షపరాజి కలయఁ జల్లెడువారు
బలివిధానంబులఁ బరఁగువారు
లవణంబు నింబపల్లవముఁ ద్రిప్పెడువారుఁ
బ్రేము మంచంబుతోఁ బెనఁచువారు
గవలధూపంబు సంఘటియించువారును
మంచిము ట్టెడఁద యోజించువారుఁ

గదిసి దీవించువారును గండతైల
మందుకొనువారుఁ గాయంబు లందువారుఁ
బాడువారును బరిహాస మాడువారు
నైరి శుద్ధాంతసతు లరిష్టాలయమున. ౭౦

సీ. కర్పూరసమ్మిశ్ర గంధసారంబునఁ
జలిచెఁ జప్పట భిత్తిఁ జామ యొకతె
వెలకిల్లఁబెట్టె నుత్పలగంధి యొక్కర్తు
గప్ప గర్భగృహోపకంఠభూమి
జ్యేష్ఠాధిదేవత సేవించె నొకయింతి
పసుపుఁబుట్టము గట్టి భక్తిగరిమఁ
బటముపై లిఖియించెఁ బాటలాధర యోర్తు
క్రొత్తలత్తుక శశాంకుని ఖగాంశు
జరఠమేషంబుకంఠ దేశమునఁ జుట్టెఁ
బుష్పదుందుభముల నొక్కపుష్పఁబోఁడి
యంబుజానన యొకతె నెయ్యభిఘరించె
భుజగనిర్మోక యొకతె నిప్పులఁగమర్చె. ౭౧

ఉ. మంగళరత్నదీపముల మధ్యమునం బురటింటిపాన్పుపై
నంగజసన్నిభుండు సచివాగ్రణినందనుఁడొప్పె నెంతయు
న్నిఁగిఁ బ్రదోషవేళ నతినిర్మలతారకచక్రవాళముల్
సంగతిఁ జుట్టునుం గొలువఁ జాలఁగ నొప్పుశశాంకు కై
వడిన్. ౭౨

గీ. బాలకుఁడు చంద్రచంద్రికాపాండునయిన
పాన్పుఁబొత్తులపై నొప్పెఁ బవ్వళించి

యమృతవారాశిలోన శేషాహి మీఁదఁ
బవ్వళించిన కౌస్తుభాభరణుఁబోలి. ౨౩

గీ. దానధర్మంబులొనరించి త్యాగమిచ్చెఁ
బ్రసవగేహంబుసొచ్చి భూపాలమంత్రి
యప్డు పావకసంస్పర్శ మాచరించి
ప్రథమమున నుదయమయూఖేందుబింబంబు చూచె. ౨౪

గీ. పురుషులెల్లంగఁ బుత్రోత్సవంబును నొనర్చి
నిలయదైవతములఁ గొల్చి నిజసుతునకు
మారసన్నిభునకు సుకుమారుఁ డనెడి
పేరు వెట్టెఁ బ్రధానబృందారకుండు. ౨౫

గీ. పసుపుఁబుట్టంబు ధరియించి పద్మనయన
సుతుని నుత్సంగమునఁ బాల్చి చూడనొప్పెఁ
దరణిబింబహారిద్రవార్ధ(ర)ముతోడ
లలితరుచి నొప్పు నాకాశలక్ష్మి వోలె. ౨౬

గీ. పల్లవాధర మడుఁగ్రైన యొల్లెఁగట్టి
కొంగు మణిహేమకంకికాకోటిఁ జెరివి
సొబగుఁగాటుక బొట్టుతోఁ జూడ నొప్ప
వింతచెలువునఁ బచ్చిబాలెంత యొప్పు. ౨౭

ఉ. అక్షయవర్తితాఖ్యుఁడు గరంబు(?)సువర్ణలతానిబద్ధముల్
వక్షమునన్ ధరించిన శివప్రియసూనుఁడు చూడనొప్పెను
గ్రక్షితిసంభ్రమోద్ధతిని గాండివధన్వునితండ్రియా సహ
స్రాక్షుని వైరి పేరురమునందు ధరించిన దైత్యుకై పడిన్.

గీ. రత్నవేదికపై మంత్రిరాజసుతుఁడు
తల్లిహృదయంబు దృష్టులు తన్నుఁగొలువ
సకలజనులును బంధులు సంతసింప
జానుచంక్రమణక్రీడ సంచరించె. ౭౯

మ. వలిచన్నుల్ వడఁ(?)కాడ వేనలులు గ్రొవ్వాలంగ గారాపుదా,
దులు తన్నేమఱ కంతలంతలను(?) వేడ్కల్ మీఱ చూ
డంగఁ దాఁ, గలకాంచీమణికింకిణీకలకలాత్కారంబు
తోరంబు గాఁ, గలహంసంబులఁ బట్టఁ బాఱును వడిం
గక్ష్యావిభాగంబులన్. ౮౦

వ. అంత నాసుకుమారుండు నత్యంతసంతోషవంతు లగు
తల్లిదండ్రుల మనోరథంబు ఫలియింప ననుదిన ప్రవర్ధ
మానుండై ...వర్ధమానసంపదనురూపంబుగఁ గుమార
రత్నంబునకుఁ గ్రమక్రమంబునఁ...జౌలోపనీతుండై
కుమారుం డాచార్యగృహంబున కరిగి. ౮౧

సీ. చదివె వేద మెఱింగెఁ బదము వక్కాణించె
మహనీయదివ్యాగమములు చూచెఁ
దరచె నాదిపురాణధర్మశాస్త్రంబులు
నేర్చె వీణావేణునృత్యకళలు
వాదవశ్యాంజనవదనికాదులు జూద
మాడంగనెఱిఁగెను మదనశాస్త్ర(?)
సరహస్యముగ నింద్రజాలంబు యంత్రక్రి
యామంత్రతంత్రచిత్రరువుపరచె(?)

గ్రోల్చి యోగంబు సాధించి రుద్రభూమి
సకలశస్త్రాస్త్రసంచయసమితి నేర్చి
నాకళించెను విపులవైద్యక్రమంబు
సంగ్రహించెఁ గవిత్వంబు సచివసుతుఁడు. ౮౨

వ. ఇవ్విధంబున సర్వవిద్యాపరిశ్రమంబునఁ బారీణుం డై యుండునక్కుమారునకు శైశవంబు సరిగడచుటయుఁ బ్రదోషంబునకుఁ జంద్రోదయంబును జలధరంబునకుఁ జక్రవాకంబును బుష్పంబునకు వాసనాప్రకారంబును గమలవనంబునకు సూర్యోదయంబును గంధగజంబునకు దానంబును విజ్ఞానంబునకు మౌనంబును నవధ్వునకు గేయంబును రాజ్యబలంబునకు నాజ్ఞాబలంబునుం బోలె భువనసమ్మోహనం బైన సౌందర్యంబున కనురూపం బై జవ్వనం భావిర్భవించిన. ౮౩

గీ. బాల్యమునయందుఁ గలుగుసౌభాగ్యరేఖ
నినుమడించిన సౌందర్య మొసక మొసఁగ
సచివతనయుండు తా నొప్పి చారులీలఁ
బౌరజనులకుఁ గన్నులపండు వయ్యె. ౮౪

శా. పంచారామవిలాసినీధవళదృక్పాతీనజాలాయమా
నాంచత్కారము నిర్నిబంధనమనోజ్ఞాకారరేఖా...
పంచాస్త్రుండగు నాకుమారకుఁడు దర్పస్ఫూర్తి నవ్వీటిలోఁ
సంచారం బొనరించెఁ గాంచనమహాసౌధాగ్రభాగంబులన్.

గీ. ఆదిగర్భేశ్వరత్వంబు నధివసనంబుఁ
జక్కఁదనమును సతీసాహసంబుఁ జనవు
నొక్కఁడొక్కండు చూచు దోషోత్తరమున
నన్నియును గూడియున్నవి సంపత్తనియందు. ౭౯

సీ. ఒకకాంతప్రొద్దు కందుకకేళి నొయ్యారముఁ
గంకణంబులు ఝణత్కార మెసఁగ
నొకకాంతప్రొద్దు వల్లకి నఖాగ్రంబుల
బహురాగములఁ జేప్పుఁ బ్రస్తరించు
నొకకాంతప్రొద్దు ఘంటికజాలంబు లొసఁగు
పరిహాసగోష్ఠికిఁ బల్లవించు
నొకకాంతప్రొద్దు లోకకథాప్రహేళికా
బిందుమత్యాదులఁ బిచ్చలించుఁ
గాంతప్రొద్దు వినోదంబునఁ గొఱఁతలయిన
తోడివేడుకకాండ్రకు మెడమీఁద
విమలచంద్రోదయారంభవేళయందుఁ
బిల్లదీవాటలను మల్లుపెనఁగుటలను. ౮౦

వ. ఇవ్విధంబునఁ దృష్ణావిషవల్లి కాలవాలంబును నింద్రియగుణంబులకు శరణంబును మోహనిద్రకు విభ్రమశయనంబును శాస్త్రదృష్టికిఁ దిమిరోద్గమంబును దోషాశీవిషంబులకు నాహాసవల్మీకంబును సుగుణకలహంసంబులకుఁ బ్రావృట్కాలంబును గపటనాటకంబునకుఁ బ్రస్తావనయు ధర్మేందుమండలంబునకు రాహువక్త్రంబు నైనయౌవనారంభంబున. ౮౧

సీ. ఆజానుదీర్ఘ బాహార్గళస్తంభుండు
కోమలాల్లికక్షీణకుక్షులుండు
కర్ణాంతవిశ్రాంతకమలాయతాక్షుండు
పరిఫుల్లచంపకప్రసవకాంతి
బహుళాష్టమీశశిప్రభాఫాలుండు
కంబుసన్నిభచారుకంధరుండు
పరిపక్వబింబికాఫలపాటలోష్ఠుండు
గంధసింధురకుంభకఠినభుజుఁడు
సచివతనయుండు కుపితధూర్జటిలలాట
చక్షురనలార్చిరుద్గమసంప్రభూత
విస్ఫులింగచ్ఛటావలీవేష్టనమునఁ
బసిమి దప్పని వలరాజుపగిది నొప్పె. ౮౯

సీ. సరిగొన్న వెలిపట్టు జన్నిదంబులతోడ
రత్నాంగుళీయకహారములు ధరించి
వలిపపీతాంబరపుదోవతిపైఁ బహువర్ణ
కళ యైనపసిఁడిమేఖల ఘటించి
గంగమట్టియమీఁదఁ గస్తూరిరసమునఁ
బుండ్రకంబు లలాటమున నమర్చి
కమలకర్ణిక కుండలముల పార్శ్వములందు
లలితంబులగునట్టు లలవరించి
యాత్మవంశపరంపరాయాత మైన
వైదికాచారమార్గంబు పరిగ్రహించి

యారజము గాంచతికమున నలవరించి
నగరవీథులఁ జరియించుఁ బ్రెగడసుతుఁడు. ౯౦

గీ. సచివనందను కర్ణపాశకుల వ్రేలు
కుండలంబులముత్యాలగుళిక లొప్పు
నన్యలోకస్థుఁ డగుశంబరారి కేడ్చు
రతిమహాదేవి యశ్రుపూరములువోలె. ౯౧

క. కుసుమాయుధసభుఁ డగునా
రసికునిపై వ్రాలు సానురాగముతోడన్
బిసరుహనయనలచూపుల
భసలంబులు పూవుఁదోఁటపయి వ్రాలుగతిన్. ౯౨

గీ. భావ మభిరామమూర్తికపాతకంబు
యౌవనము దోషములకెల్ల నాస్పదంబు
మన్మథుఁడు కోపి యెటు నియమంబునిలుచు
సుదతులకు వానిఁ గడకంటఁ జూచినపుడు. ౯౩

సీ. హృదయ ముప్పొల్లార నేకాంతముననుండి
వానిఁ జింతింపని వనజముఖియు
నొకమాఱతనిఁ జూచి యొండొక్క మఱిచూడ
నభిలషింపని విద్రుమాధరియును
గలలోన వానిఁ జిక్కఁగఁ గౌఁగిటను జేర్చి
ముకుళితేక్షణగాని ముద్దియయును
సతనిరూపంబుఁ గుడ్యంబులందు లిఖించి
యందంబుఁ జూడనియంగనయును

జెలులచేతను బ్రోదిరాచిలుకచేత
వానిగుణములు విని కుచద్వంద్వసీమఁ
బాదుకోఁ బులకింపని పైదలియును
బన్నిదము వ్రేసినను లేదు పట్టనమున. ౯౪

సీ. ద్యూతకేలియ వినోదోపాయమయ్యెను
బరదారగమనంబు ప్రౌఢియయ్యె
నాత్మభార్యాపరిత్యాగంబు ధృతియయ్యెఁ
జేలవిహారంబు నేమమయ్యె
గురుతిరస్కారంబు గరిమ మయ్యెను నట
విటకీర్తనంబులు పటిమమయ్యెఁ
బానంబె యధ్యాత్మపరతయయ్యె సమస్త
తరలతాగతియ యుత్సాహమయ్యె
గుణములకునెల్ల దోషంబుగుణమునయ్యె
నపుడు సుకుమారునకుఁ దద్వయస్యులకును
నాదిగర్భేశ్వరత్వంబు యౌవనంబు
సవురు ధనమును జనవు హేతువులుగాఁగ. ౯౫

గీ. తమ్మమానుషకాలోచితంబు లైన
కీర్తనంబుల మై పులకించుకొండ్రు
తా రమర్త్యులుగా మదిఁ దలఁతు రహహ
విత్తమదమత్తచిత్తులై వెఱ్ఱిజనులు. ౯౬

సీ. అయ్య నీవు చతుర్భుజావతారుఁడ వన్నఁ
దమభుజాదండపార్శ్వములఁ జూతు

రయ్యా నీవు త్రిలోచనావతారుండ వన్న
స్థాణు వెంటుండుదు దోఃపల్లవమున
నయ్యా నీవు గజాననావతారుండ వన్నఁ
గుంభస్థితను లంటికొనఁ దలంతు
రయ్యా నీవు చరాచరావతారుండ వన్న
నంతంబుఁ జూడంగ నభిలషింతు
రవసరం బిచ్చుట యనుగ్రహంబుగాఁగ
మోహముఁ జూచుట యుపకారముగను బలుకు
మైత్రిగా నప్పు డధికత(?)రార్థముగఁ ద
లంతు నైశ్వర్యమంచు బలవంతు లుబ్బి. ౯౭

ఉ. సంపద పేరికట్టెఁ జిపిశాచము సోఁకిన మానవుండు పూ
జింపఁ డభీష్టదేవత భజింపఁడు సజ్జను లైనవారి మ
న్నింపఁడు మిత్రబంధుల గణింపఁడు ధర్మరహస్యముల్ విచా
రింపడు మీఁ......భరింపఁడహంకరణంబు పెంపునన్.

గీ. ఉద్ధతుం డయి సుకుమారుఁ డుండ లేక
పీటఁ జిక్కి నిజవరాలి వెదకి వెదకి
వలపు పుట్టించి సంకేతములకుఁ జొచ్చి
చలువురతికేళి బహుళపక్షంబు రేలు. ౯౯

గీ. పద్మనాభుండు మునుపు గోపాలమూర్తి
ఘోషమున నెట్లు వలపించె గొల్లసతుల
నెట్టుకొని యట్లు సింధ్వాద్రి పట్టనమునఁ
బరపురంధ్రుల వలపించు బ్రాహ్మణుండు. ౧౦౦

సీ. యమునానదీసైకతమున జాలరికన్య
చనుదోయి నంటఁడే శక్తిసుతుఁడు
నందవ్రజంబులో నలిననాభుం డెట్లు
విహరించెఁ బదియాఱువేలసతుల
దేవదారువనంబులో విరూపాక్షుండు
మునిభామినుల నెట్లు మోసపుచ్చెఁ
గౌశ్యాగరాశోయని కోడిరై యెలుఁగించి
యమరనాయకుఁ డెట్లహల్యఁగలసె
మొలకచన్నులపాయంపుముద్దుఁగూఁతుఁ
బట్టుకొనె నెట్లు పైకొని పద్మభవుఁడు
చందురుం డెట్లు వొందె నాచార్యులేమ
ననుచు విప్రుండు రమియించు నన్యసతుల. ౧౦౧

సీ. సంధ్యాభివందనశ్రద్ధ యుద్వాసించె
గాయత్రి దవ్వులఁ గట్టిపెట్టె
నగ్నిహోత్రము మీఁదియాస నుత్పాటించె
నఘమర్షణస్నాన మరసిమాపె
నిహపరసామగ్రి నీయఁజాలెడునట్టి
విధిదేవతార్చన వీటఁబుచ్చె
వేదపాఠము మానె వివిధసత్కర్మాది
సత్కాలాపంబులు జాఱవిడిచెఁ
దనకు మరగినవారసుందరవనితల
నిరతసల్లాపసంభోగనిపుణతాను

ఖానురాగనిమగ్నుఁడై నిత్యకర్మ
మై తనర్చెను సుకుమారధరణిసురుఁడు (?) ౧౦౨

వ. ఇవ్విధంబునఁ గుమారుండు విహరింపంజూచి. ౧౦౩

క. ప్రేమమునఁ గూర్చి సుతునకు
వేమఱు సద్బుద్ధి చెప్ప వినమికి వగచున్
సామగ్ర్యదుర్గుణాళి క
దా మధురత యొసఁగు విషహమగుచలమునకున్.

గీ. జవ్వనమునను సదుపదేశములు గావు
తిల - - - లంబు తెఱఁగుదోఁప
శంబరారాతిపుష్పాస్త్రసంప్రహార
జర్జరీభూత మగుమనస్సంపుటమున. ౧౦౫

వ. తండ్రి గురూపదేశం బఖిలమలప్రక్షాళనక్షమం బైన తీర్థస్నానంబు జరామరణవైకల్యంబులేని వార్ధకంబు, మేదోభారంబులేని గౌరవంబు, సువర్ణరచనలేని కర్ణాభరణంబు, నుద్వేగంబు లేనిప్రజాగరంబు. ఇది యభవ్యులకు సలిలంబునుం బోలెఁ గర్ణస్థితంబై యుపద్రవంబునాఁపాదించు. నీవిటువట్టి నెట్టుకొని పెద్దలమాట వినుము, వింటేని ధూర్తులు నిన్నుఁ బ్రశంసింపలేరు, కుటిలులు నిన్నలమరింపలేరు, వంచకులు నిన్నువంచింపలేరు, పల్లవులు నిన్ను వలపింపలేరు, మదంబు నిన్నుఁ గదల్పలేదు, విషయంబు నిన్నునాశ్లేషింపలేదు, వినుమనూచానాచారంబును, నాముష్యాయణంబును, నా

మేధితామ్నాయంబును, నధీతాశేషశాస్త్రంబును, నలిం
గవృత్తియు, ననపకీర్ణంబు, ననభ్యుదితంబును, ననభిస్తు
తంబును, నైన యార్యవరవంశంబునం బ్రభవించినాఁ
డవు మూఢుండవై యనుష్ఠానబంధంబులగువిషయోప
భోగంబులయందును సుఖబుద్ధి యారోపించెదవు. నీయ
ట్టిదుర్బుద్ధిశీలురుగదా నిస్త్రింశంబుఁ జూచి కువలయ
మాల యని యుఁ గృష్ణసర్పంబు వీక్షించి కాలాగురు
ధూమరేఖ యనియును నంగారంబు దర్శించి బంగా
రం బనియు ను భ్రాంతిఁ బొందుదురు. దుందుమారప
ముండు, మాంధాతృనహుషనాభాగసన్నిభుండు, వం
ధ్యాచలపతి, హేమాంగదుండు మనల గురుస్థానం
బుగా మన్నించుచున్నవాఁడు. మనవంశంబునకు నీ
వొక్కండవ సంతానబీజంబ వింతయు నెఱింగి బుద్ధిమం
తుండవై మమ్ము నుద్ధరింపవలనదా యని పలికి మంత్రి
కన్నీరు దొరఁగ ముహూర్తమాత్రం బూరకుండె సుశీ
లాదేవియు. ౧౦౬

సీ. రవలయుంగరముల రత్నాంకురము లొత్తఁ
గేల్దమ్మి చెక్కులఁ గీలుకొల్పి
మొకరితుమ్మెద మూతిముట్ట నోడెడివేఁడి
నిశ్వాసపవనంబు నివ్వటిలఁగ
నాకర్ణదీర్ఘంబు లగుక్రాలుఁగన్నులఁ
బరిపాటలచ్ఛాయ పల్లవింపఁ

గంతగోళంబు గద్దవికాసబద్ధమై
బాష్పభారంబు సబ్బురము గాఁగఁ
బక్షముల జాటి గండదర్పణాహు లోరసి
వ్రాలి పాలిండ్లపై నశ్రువారి కణములు
హారలతలకు నాతిథ్య మాచరింప
గబ్బితల నేడ్చె నత్తఱిఁ గువలయాక్షి. ౧౦౭

వ. ఇవ్విధంబునఁ దల్లియుఁ దండ్రియుఁ దనకు హితోప
దేశంబుచేసి తన సౌమనస్య సౌముఖ్యంబులతోఁ దగిన
ప్రత్యుత్తరం బీయుమని నిర్బంధించుట యెఱింగి. ౧౦౮

సీ. ధర్మశాస్త్రాభ్యాసజాత్యశ్వమాన సైన
సంస్కార మెల్లను సౌరుపడియె
నిరుపాధినిస్సీమనిష్ణ బంధనవృత్తి
గలమహాప్రతిభ యేటాటఁ గలసెఁ
బంచేంద్రియోపాయపాశభూతము లైన
వినయంబు లేప్రయోజనముఁదీర్చె
నవయౌవనాంకురోన్నతవంశపదమైన
శ్రుతివైభవము లేమిహితవుచేసెఁ
జిన్నవయసున గురుల వీక్షించినట్టి
పుణ్యవాసన నేల గోల్పోయె మనసు
కటకటా! నందనుండ వొక్కఁడవు నీవు
గురుల నేడ్పించుచున్నావు ఘోరముగను. ౧౦౯

వ. (అనినఁ దల్లిదండ్రుల)కుం బ్రణామంబుచేసి యింత

నుండి మీయాజ్ఞ శిరసున ధరియించి బుద్ధిమంతుండనై యుండెద మీరు వగవకుండుం డని పలికి సముచిత ప్రకారంబున వీడుకొని యె నసిన నటమీఁదివృత్తాంతం బెట్టి దని యడిగిన. ౧౧౦

మ. వరశైవైకవిధానపాత్ర కవితావ్యాపారపారంగతా
స్థిరలక్ష్మీనవశారదోదయ పదాధీనాయతాలోక లో
కరమాపాదన పావనద్విజనతత్త్వాపాలనంశీల శీ
లరతిప్రస్ఫుటశాంత శాంతనవకల్పోద్వర వీరాగ్రణీ

క. ధీమత్కవితావిస్తర
ధామాయితనిరుపమానదానాంబుసహ్యా
ద్రీమ జయోత్కలసీమా
రామామన్మథవిశేషరాజితమూర్తీ! ౧౧౨

పృథ్వి. లింగార్చనాహూఢిలీలావతారా
గంగాంబుసుస్వచ్ఛకావ్యైకసాలా
సంగీతసాహిత్యసౌహిత్యలోలా
శృంగారసద్భక్తసేనానుహేలా. ౧౧౩

గద్యము. ఇది శ్రీసుత్కమలనాభపౌత్త్ర మారయామాత్యపుత్త్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయ ప్రణీతం బయిన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీదోరంతర వేద
ప్రోదితభాషావిశేషభాసురకీర్తి
శ్రీదార్ఢ్య వివిధపూజా
మోదితగిరిదుహితృకాంత ముమ్మయశాంతా! ౧

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె నట్లు తల్లిదండ్రుల నూరార్చి వెడలి సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున. ౨

గీ. పోయె నుపదేశకాలంబు పూర్వముననె
కడచె ధైర్యంబు జఠరవిక్రాంత మయ్యె
శీలసంపత్తి యిఁక నేమి సేయువాఁడ
భామినీసక్తి మన్మథుబారిఁ బడితి. 3

శా. పంతంబోడదుర్ధర్మముందగవునుంబాడింగులంబున్విచా
రింతు న్వేదపురాణశాస్త్రమతపారీణుండఁగా నెట్లు క

ల్పాంతద్వాదశభానుమత్కిరణజాహాక్రూరకామవ్యథా
సంతాపజ్వరవేదనాభరమునం జాకుంట సిద్ధించినన్. ౪

సీ. చాండాలుతోఁ బుల్కశత్వంబు గైకొను
బ్రహ్మహత్యయొనర్చు బ్రాహ్మణుండు
క్రిమియై పతంగమై కీటమై జన్మించు
నాసవం బాని భూమీసురుండు
క్రవ్యాదసత్వసర్గమున నుద్భవమందు
విప్రుఁ డాచార్యునివెలఁదిఁ గవిసి
శ్యామచారుండు పిశాచమౌ బాడబుం
డన్యునివిత్తంబు నపహరించి
యయిన నేమిగా వీనిలో నన్నిటికిని
సుఖము దుఃఖంబుఁ జర్చించి చూచినప్పు
డెల్లసంసారులకుఁ గుందు హెచ్చు...
లేకయుండుట గందుమో లేదొ జగతి. ౫

గీ. వామదేవుండు శుకుఁడుఁ గేవలముదక్క
ముక్తులెవ్వరు వింటిమే ముజ్జగమున
జంతువులకెల్ల సరియ సంసారయాత్ర
విధినిషేధంబులకుఁ జొప్పు వెదకనేల. ౬

శా. ఆతంకంబున కేమికారణము బ్రాహ్మ్యంబింతయుంజూచిరో
తాతలట్టినచెర్వులే శ్రుతులు బోధప్రక్రియల్ స్వల్పమే
చేతోజాతు నుపాశ్రయించెదఁబరస్త్రీలన్వినోదించెదన్
మాతంగీపరమేశ్వరింగొలిచెద న్మద్యంబు సేవించెదన్.

గీ. అష్టమావతారంబున నాదిపురుషుఁ
డచ్యుతుఁడు విశ్వకర్త యనాదినిధనుఁ
డర్జునుండును దాను నేకాంతగోష్ఠి
విశ్వమును నెఱుఁగ మొ...నిధిగా ౮
సంచెవింతము విధమతనిన్ భావించెఁ గాదె (?)

మ. బహువేదాంతమునందు సాధితమహాబ్రహ్మోహమం చాడుదుర్, మహి మోహాంధులుగొంద జేనియటె బ్రహ్మంబెట్టు దా రెట్టిరో, యహహా బ్రహ్మమువారయే నలుక శయ్యం దెల్లిని ద్రింతురో, జహదుత్సర్గముగాఁగఁ జేయుదురో విష్ణామూత్రనిరోక్షమున్. ౯

సీ. కల్పద్రుమంబుతోఁ గామధేనువుతోడ
నమృతాబ్ధినవతార మయ్యె నెద్ది
బృందారవనమధ్యమందారతరులలో
హాలపాణి కెద్ది ప్రత్యక్ష మయ్యెఁ
ద్రిపురాంతకుని యర్ధదేహంబునకు నెద్ది
మదనసంఫుల్లసంపత్తి యయ్యె
నవసుధారూపమై పవనభుగ్భువనాధి
పతికెద్ది ప్రాణంబుప్రాణ మయ్యె
నట్టి భవభేషజము నాసవామృతంబుఁ
గన్నఁగానక శపియించెఁ గాక యొకఁడు
తత్ప్రమానము లగుపదార్థములు గలవె
భూతభావిభవత్కాలముల ధరిత్రి. ౧౦

వ. అని.　　　　　౧౧

సీ. కహ్లారరజములోఁ గలిపి కేతకిధూళి
　　　　నఖిలాంగకముల నభ్యంగమాడి
జలజనాళీతంతుసందానితములైన
　　　　యజ్ఞోపవీతంబు లఱుతఁ దాల్చి
వారాంగనాస్తనహారవిభూషల
　　　　నక్షమాల్యముగఁ జే నలవరించి
కస్తూరికామిశ్రగంధసారంబున
　　　　నలికంబునఁ ద్రిపుండ్ర మనువుపఱిచి
చంద్రికావేళఁ బరిపాండుసౌధవీథి
శక్తిఁబూజించి దేవీప్రసాదమధువు
పుచ్చుకొని విప్రుఁ డాకంఠపూరితముగ
వెలఁదులును దాను నప్పుడు వినిమయముల.　　　　　౧౨

క. వనితల కంగప్రక్షా
ళన మక్షివిఘూర్ణనంబు లజ్జావిగమం
బనవస్థితి మధుపానం
బునకు సురతమునకు సదృశసులు వక్రంబుల్.　　　　　౧౩

గీ. త్రిసరకాస్వాదభవమదోద్రేకలహరి
ధరణిదేవుఁ డాయోజ మత్తావహించి
యారణాలు పఠింపంగ నాలకించి
శంబరారాతి రతిచేయి చఱచి నవ్వ.　　　　　౧౪

సీ. ఇంటనున్నాఁడో వాఁ డేచోటనున్నాఁడో
　　　　యొంటియో యెందఱేనున్న వారో

మిన్నకున్నాఁడో యేమేఁ బల్కుచున్నాఁడో
నిద్రించినాఁడో కన్నెఱచినాఁడో
యాడుచునున్నాఁడో - - - - గ
ర్వించియున్నాఁడో శోకించినాఁడో
- - - - - - యుత్సేకించి యు
ల్లాసించినాఁడో కలంగినాఁడో
యుత్సవమొ వైభవమొ లేమియో కలిమియొ
పగలొ రాత్రియొ యెఱుఁగఁ డా బ్రాహ్మణుండు
నవమధూక ప్రసూనసంభవపుమధువు
దలము దప్పంగఁ ద్రావి మత్తా వహించి. ౧౫

క. సుకుమారుఁ డిట్లు నానా
ప్రకరంబుల వీటిలోనఁ బడుచై తిరుగన్
సకలజనులు మొఱవెట్టిరి
యొకనాఁ డత్యాగ్రహమున నుర్వీశుసభన్. ౧౬

క. దేవరప్రతినిధిఁగా సం
సేవింతుము యజ్ఞదత్తు సిద్ధము యతనిఁ
భావింతుము తత్తనయుని
యావనసంప్రాప్తి లేనియటము న్నెల్లన్. ౧౭

వ. అవధరింపుము సుకుమారనామధేయుం డైనమంత్రినం
దనుండు సౌందర్యవంతుండును గామశాస్త్రకళావిధి
జ్ఞుండును నై జారచోరవిటధూర్త వర్గంబులంగూడి వేదు
క కాఁడ్రై పుణ్యస్త్రీల నిలువఁగనఁ జెఱుచుచున్నవాఁ

డతని వారింపను నారీజనంబుల శిక్షింపను సమర్థులము గాక యున్నారు మద్దురాత్మకుని యన్యాయసదృశం బైనదండంబువలన దండింపునది యని విన్నవించిన మహీపాలుం డతని రక్షించి వాగ్దండనంబున దండించి పురంబును దేశంబును వెడల నడిపించిన రాజావమా నితుం డై యప్పాపి కీ(క)టదేశంబునకుం బోయి యం దుం గొన్నిదినంబు లుండి హూణమండలంబునకు నేతెంచువాఁడు కాంతారమధ్యంబున నతిక్షుత్పిపాసాప రవశుం డై తనలోన నిట్లు వితర్కించుచుండె. ౧౮

చ. అరుణగభస్తిబింబముదయాద్రిపయింగనుపట్టగిన్నెలోఁ
బెరుఁగునువంటకంబువడపిందియలుంగుడువంగఁబెట్టు ని
ర్భరకరుణాధురీణయగుప్రాణముప్రాణముతల్లి యున్న దే
హారహార యెవ్వరింకఁగడుపారసిపెట్టెదరీప్సితాన్నముల్.

వ. అని తనలోనం దలపోయుచుం జనిచని ముందట. ౨౦

సీ. స్ఫటికరత్నగృహంబు సర్వంసహాకాంత
కభిధాంతరంబు దుగ్ధాంబునిధికి
మణిదర్పణము నభోమణిమార్గలక్ష్మికిఁ
జంద్రాతపమునకు జన్మభూమి
యర్ధేందుమకుటాట్టహాసంబునకు జోడు
పౌలస్త్యగిరికి సబ్రహ్మచారి
ప్రతిబింబ మభ్రము ప్రభువారణమునకు
ననుఁగుఁజుట్టము శారదాభ్రములకుఁ

గమరతిమినక్రవిక్రమక్రమవిహార
చటులతరవీచికాఘటాసమదహంస
హంసకులసన్నినాదసంవ్యాప్తదిగ్వి
భాగ మీక్షించె నతఁడు తటాగమెదుర. ౨౧

మ. వసుధానిర్జరుఁ డు న్మహాసరసిలో పార్శ్వచలం బేలెఁ ద్రా
వె సుధాసన్నిభమైనవారిఁ దటపృథ్వీజావళిచ్ఛాయలో
వసియించెన్ లహరీసమీరముల నధ్వశ్రాంతిపోకార్చె
న్బిసకాండంబులు మేనఁజూర్చెఁ జలువ ల్నిర్లోకసం
కాశముల్. ౨౨

క. కరశీకరార్ద్రీపుష్కర
కరుఁడై యాతండు గంధకరిరాజుక్రియం
బరిషేకాంతరమునఁ దా
సరసిరుహాకరము వెడలి చాలఁగ నొప్పెన్. ౨౩

సీ. వైదూర్యమణిశిలాస్వచ్ఛోదకముగాన
గౌతుకం బొనరించెఁ గన్నుఁగవకు
శిశిరసంస్పర్శవీచీమారుతముగాన
నంగకంబులకు నిం పావహించెఁ
గమలకేసరరేణుగంధోల్బణముగాన
ఘ్రాణేంద్రియమునకుఁ బ్రమద మొసఁగె
గలహంసకులకలకలకులాయముగాన
శ్రుతిసంపుటములకు సుఖమునిచ్చె

[illegible] సలిలంబు సహ్లాదమున్నను జేసె
[illegible] దవనిబృందారకునకు

సైకతారూఢజలమానుషీకదంబ
కాంతి తార్క్ష్యమయూఖంబుకములవసము. ౨౪

క. కొలనిదరి వటము నీడన్
శిలతల్పమునందుఁ గొంతసేపు శయించెం
జెలువ మగువలిపెమప్పటి
తలగడఁగాఁ జేసి సచివతనయుం డలఁతన్. ౨౫

గీ. బహులపక్షక్షపాకదంబములలోసఁ
బ్రభవ మొందిన యంధకారంబువోని
కొలనిదరికాననంబులోఁ గొంతప్రొద్దు
నలవువాయంగ నిద్రించె యాజ్ఞదత్తి. ౨౬

గీ. దప్పిదీఱంగ మధురకాండంబుగ్రోలి
కడుపునిండంగఁ దూఁడుఁదీఁగలుభుజించి
యెండ వాలాసునందాఁక నిండుకొలని
తీరమున మఱ్ఱినీడ నిద్రించె నతఁడు. ౨౭

చ. అపుడువిలంబమానమయియంబరకోణతటాంతరంబునం
దపనునిమండలంబుబెడిదంబగువేఁడిమినొయ్యవిడ్చ్యెనెం
గపిలములై మయూఖములు క్తారికమానకలాపిపింఛమై
త్రవుసలతాశలాటుసముదాయముచాయఁదిరస్కరింపఁగన్

గీ. అంతలో నిద్ర మేల్కాంచి యవనిసురుఁడు
జిగమిషాబుద్ధి నీక్షించెఁ జిత్రభాను
నభినవోన్మేషకుటిలజిహ్వప్రకార
లోలతారకకేకరాలోకనమున. ౨౮

శా. కాంతారాంతరభూమిచెంత శబరగ్రామంబు పద్మాకర
ప్రాంతక్షోణితలంబునంగలుగ సంభావించె విప్రుం డెదన్
దంతిస్కంధకపోలకుంభఫలలాదక్రూరకౌలేయకీ
సంతానస్ఫుటకంఠఘుర్ఘరతరద్రాఘిష్ఠనాదంబులన్. ౩౦

సీ. ఆదికాలమున మాయావిలాసిని యైన
మురదైత్యదమనుని మూర్తివోలె
ధరణీతలంబునఁ జరియింపనేర్చిన
పురుహూతమణిశిలాపుత్రివోలెఁ
గామినీరూపంబుఁ గైకొన్న శంబరా
రాతికాలాయసాస్త్రంబువోలె
వేడ్కకై మానుషీవిగ్రహంబు ధరించి
విహరించుతొలుకారువేళవోలె
నంధతామిస్రమును నవిద్యయునుబోలె
భువనమోహనరూపవైభవములొలయ
లీలనేతెంచె నొక్కచండాలకన్య
కొలనఁ జిఱుబంతిపసుపాడఁ జెలియుఁదాను. ౩౧

శా. ఆచండాలకులప్రసూతయగుకన్యం గన్యకారత్నముం
జూచె న్దవ్వుల యాజ్ఞదత్తి విపినక్షోణీవిభాగంబునన్
వాచాగోచరసౌకుమార్యనవలావణ్యాన్వితం బుష్పనా
రాచుండిక్షుశరాసనంబుఘనదోర్దండంబునం గూర్పఁగన్.

ఉ. యోగసమాధితత్పరతనున్న విధంబునఁ బాసినట్లు మా
ర్గాగమమీఱితాత్ముఁడగుచాకృతినిశ్చలదేహయష్టియై

సోగకనుంగొనల్ మరుఁజోకఁగలకిక్కలు గాఁగ నత్తఱి
న్నాగరసాతిరేకమున బ్రాహ్మణుఁ డాదటఁ జూచె నాలతన్.

సీ. అప్సర స్త్రీవోలె సకులయై యారయ యీ
పైదలి కన్నులపండు వయ్యెఁ
జారుయౌవనరూపసంపన్నయై మోక
వనరేఖయునుబోలెఁ బెనఁచె వేడ్కఁ
బోలఁతి ప్రావృడ్వేళవోలె నళివినీల
ఘనవేణియై యిది గనము మెఱసె
నిభరాజనిభయాన యిది శరత్తువోలెఁ
బుండరీకాక్షియై పొలుపుమిగిలె
ముట్టరానిది యైనట్టిమూర్తివోలెఁ
జిత్తరువువోలె దృష్టికచ్చెరువొనర్చె
మెలఁత మధుమాసకుసుమసమృద్ధివోలె
జాతివిరహితయయ్యు సంప్రీతిఁ గొసఁగె. ౩౮

గీ. దీనిఁ గల్పించె నజుఁ డభిధ్యానమునను
నాతి మును ముట్టరాకుండ నంత్యజాతి
ముట్టుటయ కల్గెనేని యిమ్ముదిత మేను
గందకుండునె పుష్పంబుకంటె మృదువు. ౩౯

వ. అని విస్మృతనిమేషంబు గీలించి ముకుళితపక్ష్మాంచలం
బును జిహ్మేతరతరళశారోదరంబును నగువీక్షణంబున
నవ్వేలివాడప్రౌడావతి నీక్షించుచు నవ్విప్రుండు మదన
శరశలాకాశంకుసంకలితహృదయుండై స్తంభితుని

భంగి విలిఖితునిచందంబున నుత్కీర్ణునిపగిది నియతు
నిలాగున మూర్ఛితునిప్రకారంబునం దన్నుం దా నెఱుం
గక నివ్వెఱపడి నిశ్చలాంగుండై యుండె నమ్మచ్చెకం
టియు నలవోకవోలె నతిస్వచ్ఛసౌభాగ్యచ్ఛాయావి
నిర్భర్త్సితమత్స్యకేతనుం డగునాబ్రాహ్మణుం గనుం
గొని నిజాంతరంగంబునను. ౩౬

సీ. విప్రవేషంబుం దాల్చినవిష్ణుం డొక్కొ
బ్రాహ్మణుండై నశంబరారాతి యొక్కొ
బాడబాన్వయరూపసంప్రభవుం డైన
చందురుం డొక్కొ యితం డతిస్వచ్ఛమూర్తి. ౩౭

వ. అని యంతంతం జేరవచ్చి యయ్యంత్యజాతిసీమంతిని
యశేషజనపూజనీయులు బ్రాహ్మణు లని తమకులంబు
పెద్దలవలన వినుటం జేసి యుం దా నందే నొక్కపూ
ర్వజన్మకృతపుణ్యసంస్కారవిశేషంబుననో బాల్యంబు
నాంటనుండియు రూపంబు వినయంబు దాక్షిణ్యంబు
మధురాలాపకౌశలంబు నిస్సంగత ప్రశాంతమహాను
భావంబు శుచిత్వంబు గౌరవంబు సద్భావంబు గుణం
బులు నైసర్గికంబు లయి యుండుటనో భర్గఫాలనయన
కృశానుజ్వాలాజాలహేలాచుళుకితావయవుండు గాని
కుసుమకోదండుండునుంబోలెం గన్నులపండువై తప్త
కాంచనవర్ణంబును గోరోచనాగౌరంబును జాంపేయ
కుసుమ కేసరరేణుత్రసరేణు విసరప్రసంగంబును నగు

దేహప్రభాప్రవాహంబునగహనమండంబ శేషంబును వెలిం
గించువాని నుద్భిన్ననవశ్మశ్రు నభినవయౌవనోద్భాసితు
షోడశవర్షదేశీయు నాదిగర్భేశ్వరు నమాత్యనందను
నుకుమారుం గుమారసన్నిభుఁ దప్పక చూచి భయ
సంభ్రమడోలాయమానదంతతాటంకవలయం బగున
ట్లుగా నిబ్బరంపుగుబ్బచన్నుల బిబ్బోకంబు బాహా
మూలకూలంకషంబై యీషద్విలోకనీయంబుగఁ గేలు
దోయి సేవాంజలిపుటంబులలాటంబునఁ గీలించియయ్య
గారికి నమస్కారం బని యధరకిసలయంబునకు దశ
నరత్నాంకురజ్యోత్స్న కుసుమస్తబకంబుగా సహకారప
ల్లవాస్వాదకషాయకంఠకలకంఠకామినీకోమలకుహూ
కారకోలాహలకరంబిత పంచమరాగప్రపంచంబునకు
మించుఁజూపు కంఠస్వరంబునం బలికిన. ౩౮

గీ. వెలఁది మాలెతగాన దీవింపకయును
నొప్పెడిదిగాన నూరకయుండకయును
ధరణిదేవుండు గైకొనె దానిమ్రొక్కు-
గేలుఁదామరతిర్యగాందోళనమున. ౩౯

ఉ. శంబరవైరిసన్నిభునిఁ జారుతరోజ్జ్వలమూర్తి విప్రర
త్నంబు మహాప్రధానుప్రియనందను నిస్సుకుమారుఁ జూచి ప్రే
మంబువహించియుంగొమరుమాలెతగన్నులనవ్వు దేరఁగా
సంబళి సంబళీయళుకు సందడికిందలమంచుఁ బల్కుచున్.

గీ. బ్రాహ్మణుఁడుగాన లజ్జింపఁ బ్రాప్తిలేక
బాల ప్రౌఢయవోలెఁ దప్పకయచూచి

చాటువడి యుండుమయ్య యీసరసిలోన
నుదకమాడెదఁగాక పిన్నదియు నేను. ౪౧

క. అని పలుకుచుఁ గొలనికి డిగఁ
జని మాలప్రమద దాను సఖియు నొనర్చెఁ
వన కేళి తరంగ లురు
స్తనభారాస్ఫాలనమున జర్జరములుగాన్. ౪౨

చ. పడఁతి పసిండిడాలు గనుపట్ట హరిద్రముఁ దీరపంకముం
దొడసి సరోవరాంబువునఁ దోఁగి పయోనిధితీరభూమికి
న్వెడలి ధరాసుపర్వునకు నేత్రమహోత్సవ మయ్యె
నప్పుడ, వ్వాడ కలశాబ్ధిమధ్యమునఁ బుట్టినయాదిమ
లక్ష్మి యోయనన్. ౪౩

ఉ. ఆకలకంఠియొయ్యఁదడియార్చునెడన్ జఘనాంతికంబులై
కేకికలాపలీల నణకించి మధువ్రతమాలికాకృతిం
గైకొని యింద్రనీలమణిఖండవిలాసమలిమ్లుచంబులై
చీఁకటిగొల్పెబ్రాహ్మణునిచిత్తముపెన్నెఱిసోఁగవెండ్రుకల్.

గీ. చికురసంతతి నీరార్చి చెలువ తుఱిమె
నేసకొప్పొక - - - -
చన్నుఁగవసొంపు కక్షదేశముల మెఱుఁగు
బ్రాహ్మణుని యాత్మఁ బల్లవింపంగఁ జేయు. ౪౫

గీ. దంతతాటంకచక్రమధ్యంబునందు
బాల కీలించెఁ గం కేళిపల్లవంబు

బాడబునిఁ జేయఁ దలఁచు శంబరరిపునకుఁ
బ్రథమ మదియ నమస్కారబాణమయ్యె. ౪౬

గీ. పూనెఁ గుచముల వెలివాడపువ్వుఁబోఁడి
విప్పుగలయట్టి బండిగుర్వాందసరముఁ
బ్రథమరాగరసోదయరక్తమైన
సచివనందనుహృదయజసంగరమున. ౪౭

వ. అప్పుడు సుకుమారుండు నిజాంతర్గతంబున. ౪౮

సీ. ఏలచేయండు శేషేంద్రియంబులు నాల్గు
నలినగర్భుఁడు లోచనములు గాఁగ
నెట్టుగల్గె విధాత కీరూపనిర్మాణ
పరిమాణము లకోటిపరిమితంబు
లజుఁడు దీని సృజించి యాత్మ నువ్విళ్లూర
కెట్లుండుఁ గాఁతు మోహించినాఁడు
కల్పింపఁబోలు శృంగారసర్గంబున
దీని వాక్పతి యున్నతి ఫలియించె
దీనినిఖిలావయవములు తీర్చి తీర్చి
చేయునపుడు ప్రయాసంబుఁ జెందుటయును
నొయ్యనొయ్యన బ్రహ్మ నిట్టూర్పువుచ్చె
నదియు మీఁ పుష్పసమయమందానిలంబు. ౪౯

వ. అని విచారించుచు విప్రుండు చండాలకులకన్యకామణి దుర్లభంబగు సౌభాగ్యంబునకు నద్భుతం బందుచు దానితోఁ సంభాషింపఁ గోరి చేరువ నిలిచె నసంగమ కన్యకారత్నంబును నతని కిట్లనియె. ౫౦

క. ఎందుండి యరుగుదెంచితి
రెం దరిగెద రిచట నునికి కేమికతంబో
కందర్పరూప రేఖా
సౌందర్యవిలాసవిభవసర్వస్వనిధీ. ౫౧

వ. నిన్నుం జూచి సుఖామృతంబున మునింగినచందంబున నతి - - - సముద్రంబునం దేలినవిధంబున సర్వానందంబుల కుపరిభాగంబున వర్తించుకరణి సకలమనోరథంబులకు సంకేతంబై నలాగున నాహృదయంబు నిర్వృతింబొందియున్నయది. ౫౨

ఉ. క్రొన్నవవింటిజోదు నలకూబరు నైషధునిం జయంతునిం, బున్నమనాఁటిచందురునిఁ బోలినవాఁడవు రూపసంపదన్, నిన్నొకపువ్రుఁగాఁ బరిగణింపఁగవచ్చునె కల్లగాదు మా, యన్నలయాన చూడు పులకాంకురముల్ మొలచెం గుచంబులన్. ౫౩

గీ. అవనిసుర చింతకాయల కాజ్ఞగాక
యరసిచూడంగ గుక్కిళ్లు కాజ్ఞగలదె
యంటరాకున్ననేమి యంతంత నిలిచి
చిత్తమలరంగ నిన్ను వీక్షింపరాదె. ౫౪

సీ. కమలినీపత్రపుటములఁ గాసారోద
కముఁదెచ్చి పాదపద్మములు గడుగఁ
జిలుకముట్టనిఫలంబులు గోసికొనివచ్చి
పరికించి యారగింపంగఁ బెట్టఁ

గాంతారకర్పూరకదళికాకళములు
సరసరీతులను వీజన మొనర్ప
నర్ఘ్యభేదమువోవ హస్తద్వయంబున
నూరుకాండము లొత్తి యుపచరింప
వేడ్కయయ్యెడు వినయంబువిస్తరిల్ల
భక్తిగానంగఁ బ్రమోదంబు పారమేదు
నీకు విప్రోత్తమునకు నీనెలవులందుఁ
జెడ్డదుర్జాతి యది నన్నుఁ జెఱిచెఁగాన్. ౫౫

క. ఇది హూణమండలం బ
వ్వది నున్నది చెంచుపల్లె వనమధ్యమునన్
మదననిభ యీపుళిందా
స్పదంబువెలివాడ - - - - - ౫౬

తాళవృత్తము. కనుఁగొనవలయును దాదవ్వుల నెడగలుగ
నిలిచి యైనను మాయిండ్లన్, వనమధ్యంబున విప్రోత్తమ
వెలివాడవనితలకు నేత్రోత్సవమై, యనిభృతపరభృతన
ఖరేఖాకో - - - - సహకారద్రుమశాఖా, ఘనఫల
రసధారామృతపానోత్కంఠవివృత్తాననవటుకంబున్.

క. పాణసివారము కమ్మని
ప్రాణము నెఱజాణ దేవరా వినవలదా
వీణావాద్యముఁ బాటయు
వేణుస్వానంబు వేనవేల్చందములన్. ౫౭

వ. అని చండాలకన్య పలికిన నవ్విప్రుండు భవితవ్య తాబ
లంబున. ౫౮

సీ. ఇది యసజ్జనగోష్ఠి యిది మోహవిలసితం
బిది మహాపాతకం బిది యకీర్తి
యిది దుర్మదాంధత్వ మిది యుగ్రహావేశ
- - - -యిది కుచ్ఛ్రృష్టి
యిది నారకద్వార మిది ప్రమాదస్థలం
బిదిమౌర్ఖ్య కారణం బిది యనియతి
యిది యధర్మముత్రోవ యిది పథప్రచ్యుతి
యిది యధోగతిహేతు విది యకృత్య
మని విచారింప కవనీసురాధముండు
కల్కిచండాలకన్యపైఁ గన్నువైచెఁ
దీయతీయనివింట లేఁదేఁటినారి
శంబరారాతి మోహనాస్త్రంబు దొడిగి. ౬౦

వ. ఏయునప్పుడు నిజాంతర్గంబున. ౬౧

సీ. మాంసంబు భక్షింప మనసువెట్టిననాఁడ
దాక్షిణ్యగుణము విధ్వంసమయ్యె
గంజాయిఁ దినఁగ నుత్కంఠఁజేసిననాఁడ
లజ్జాభిమానంబు లుజ్జగిల్లె
హాలారసము గ్రోల నభిలషించిననాఁడ
సూనృతోక్తులసుద్ది చూఱవోయెఁ
బరకళత్రముల వెంబడఁదలంచిననాఁడ
ప్రజ్ఞావిలాసంబు పదటఁగలసె

నింక నేటికి వంచింప నిలుపునాకు
బరువె యీపాపములలోనఁ బాపమొకటి
వరుసవేయింటిమీఁద జవ్వాదికోము
తివుటఁ జండాలకన్యకఁగవయువాఁడ. ౬౨

వ. అని పరమసాహసంబు చేసి సుకుమారుండు చండాల
కన్యకం జేర వచ్చి యిట్లనియె. ౬౩

కవిరా. సరసిజలోచన యొక్కమహాముని శాపవశంబునఁ
బాణచివై, ధర జనియించినదానవు నీవిది తథ్యము
కిన్నరభామినివో, గరుడపురంధ్రివొ యక్షవధూ
టివో గాని జఘన్యవుగా వీఁక నకా, ధరణీసురో త్త
మునివ్వరియింపుసుధాకరసూర్యులు సాక్షులుగాన్.

వ. సామాన్యస్త్రీజనంబుల కిట్టియమానుషలోకోచితంబు
లైనసౌభాగ్యంబులుం గలునె మునికోపవశంబున స
ముజ్ఝితదివ్యశరీర లగుదేవకాంతలు శాపవశోపనీతం
బైన శరీరంబు నధిష్ఠింతురు తొల్లి స్థూలశిరుం డను
మహాముని త్రిభువనలలామభూత యగురంభ నేదేని
యొక్కనిమిత్తంబున శపించె ననియును దచ్ఛాపంబున
నయ్యప్సరస బాడబరూపంబు ధరియించి మృత్తికావ
తియందు శతధన్వుఁ డనురాజును సేవించుచుం బెద్దకా
లంబు మర్త్యలోకంబున నుండె ననియును విందుము-

సీ. జలజగర్భునిమానసంబు వేదంబులు
దక్షప్రజాపతి దర్పకుంపు

సౌదామనీవల్లి చంద్రికాలోకంబు
సప్తజిహ్వాజ్వాలసప్తకంబు
రవిమయూఖములు నీరవని దుగ్ధాంభోధి
మృత్యుదేవతనోరి మెఱుఁగుఁబండ్లు
ముని కరిష్టాదేవికిని సంభవించిన
దివ్యగంధర్వజాతిద్వయంబుఁ
గారణంబులుగాఁ బుట్టినారు పదియుఁ
నాల్గుకోట్లప్సరసలు నా నాకసతులు
వారిలో నొక్కతెవు నీవు వారిజాక్షి
యేమి మనుష్యాకృతిఁ బుట్టితో హీనజాతి. ౬౬

గీ. తివుచుచున్నది భవదీయతృష్ణాలాస
మెత్తుకొనిపోవుచున్నవి యింద్రియములు
వెనుక ద్రొబ్బుచునున్నాఁడు మనసిజాతుఁ
డేమి సేయుదుఁ జెప్పవే యిందువదన. ౬౭

గీ. వనిత నీచిత్తమున కేను వత్తునేని
కామతంత్రంబునకు సంచకర్వు గాఁగఁ
జుంబనము సేయని మ్మోష్ఠబింబ మిపుడు
గండుఁగోయిల చిగురాకుఁ గమిచినట్లు. ౬౮

గీ. అనుచు విప్రుండు తమకించి యంటుకొనియె
సమ్మతించియయుండె నాచంద్రవదన
పాకలాశ్యంబు నస రేఁపఁజొచ్చినప్పు
డనుమతింపదె యుత్తలు వైన బడబ. ౬౯

వ. ధీరోదాత్త యగుట నమ్మత్తకాశిని చిత్తజాయత్త యయ్యు
　నః దత్తఱపాటు లేక యతనితో ని ట్లనియె.　　౭౦

సీ. కలుగుచున్నవి యనేకములు వికల్పము
　　　　లాడుచున్నవి యపాయుంబు లెదుర
　నంతరాయము లసంఖ్యములు గన్పట్టెడు
　　　　సందేహములుపెక్కు చాయవాతె
　సంకురితములయ్యె శంక లేరాశంబు
　　　　వికృతు లెన్నని యావిష్కరించె
　శాఖోపశాఖలఁ జాఁగుచున్నది రట్టు
　　　　గుఱిలేక యుదయించె గోసనాస
　యిన్నిటికి నోర్చి సీకోర్కి యేను దీర్తు
　నింతవానికి నన్నిగు జెరవె - - -
　యెప్పటికి నిత్తునో లేక యీశరీర
　మిప్పటికిఁ జాలునో నిక్క మెఱుఁగఁజెపుమా.　　౭౧

గీ. మొదలఁ గక్కుర్తిపడి కూడి పిదప వాయు
　నొక్కకమలాననకు డక్కి యుండఁజాలఁ
　డడవిఁ బెక్కుపుష్పంబులయందువ్రాలు
　చంచరీకంబు మగవాఁడు సరియనువ్వె.　　౭౨

ఉ. చందురుఁడంత చూడఁడు నిశానటిఁ బున్నమనాఁడు
　గూడుచోఁ, గందళితానురాగుఁడయి కానఁగవచ్చు న
　వోదయంబులం, జందము దప్పి మీఁద నొకచాయకు
　వచ్చుఁ గ్రమక్రమంబునన్, సుందరిపట్టునందుఁ బురు
　షుండును నట్లయకాఁ దలంపుమీ.　　23

వ. అనిన విని సుకుమారుండు. ౭౪

క. మగవారల నిందింపకు
తగవును బంతంబు నిజము ధర్మముఁ గృపయున్
మగవారికెగా కెందును
మగువలకుం గలదె చంద్రమండలవదనా. ౭౫

సీ. హరునిచిచ్చుఆకంట నసమాస్త్రుఁ డీల్గిన
రతిదేవి యెట్లు జీవితముఁ జెందెఁ
బాండుభూపాలుండు పరలోకగతుఁడైనఁ
గుంతి చావక యేమి కుడువనుండెఁ
బ్రధనాంగణమున సౌభద్రుండు చచ్చిన
బ్రతికె నెట్లు విరాటరాజతనయ
సింధురాజన్ను గ్రమించిన నేల దుస్సల
కాషాయవస్త్రంబు గట్టుకొనియెఁ
బంక్తిరథుఁ డన్యలోకసంప్రాప్తుఁ డైన
నేల కౌసల్య ప్రాణమీ నెఱుఁగదయ్యెఁ
దగవు ధర్మంబు వాఁడి పంతంబు లెట్లు
భామలెట్లు వృథానులాపంబు లేల? ౭౬

గీ. అనినఁ జండాలకన్యక యాఁడువారి
మంచితనమును మగవారి మంచితనము
సరియ కీడని మేలని చర్చలేల
మనకు మనయాడికల్లు తప్పకునికి చాలు. ౭౭

వ. విశ్వావసుం డనుగంధర్వరాజునకు మేనక యనునప్సర
సకుం బ్రభవించిన ప్రమద్వరయనుకన్యక స్థూలకేశా
శ్రమవనంబునఁ బాదమర్దితం బగుపన్నగంబు గఱచినఁ
బ్రవిలుప్తజీవిత యగుట యు భార్గవుం డగుచ్యవనునకుఁ
బౌత్రుండు ప్రమతికొడుకు రురుం డాయురర్ధం బొసంగి
యయ్యంగన బ్రతికించె ననియును, సర్జునుం డశ్వమే
ధాశ్వానుసారియై యాత్మజుం డగుబభ్రువాహనుచేత
నాహవాంగణంబున శరాహృతప్రాణుండైన నులూచి
యను నాగకన్యక రసాతలంబుననుండి యేతెంచి యు
ద్గతప్రాణునిం జేసె నని యు విందుము, మంచితనంబు
లాఁడువారికి మగవారికి సరియ ప్రద్ది యటులుండె
నాపంతంబు వినుము. ౭౮

ఉ. నాకు మనంబునిండ నొకనమ్మిక సేయుము - - - -
గైకొనువాఁడ నిన్ననుము కాదన కెక్కడకైనవచ్చెద
న్నీకొకటయ్యెనేని యవనీసురమన్మథ నిర్విశంకత
న్నాకముఁజూఱ వెట్టెదధనంజయతీవ్రశిఖాముఖంబునన్

వ. అనిన విని సంతోషించి సుకుమారుండు. ౮౦

సీ. కలహంససంపద గలకలక్రేంకార
కలకలంబైనయాకొలను సాక్షి
ప్రసవసౌరభనటద్భ్రంభరంబైనయా
వలనిలతామండపంబు సాక్షి
ప్రచ్ఛాయశీతలోపరిభాగమై(నయా)
శశికాంతమణిశిలాస్థలము సాక్షి

తరులతాగుల్మసంతతపిధానాతప
వ్యాపారమైన యీవనము సాక్షి
మకరకేతనుపాదిపద్మములు సాక్షి
రతిమహాదేవిజఘనభారంబు సాక్షి
సత్యమెన్నఁడు నినుఁ బాయ సమ్మతించి
కౌఁగిలింపఁగనీఁగదే కమలవదన. ౮౧

వ- అనినఁ జండాలి కరారవిందంబులు మొగిడిచి సవినయంబును సగౌరవంబును సానురాగంబును గా నతని కిట్లనియె. ౮౨

ఉ. నేఁడు కృతార్థులైరి జననీజనకుల్ఫలియించెఁ బుణ్యముల్, నేఁడు పురాకృతంబు లవనీరుహమూలనివాసి యైనకా, క్రేఁడిలువేలు పోచు నొనరించె* మనోరథసిద్ధిసంపదల్, నేఁడుగదా సుధారసము - - - - గంటి ధరాసురోత్తమా. ౮౩

ఉత్సాహ. మలుసమర్తనంటకుండి మాలదాన నగుట నేఁ
గలయ నీళ్ళనాడికడవ గ్రంత యంటుకొనుటకై
కొలనఁ గ్రుంకి పోవుచుండి కుసుమబాణనిభుని ని
న్నలఘు - - - - లోచనంబు లలరఁ జూచి
వలచితిన్. ౮౪

గీ. ఏమి సేయుదు నీకు నెట్టైత్తు నన్నుఁ
బంచముని యింటఁ గలుగు బీభత్సునెత్తేఁగి

---

*క్రేండిలువేల్పుపై యొనరించె- మూ.

యిచ్చగింపక యుండ నేనెట్లు నేర్తు
నధికతర మైనమన్మథాయత్తు నన్ను. ౮౫

వ. అనిన సుకుమారునకు చండాలకన్య కిట్లనియె. ౮౬

శా. ఏమానించినఁ బ్రాణరక్షకయి యేమేఁ బాపము ల్సేసి
నన్, భామా చెల్లుఁ బురాణసంహితలఁ జెప్పఁగా విం
దుమే కాదె వి, శ్వామిత్రుం డెడ నైనచో శునకమాం
సంబున్ భుజింపండె సీ, న్యాయగ్రాహ్యకుచంబు లంటి
యిదె నాప్రాణంబు రక్షించెదన్. ౮౭

వ. ఇదె యెదుర సభ్రమరకలచరణనఖశిఖాశిఖరవిశీర్య
మాణ కుసుమకేసర రేణుత్రసరేణువిసరవిసం - - - -
రంబు లైలతామండపం బిదె వెనుకఁ గుటిలశుకత్రోటి
కోటీ విపాటితమధురఫలరసధారాసారదుర్దినాయమా
నాభ్యంతర ప్రదేశంబు చూతతరువాటికాభ్యాశం బిదె
కెలన మదకలమల్లికాక్షపక్షపాళీసపపవనసంపాతకంప
మాన కమల కేసరపరాగధూళీ విరచి తాళీకసంధ్యాను
బంధచకిత చక్రవాకనీడోద్భవ క్రీడానీడంబులు, సరస
సైకత వేతసీనికుంజక్రోడంబు లిందు నీకు నింపువుట్టినట్టి
యెడ నన్ను మన్నింపు మంటకున్నదాన నని భయం
బందకు కుసుమసమయంబు గదా ఫలావాప్తికి మూలం
బింకఁ గాలక్షేపంబు చేసితేని కందర్పుండు దర్పాతి
రేకంబున భవద్భ్రూవల్లీమతల్లికిం దల్లియగునించువింటి
బద్ద దిగిచి కొదమతుమ్మెదతెక్కొఁ గటిగట్టిన పూమిట్ట

కోలల హృదయం బుద్ఘాటించి చంపుఁ జంపకకుసుమ
గంధీ ప్రాణంబు రక్షింపు మిదె నీకు సేవాంజలి యని
కంకణఝణఝణత్కారంబు తోరంబుగా సుకుమా
రుండు నఖకిరణపరంపరాకుసుమకుట్మలాభిరామంబు ల
గు కరకిసలయంబులు మోడ్చి ఫాలభాగంబునం గీలించిన.

శా. వాలాయంబుగ నద్ధరాసురుఁడు దన్వాంఛించిన న్నం
దహో, సాలం(కారను) నోజ్జమైనయుఖ మొయ్య న్వాం
చి చండాలి యా, లీలాభావ చెఱింగి (యేగి) నతవల్లీ
కుంజమధ్యంబునం, గేలీతల్పముఁ దీర్చెఁబో మృదులకం
కేళీప్రవాలంబులన్. ౮౯

వ. అనంతరం బధరీకృత కుసుమా(యు)ధధర రూపసంప
న్నుఁ డగునవ్వసుధానిలింపుం డపహసితసురసిద్ధగంధ
ర్వవిద్యాధరలీలావిలాసినీవిలాసవతి యగు నవ్వేలివాడ
చేడియం గూడి సురతసౌఖ్యం బనుభవించె నంత. ౯౦

ఉ. కాయజవిక్రియం బడయఁగానికులంబున సంభవించి
యు, న్యాయము సేయునే యిటు దురాత్ముఁడు వీఁడు
త్రపాభిమానముల్, మాయఁగఁ దట్టె యంచు నతిమా
త్రము లజ్జితుఁడైనకైవడిం, దోయజషండబాంధవుఁ
డధోముఖుఁ డయ్యె నభోఽంగణమ్మునన్. ౯౧

గీ. గగనయానవేగంబునఁ గలమరించి
కడుపునిండంగఁ గ్రోలిన కమలమధువుఁ
గ్రక్కెనో నాఁగ గగనమార్గంబునందు
భానుబింబంబు రక్తాతపంబుఁగాసె. ౯౨

శా. ప్రాలెం బశ్చిమశైలశృంగముపయిం బ్రత్యగ్రపద్మా
గమో, న్మీలత్కింశుకకోరకస్తబకకాంతిన్ భానుమన్మం
డలం, బాలంబించె మరుండు హస్తమునఁ బాటీరాను
లీలావతీ, భ్రూలేఖానిభవిభ్రమాభ్యుదయముం బుండ్రే
క్షుకోదండమున్. ౯౭

క. క్రుంకె విభాకరబింబము
పంకజషండములు మొగిడెఁ బ్రత్యగ్వీథిం
గంకేలీతరుపల్లవ
సంకాశచ్ఛాయఁ గెంపురుసంజ జనించెన్. ౯౮

గీ. పద్మినీషండములనుండి పాసి చనియెఁ
గోకమిథునంబు లత్యంతశోకపరతఁ
దోన యేతెంచె భ్రమరసందోహ మపుడు
కంతలోహార్గళంబులకరణి మెఱయ. ౯౯

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతీచీకర్ణపూరరక్తోత్పలంబును జక్రవా
కచక్రవాళకులచక్రవర్తియు నగు మార్తాండుండు లో
కాంతరంబున కవతరించినఁ గ్రమంబున నంబరతటాకవి
కచకమలిని సంజ మంజుమంజిష్ఠాపరాగసౌష్ఠవంబు నం
ధించెఁ గృష్ణాగురుపంకవల్లికల యుల్లాసంబు నుల్లసంబా
డుచుఁజిలువచిలువచీఁకటి సిద్ధవిద్యాధరనితంబినీజనంబుల
చెక్కుటద్దంబులతోడం జరలాడె సాంధ్యదేవార్చనా బలి
పిండంబులుంబోలె గగనమండలంబున వెండితగటుఁ దె
గడి క్రిక్కిఱిసి చుక్కలు పొడిచెఁ బురుహూతాంత;

పురపురంధ్రీవిలాసదర్పణంబు దర్పకునిమాటుఁ బొంది
చందురుం డుదయగిరి శృంగశృంగాటకంబునఁ బటికం
బుగుండుచందం బొందె నప్పుడు చండాలకులవరారో
హ వాహకుం డెక్కి విడిచిన వారువంబుఁగొదమయుం
బోలె సంభోగంబునం దృప్తిచని తనివోవనికౌతుకం
బున సుకుమారుఁ గౌఁగిటం జేర్చి యి ట్లనియె. ౯౩

ఉ. అల్లదె వేఁటపల్లె యటనావల మావెలివాడ యావలన్
భల్లనిపాతమాత్రమునఁ బర్వతనిర్ఝరసింధు వావలం
దెల్లనిగోపురంబుల నతిప్రమదావహమైనరోహిణీ
వల్లభమాళిభామిని నివాసము - - - - లాప్రదేశములే.

గీ. ప్రతిభ సతతంబుఁ గొల్తు రాభద్రకాళి
జగతి నేఁబదియాఱు దేశములవారు
దశదినంబులు సింహకేతనము నిలిపి
హరిణభూమికి దైవ మీయుత్పలాక్షి. ౯౪

వ నివమ్మహాస్థానంబున వసియింపు మేను నీకు నాయావేళ
లఁ బరిచర్యసేయుచు వంచన బయల్పడకుండ మెలం
గెద సర్వకలావిశారదుండవై ననీకుం బ్రాకారగోపుర
ద్వారవేదికాప్రాకారప్రఘాణకుట్టిమహట్టసౌధవీథీవిటం
కంబులం గావ్యగోష్ఠీపరిహాసకథాబిందుమతీభిత్తికా ప్ర
హేళికాభావన సుభాషితశ్రవణంబు, వారవిలాసినీద
ర్శనంబు, వైతాళికస్తుతిపాఠకంబు, దురోదరక్రీడ, చిత్ర
కర్మంబు, వీణాస్ఫాలనంబు మొదలయినవినోదంబులం
బ్రొద్దు పుచ్చంగలిగెడి వెండియు. ౯౫

క. వెలివాడకుఁ గడుఁ జేరువ
సెలయేటికిఁ బోరువు త్రాళ్లఁ జిట్టేఁదులు నా
వలఁ దఱచు భద్రకాళీ
నిలయంబు బదిలెన్న నీకు నెలవు వసింపన్. ౧౦౦

గీ. ప్రొద్దు వోకుండ ముందటఁ బోదము నీవు
కాళికాస్థానమునకు నీకాలిత్రోవ
విప్రగృహమున నీకు నే విందొనర్తు
ధర్మమిమ్మున నింటి పెద్దలకుఁ జెప్పి. ౧౦౧

వ. - - - - చెలికత్తెయుఁ దానును వేఱొక్క తెరువున నిజనివాసంబునకుం జనియె సుకుమారుండు చెఱువు కొమ్ముదాపలం బట్టుకొని విపినఖండంబు నడుముగాఁ బక్కణంబునకు దక్షిణంబుగా నొరసికొని పోయి కాలిత్రోవం జని సెలయేఱు గడచి ముందట. ౧౦౨

సీ. బ్రహ్మ యెక్కుడిజాలపాదంబునకుఁ గేలి
వసతి యైనసరోజవాటితోడ
నైంద్రవాహన మైనయైరావణాగ - - -
- - - - (?)చే మొక్కయీఁడుపులతోడ
వైష్ణవరథమైన వైనతేయున కాఁగ
నిరవైనప్రాకారపరిధితోడఁ
గౌమారయానశిఖావళంబునకుఁ దాం
డవమాడ సొబగైనగవనితోడ

వేడ్క మాహేశ్వరం బైనవృషభరాజు
దాఁక నిల్చిన కేలిభూధరముతోడ
సకలభక్తనివాసమై చాలనొప్పు
చండిభవనంబు సొత్తెంచె సచివసుతుఁడు. ౧౦౩

మ. తనదా శీలము తానెఱుంగుట వెలిన్ దాదవ్వుల న్నిల్చి దు, ర్జనుఁ డాతండు లలాటభాగమున హస్తద్వంద్వము న్మోపియు, య్యన లోలోన నమస్కరించెఁ బటుగర్వారంభసరంభశుం, భనిశుంభప్రథనక్రమప్రకట బాహాకేళికిం (?) గాళికిన్. ౧౦౪

ఉ. మాలెతవిందు బ్రాహ్మణకుమారుఁడు పక్కణవాసి వేణుకం, డోలమునందుఁ దెచ్చినఁ గఠోరితచంద్రిక నిర్ఝరాపగా, కూలమున న్భుజించి ఘనగోపురవేదిక నిద్రవోయె న, య్యాలరిబ్రాహ్మణుండు తుహినాచలకన్యకయాశ్రమంబునన్. ౧౦౫

వ. మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలంబున నిర్ఝరాంభఃప్రవాహంబున నవగాహనంబు చేసి కపటసంధ్యావందనంబును గృతకజపంబును సూర్యోపాస్తియు నడపి బ్రాహ్మణబ్రువుండు.

సీ. దంతిదంతార్గళస్తంభభారముతోడ
రాజిల్లుఘనగోపురములు చూచి
గండశైలచ్ఛేదఘటితమై యొరపైన
మేటికొమ్మలతోడికోట సూచి
యమృతదీధితిలోని హరిణంబు వెఱపించు
సౌధాగ్రసింహధ్వజములు చూచి

యాటమండపముపై నభ్ర ముల్లేఖించు
జాంబూనదత్రిశూలంబు చూచి
చమురుగా - - - - మగుచ్ఛములువోలె
సకలశాఖోపశాఖలసంశ్రయింపఁ
బుష్పితాశోకపాదపంబులనుజూచి
నింబములుసూచి యతఁ డద్భుతంబు నెందె. ౧౦౭

ఉ. కాళికదివ్యమందిరము - - - - - దనాళకీ,
లాలరసంబు గ్రోలునభిలాషమునం జనుదెంచియున్న వే,
తాళగణంబువోలె నతిదైర్ఘ్యమునన్ దివి దాఁకియున్న
హిం, తాళవనంబు గన్గొని (యతండు మహాద్భు) త
మందె నాత్మలోన్. ౧౦౮

ఉ. పైపయి గర్భగేహమునఁ బన్నికమీఱి వెలుంగు మా
లికా, దీపశిఖాప్రరోహములు దేఱగఁజూచి యనుస్మ
రించె లో, నాపృథివీసురుండు మహిషాసురమస్త - -
-దు, గ్గాపరమేశ్వరీపదనఖంబులడంబుల సంచరించినన్.

గీ. సరసవనవాటికానికుంజములయందు
నెలుక లధరోష్ఠసంపుటంబులు గదల్ప
శక్తిమంత్రాక్షరంబుల (జపము సేయ)
నవియువలె నున్న నద్భుతంబందె నతఁడు. ౧౧౦

సీ. మంత్రవాదులతోడిమైత్రి సంపాదించు
యంత్రవాదులఁ గని యాదరించు

సిద్ధయోగీశ్వరశ్రేణి సంసేవించు
ధాత - - - ందనము సేయు
కదలి పశ్చాత్యశ్చర్యకథ లెఱుంగఁగఁ గోరు
బిలము సాధింప నపేక్ష సేయు
బహుదేశభాష లభ్యాసింప వాంఛించు
శల్యతంత్రము మీఁదఁ జాఁపు మనను
- - - - గఁ బెన్నిధి గుద్దలించు
నింద్రజాలంబు పన్నంగ నిచ్చగించుఁ
గట్టి భవనములకు సురంగములు ద్రవ్వ
నేర్చికొనుఁ బ్రత్యహంబును నీచబుద్ధి. ౧౧౧

చ. స్థితిచెడి మాంసభో(జనము సేసి) యసంగమవంశభా
మినీరతిఁ బరతంత్రుఁడై సడుపుఁ బ్రత్యహమున్ ధరి
యించుచుండు న, ప్పతితుఁడు గంగమట్టియయుఁ బ్ర
న్నని మున్నని నీరు కావిదో, పతులును - - - - ములు
వంశ్యులయిండ్ల భుజించు కోరికన్. ౧౧౨

గీ. మాధుకరభిక్షులను స్వయంపాకములను
సత్రభోజనములఁ బితృశ్రాద్ధములను
విందులను దేహయాత్ర గావించు నతఁడు
వేదశాస్త్రపురాణప్రవీణుఁ డగుట. ౧౧౩

సీ. నీరాట నెపముగా నిర్ఝరంబుల కేగి
సవిధవానీరకుంజముల నొందు
భూధరంబుల కిప్పవుప్పుదే నని పోయి
కందరామధ్యభాగముల నొందు

(శిఖరీంద్రవర)కన్య సేవింప నని పోయి
నక్తమాలములనెన్నడును నొందఁ
గలమసస్యక్షేత్రములకుఁ గూల్లోగి మోసి
శణవాటికాప్రదేశముల నొందు
నెట్లు కనుఁబ్రామి వచ్చునో యింటివారి
నెట్లు (చీఁకటి నొం)టిమై నిక్క కరుగు
నతివ పగలైన మాపైన నతనితోడ
నిచ్చ నొకపారి సాగించు నిధువనంబు. ౧౧౪

వ. ఒక్కనాఁ డక్కనిష్ఠవర్తనుండు పక్కణశబరులం గూడి కరిక్రవ్యాదంబు గుహ - - - కొని ప్రత్యూషకాలంబున విపినవీథుల నీవారభసలవిఘటితసరఃకమలషండసౌరభోద్గారభరితదిక్కటాహంబు కరటిమార్గం బిది, విదళితసమస్తముస్తాశకలసారంబు వరాహయూథపథం బిది, కఠినపాషాణకోటివిభిద్యమానవల్మీక ధూళిపాళికానిచుళిత తరుపలాశంబు మహిషవర్త్మం బిది దూర్వాప్రవాళచర్వణహారిచందనపరిపాండురంబు హరిణమార్గం బిది, కటుదీర్ఘఘుర్ఘరవ్యాక్రోశంబు కర్కరేటుకులకులాయస్థానం బిది - - - - కహారవంబు, దాత్యూహవ్యూహ ప్రదేశంబు ననుచు నాఖేటకౌతుకంబున నాఖేలనక్రీడావిహారంబులఁ గృశుం డై, ప్రాణిహింస యొనర్చుచు వెండియు, ౧౧౫

గీ. పాపకర్ముండు కాంతారపథమునందు
నదరిపాటున నొంటిబ్రాహ్మణుల మొత్తి
యపహరించినవిత్త మన్యాయపరత
నంత్యజస్త్రీయుఁ దానును ననుభవించు. ౧౧౬

గీ. ఇవ్విధంబున సుకుమారుఁ డీలు వుడిగి
మాలచిగురాకుఁబోఁడితో మనువుమనఁగ
వచ్చె నొయ్యన మధుమాసవాసరములు
వాసితాశోకసంఫుల్ల కేసరములు. ౧౧౭

సీ. కామినీగండూష కాదంబరీధారఁ
బులకించె నారామభూమిఁ బొగడ
చివురాకుఁ జవిచూచి చవిచూచి యెలిఁగించెఁ
బంచమస్వరమునఁ బరభృతంబు
సంపుల్లకోరకస్తబకోచితం బైన
కొరవిపై బ్రమయించెఁ గొదమతేఁటి
పరిపక్వసహకారఫలరసాస్వాదన
ముదమునం గీరంబు చదువఁదొణఁగె
విటవిటీసముదయములు వివిధవిధుల
నుపవనక్రీడ సల్పిరి యుబ్బుమిగిలి
యఖిలజనులకు సంతోష మావహించె
మాసరము లైనమధుమాసవాసరములు. ౧౧౮

వ. ఇట్లు సకలజనమనోహరంబు లగుమధుమాసవాసరంబు
ల నప్పాపిష్ఠుఁడు చండాలకన్యకం దగిలి యొం టెలుం

గక లజ్జ యుజ్జగించి మానం బూనంబుచేసి కులంబు
పదటం గలిపి శీలంబు పరిత్యజించి దిట్టకూళయై కన్ను
గానక కావరంబెత్తి తిరుగుచుండఁ గన్నాళ్లని నతని
దుశ్చారిత్రంబు లెల్ల విని యుక్కడక్కడ నాడికొనం
దొణంగి రంత నెం తేనియుం దేటతెల్లం బైనయీయతని
దుర్వర్తనంబు ప్రసంగించి ప్రకాశంబుగా నాడుచుండి
రంత. ౧౧౯

క. క్రూరాత్ముఁ డీతఁ డనఁగాఁ
ఘోరుం డితఁ డనఁగ నితఁ డశుద్ధుం డన దు
శ్చారుఁ డితం డనఁగా సుకు
మారున కపకీర్తి హూణమండలిఁ బ్రబలెన్. ౧౨౦

వ. అంత నొక్కనాఁ డతండును సదియును బాతాళపంక
కలుషం బగుమహాజలధిపూరంబునుంబోలె నంధకా
రంబు తోరంబై దిక్కులఁ బిక్కటిల్ల బహుళపక్షంబు
నాఁటి రాత్రి కాళికాగోష్ఠంబు కెలన జీర్ణోద్యానంబు
నడుమ నక్తమాలతరుషండంబులో దార కల్పించిన
సంకేతస్థలంబునం దృణకుటీరంబునం గోద్రవపలాశ
పర్యంకంబున మదిరామదోద్రేకసంభవం బైనమదనా
వేశంబున మనోభవశరసీత్కారంబులనుంబోలె సీత్కా
రంబులవలనను బంచబాణమాణిక్యకంకణక్వణితం బ
గు నప్పుడు ౧౨౧

చ. కువలయపత్రనేత్ర కనుఁగొల్కులయం దుదయించె బా
ష్పబిం, దువులు ధరాసురుండు తనుఁ దోడ్కొనిపోక
యుపేక్షసేయ న, న్నవదరవిందచక్రమిథునంబు లస
హ్యవశాంగజాగ్నిచే, రవులుకొనంగఁ బుట్టిన నిరంత
రధూమము సోఁకిరో యనన్. ౧౨౨

గీ. చాను హృదయంబుమీఁద హస్తంబువైచె
నతఁడు తనుఁబాసి యేగునో యనెడుభీతి
నుల్లమునయందు వసియించియున్న తన్ను
వెడలిపోకుండ నడ్డుపెట్టెడివిధమున. ౧౨౩

వ. అనంతరంబ యాచాండాలి యతని కిట్లనియె. ౧౨౪

గీ. ఎట్టు వేగింతు సంసార మిచటనుండి
యేల నినుఁబాసి యొంటి నా కిచట నుండఁ
గలుగనిమ్ము పెక్కండ్రు బంధులును నాకు
బంధువుగలండె నాకు నీసాటివాఁడు. ౧౨౫

శా. ఇచ్చోట న్మధుపానగోష్ఠి సురతం బిచ్చోట సంగీతకం
బిచ్చోటం బరిపాటి నీకలకలం బిచ్చో మనోజోదయం
బిచ్చోసంచు భవద్వియోగమునఁదానెవ్వారికింబ్రీతిగాఁ
జచ్చున్ మన్మథవేదనానలమునం జండాలి విప్రోత్తమా.

మ. కరవీరప్రసవచ్ఛదారుణరజఃకాషాయవస్త్రంబుతో
శరతూలచ్ఛవియజ్ఞసూత్రములతో జాంబూనదసూత్ర
త్రిత, స్ఫారమృత్స్నానిటలోర్ధ్వపుండ్రకముతో సాక్షా
చ్ఛుకబ్రహ్మతోఁ, దరమా నిన్ను మహాత్మ రేపకడ సం
దర్శించినం జాలదే! ౧౨౭

ఉ. ధీరత వ్రాసి నీవు పరదేశము: వోవఁగ నేను రాకయీ,
యూరనె యుంటినే ద్విజకులోత్తమ నిత్యముఁ గాళికా
గృహ, ద్వారవితర్దికాస్థలము దవ్వులఁ జూచినయప్పు
డెట్లొకో, కూరిమి పేర్మి గుండియ దిగుల్లని తల్లడమం
దునోసుమీ. ౧౩౬

సీ. తను నిద్ర మేల్కొలిపినమాత్రమునజర
త్కారుఁడు విడువఁడే ధర్మపత్ని
జమదగ్ని కొడుకుచేఁ జంపింపఁడే భార్య
లవమంత దోష ముల్లమున నిల్పి
యొకమాటు తప్పుగావక యహల్యాదేవి
నతుపాదుఁడు ఱాయి యగుమనండె
స్రుక్కి సన్నఁబుగాఁ జూడఁడే కోపించి
సతి నరుంధతి వసిష్ఠర్షి వరుఁడు
తగవు ధర్మంబు పాడి పంతంబు నిజము
పువ్వుఁబోఁడులయెడ లేదు భూసురులకుఁ
బ్రథమమున నీవు సేసినబాస నమ్మి
మోసపోయితిఁ గులమునం దీసువడితి. ౧౩౭

సీ. పద్మాకరమునకుఁ బసుపాడఁ దెచ్చిన
దైవంబు చలము సాధ్యంబుగాఁగ
ననురాగరసము నామనములో నూన్చిన
నయనేంద్రియములకుఁ బ్రియముగాఁగ
విడువ నిన్నెన్నఁడు విశ్వసింపవెయన్న
నీసత్యమునకుఁ బున్నియముగాఁగ

నిత్యుకోదండ మెక్కుడి బాణమరిపోయు
కందర్పునకు మహాఖ్యాతిగాఁగ
నెపుడు నీవు ననుంబాసి యేగి తపుడె
నీర నైనను నురినైన నెగడినైన
విడుతుఁబ్రాణంబు లపుడు నీయడుగులాన
పలుమఱునుఁ బెక్కుమాటలు వలుకనేల. ౧౩౦

గీ. అనినఁ జెలునవ్వునవ్వి నీమనసు చూడ
నంటిఁగా కేను నినుఁబాసి యరుగఁగలనె
యిట్టిపట్టున నెవ్వరు నెఱుఁగకుండఁ
బోవుటయు లెస్స యీశ్మశానభూమి విడిచి. ౧౩౧

గీ. ఎల్లి శ్రీభద్రకాళికి నిద్ధభక్తి
యాత్ర యొనరించి వెళ్లుద మర్ధరాత్ర
మీవిచారంబు చెప్పకు మెవ్వరికిని
వారిజానన రట్టువడ్డార మిచట. ౧౩౨

ఉ. సంగరసవ్యసాచి (నయశాస్త్రవిశారద) దేశికేశ్వరా
మంగళగీతవాద్యపరిమండిత మందరకరుండలీకళా
భంగురనృత్తభావ్యపరిభాసితసంతతనిర్గలాత్మకా
యంగజసన్నిభ ప్రథితహాట్టవిశేషమనోజ్ఞవర్తనా! ౧౩౩

క. గౌరీవల్లభసేవా
పారీణవిరాజివిభవభక్తిప్రతిభా
భారోన్నతదివ్యాంగా
సారసగర్భప్రభావ సర్వజ్ఞనిధీ. ౧౩౪

మాలిని. సరససుఖవినోదా సార్వభౌమార్థమోదా
పరమపదవివేకా భానుతుల్యప్రభాకా
ధరణిధరసుధైర్యా దండసంగ్రామశౌర్యా
నిరుపమగుణధామా నిత్యకల్యాణసీమా. ౧౩౫

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర సకలవిద్యాసనాథ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బైన శివరాత్రిమాహాత్మ్యంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

శివరాత్రిమాహాత్మ్యము.

(సుకుమారచరిత్రము)

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీతరుణీసితవిలసన
జాతశివానూనభక్తిసంపద్గురువి
ఖ్యాతనుతకీర్తిసితజీ
మూతసితాఖిలదిగంత ముమ్మయశాంతా. ౧

గీ. అక్కథకుఁడు శౌనకాదు లైనమహాము
నీంద్రులకుఁ బ్రియమున నిట్టు లనియె
నట్లు భూమి విడిచి యరుగవలయు నింక
ననుచు మాటలాడునవసరమున. ౨

క. తెలతెలవాఱుచువచ్చెం
బలపలనయ్యెం బయోదపథమునఁ దారల్
కలకలవింకలకోమల
కలకలములు చెలఁగెఁ గాళికావిపినమునన్. ౩

సీ. సంభోగపరిఖిన్నశబరసీమంతినీ
స్వేదవార్బిందువిచ్ఛేదకారి

విఘటమానాంభోజవిపినషండమధూళి
పరిమళాసారసంపర్కసురభి
సమదకాంతారకాసరయూథసమ్మర్ద
సంభూతడిండీరశకలవాహి
లలితలుంగలవంగలవలీమతల్లికా
లాస్యోపదేశలీలావురుంతు
యామినీశేషతుహినధారానుషంగ
జడిమభరమందచతురసంచారి కారి
యల్లనల్లనఁ బాలుపారునడపినడుమఁ
గాల్యసంధ్యాసుగంధుండు గంధవాహుఁడు. ౪

ఉ. క్షోణిరుహాగ్రభాగముల జోకలుగట్టి వనీశిఖావళ
శ్రేణులు తాండవంబు లొనరింపఁగ మంద్రగభీరభంగి
శ, ర్వాణిగృహంబులోని బలివైభవలీలకు మ్రోసెఁ
గంచుని,స్సాణము మాటిమాటి కనుశబ్దము లీనఁగ
గోపురంబునన్. ౫

శా. నిష్ఠాసంపద నర్హ్యపాణు లగుచు న్విప్రు ల్ప్రశంసింప
మం, జిష్ఠారాగము మండలంబున నధిష్ఠింప న్నళిం
పాధిభూ, కాష్ఠామధ్యమునందుఁ దోఁచెను శతాంగ
ప్రష్ఠ సర్వద్విప, జ్యేష్ఠుం డప్పుడు నిష్ఠురప్రసరబంహిష్ఠద్యుతిశ్రేష్ఠతన్. ౬

వ. ఆదివసంబున. ౭

ఉ. జాతరచేసె బ్రాహ్మణుఁడు చండికిఁ గమ్మనిపిండివంటతో
నేతులతోడ మద్దికడ నిర్మలినాన్నముతో రసావ

ళీ, చూతఫలాళితోడ వరసూపముతోఁ జిఱువాలతో
డుతన్, సీతులతోడ నప్పు డకనిష్ఠతరం బగునిష్ఠ
పెంపునన్. ౮

వ. నాఁటిరాత్రి నిశాసమయంబునఁ గాలకంఠకంఠమూల
కాకోలవిషమషీకళంకచ్ఛాయాసముల్లాసంబు నుల్లసనం
బు నుల్లసంబాధనిబిడాంధకారంబున నన్నెలవు గదలి
చండాలియుం దాను సుకుమారుండు దుర్గమాటవీవి
షయంబు హూణదేశంబు గడచి ప్రతిదినప్రయాణం
బుల నెడనెడం బక్క్రణ - - - - ౯

గీ. గ్రామఘోషంబు పురివాడ బ్రహ్మలోక
ము - - - డు మొగసాల మోక్షమునకు
దూషితంబయ్యె సంసర్గదోషకలన
నంటుముట్టునఁ గలుషితం బయ్యెనాఁడు. ౧౦

క. - - తనయుల నిద్దఱు
తనయులనుం గాంచి కాలధర్మముఁ నొందెన్
వనజాస్య గట్టివయసునఁ
దనయుఁడు పరలోకవిధులు తల్లికిఁ జేసెన్. ౧౧

గీ. ఏమిచెప్పంగ నఱువదియేండ్లవయసు
ముసలి సుకుమారుఁ డేకాంతమున రమించెఁ
గూఁతులిద్దఱు బామలపైఁ గురులువ్రాలు
నంతమాత్ర పుఁజిన్నప్రాయంబువారి. ౧౨

వ. అంతం గొంతకాలంబునకు వానిదుశ్చేష్టితంబు లెఱిం
గి బ్రాహ్మణులు వానిని బహిః వెట్టి యూరు వెడల నడి
చి యారూఢపతితుం డైనవానిసంసర్గంబునం బుట్టినదో
షంబు బుద్ధిపూర్వకంబు గాదు కావునఁ గొంద ఱుపవ
సించియుఁ గొంద ఱుత్తప్తకృచ్ఛ్రంబు లనుసరించియుఁ
గొందఱు కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రంబులు నడిపియుఁ గొందఱు
చాంద్రాయణంబు లాచరించియుఁ గొందఱు - - - ౧౩

సీ. - - - - - - శాంతశీలలకు
యమదూతలకు నభిధాంతరములు
ప్రతిబింబములు కాళరాత్రియామములకుఁ
బుత్రసంతానంబు భూతములకు
నశుభకర్మముల కన్వాదేశములు మాని
శాపాతురములకు సంగడీలు
కలికాలమునకు దగ్గఱినచుట్టంబులు
ధూమకేతువులకుఁ దోడునీడ
లంధకారంబులకు విందు లనఁగ గిరుల
యందువర్తించుచెంచుల నాశ్రయించి
మనువుమనెఁ గూఁతుఁబుత్రుఁ దాను మహీసురుండు
కొంతకాలంబు మనములోఁ గుత్సలేక. ౧౪

క. ఎనుబదియేఁడులవార్ధక
మునఁ బ్రాక్తనశక్తి యుడిగి పో చాతనికిం

దినిమొడిది పెద్దమాంసము
గొనియెడి దది కల్లు పానసుక్రో వ్వేట్టుడుగున్. ౧౫

గీ. కాంచె నిద్దఱు సుతుల నక్కామినులకు
వావి వర్జించు మాలినపడ రతేందు
శాస్త్రములఁ జెప్పఁబడినదోషంబు, లెన్ని
యన్నియును జేసె నాతఁ డేమనఁగఁగలదు. ౧౬

వ. అంత. ౧౭

క. హేమంతము శరదాగమ
సామంతము తుహినకరవిసంజ్ఞితశబరీ
సీమంతము మదనబల
శ్రీమంతము డాసె భువనసీమాంతంబై. ౧౮

మ. బలుసు ల్పండెను దొండముల్ కవడయెంబ్రాసంగుఁ జే
లొప్పెఁ గమో, కలుపాఁ గాళలతాతిఁ గ్రోలి పొరలెం గా
శేరది గ్వాయువుల్, ఫణినివల్లిమాతల్లివల్లరులపైఁ బైపై
నలిప్రాతముల్, పొలసె న్వంతసు గాలె రాత్రికరిణీ
ఘూత్కారవార్బిందుక్షల్. ౧౯

చ. కలమవనాళికాకణిశకంటకకోటులచేతఁ జూడ్కి కిం
పలవడిచె న్ధరిత్రి తుహినాగమువేళఁ బటాకసారణీ
సలిలమువాటిపండినయజాంగసీమము లెన్నియన్నిటం
దలముగుసీతువేర్రి గనాజాత్రిభానముప్రస్ఫుటంబుగన్

క. కలవింకకలకలాకుల
వలభీగర్భములు సౌధవాటములు పురం

బులయందుఁ దుహిన వేళలఁ
జలి గులగులఁగూయునట్టిచందం బొందెన్. ౨౧

క. పెనుఁజలి గడగడ వణఁకుచు
వన దేవత దంతవీణ వాయించెనొకో
యన మోక ప్రేంకనంబుల
ననగుత్తుల మొఱసె నలిగణము విపినములన్. ౨౨

శా. బింబోష్ఠీకుచకుంభ భారము లురఃపీఠంబులన్ హత్తి మో
దంబార న్మృదు కేలిశయ్యల శుభాంతర్గర్భ గేహంబులం
దాంబూలీదళభాగపూరితముఖుల్ ధన్యాత్మకు ల్నిత్యకా
లం బెంతేనియు నిద్రవోదురు నిశల్ సంభోగలీలావధిన్.

సీ. ధనదదిఙ్మాంత కాంతాపయోధరభార
సంవ్యానపల్లవస్రంసనములు
కైలాసగిరికూటకల్పద్రుమాటవీ
కుసుమగుచ్ఛరజోవగుంఠనములు
చంద్రభాగాసరిత్సలిలవీచీఘటా
ప్రేంఖోలికాకేళిరింఖణములు
రాధాపురీహర్మ్యరత్నహేమగవాక్ష
సంవేశనక్రియాసౌష్ఠవములు
వలనుగాఁ జంపకారణ్యవాటిఁ గదిసి
కాశి యొరసి కళింగాంధ్రదేశసరణి
దక్షిణము సోఁకెను సపాదలక్షశైల
కటకబంధుఁ డుదగ్దిశాగంధవహుఁడు. ౨౪

గీ. చలి ప్రవేశించు నాఁగుఁ జవుతినాఁడు
మెఱయు వేసవి రథసప్తమీదినమునఁ
నచ్చుసీతు ప్రవేశించుఁ బెచ్చుపెరిఁగి
మార్గశిరపౌషమాసాలమధ్యవేళ. ౨౫

గీ. ఇనుఁడు కోదండరాశి మీఁ దెక్కువేళ
నిత్తుకోదండవల్లి యెక్కినపు మరుండు
సమదవేదండసమమహాసత్త్వుఁ డయ్యె
జనుఁడు కోదండమును బోలెఁ దనువువంచు. ౨౬

గీ. ఇండ్లమొదలను నీరెండ నీడికలను
ననఁగుఁ దమ్ముఁడు నన్నయు నాటలాడు
నత్తయును గోడలును గుమ్ములాడఁ గుమ్ము
గాఁచుచోటికి మకరసంక్రాంతివేళ. ౨౭

సీ. కాశిలోఁ జక్రపుష్కరిణి దుష్కరశుష్క
గహనావళీదావదహనజిహ్వఁ
గుక్కుటేశ్వరవరకుండి పీఠపురిశం
కాతమస్కాండచండాంశుదీప్తి
దక్షవాటంబున సప్తగోదావరి
కలిదోషపాషాణకులిశధార
గౌతమీతటిని మార్కండేయుపురిప్రోల
దురితాహిసంఘాతగరుడమూర్తి
నిన్నిటను దీర్థమాడంగ నేగుదెంతు
రఖిలమునులుఁ బ్రభాతసంధ్యాగమముల

గ్రహాగణేశుండు కోదండరాశిఁ బాసి
మకరమున కేఁగుదెంచంగ మాఘవేళ. ౨౮

మ. పటిమోయెం దుహినంబుఁ బండె వరి యుప్పల్వ్యాసె
శైలంబులన్. గటిగట్టె స్థలరాజు తేఁటిరొఁటకం గాం
డప్రకాండంబులం, జలిపించెన్ గ్రహరాజువారశకునిం
జక్రాద్రికూటంబునం, బెట్టెం గాబేరదిగంతరిక్షపథ
యాత్రాజైత్రతుత్తుంభమున్. ౨౯

వ. వెండియుం జకోరలోచనల కుచమండలంబునకుఁ గస్తూ
రఖండతోదంబుల మేదంచిన చందనానులేపనై పథ్యం
బపథ్యం బయ్యె. పథ్యవేగంబున ననూరుసారథి రథం
బు ప్రతివిఘట్టనతున్నానక్షత్రక్షోదపాళీచుళుకితోర్ధ్వాం
డభిత్తియై యుత్తరాయణంబు గైకొని కులూతశాఖో
దరీకపోలముకురబింబంబులం బ్రతిబింబించె. నవ్యాపన
వ్యక్రమంబునం జక్రమిథునంబుల నెట్టుకొని బిట్టేసి
యేసి విసిగి నిల్చి మనోభవుండు పిగిడించిన నిట్టూ
ర్పునుంబోలె నిశాసమయంబుల నిండువెన్నెలలోనం
జిన్నిచిన్ని నులివేఁడివడి పొడచూపె. కేదారక్షేత్రం
బులం గలమగోపిక లొడికంబుగా దంచిన నిద్దంబు
లగుదుద్దుగడుప్రాసంగు బ్రాలు సద్యోవతార్జనావశంబున
నతిస్నిగ్ధవర్ణంబులై కర్ణాటదేశ తాటంకినీదశనవజ్రాం
కురంబుల కాంతిసంపదఁ దలంచె. నీహారవ్యపాయం
బున నిర్మలంబులై బహుళపక్ష ప్రదోషంబులయందుం

దారకంబులు వికచకుముదకోరకంబులు కెలంకులఁ
గొలంకులలోనం బ్రతిబింబించి మదకలకలహంసత్రోటి
కోటీవిఖండితమృణాలదండఖండంబులభావంబు భజించె.
హృదయోత్కంఠాతిరేకంబునఁ గంఠమూలకఠోరకా
లకూటవిషమషీకళంకపంకచ్ఛాయాచ్ఛటాకుండు భు
వనరక్షాదాక్షిణ్యుండు దాక్షారామభీమేశ్వరుండు ద
క్షిణజలధివేలావలయితంబు లగునేలాలవంగలవలీమ
తల్లికాకుడుంగక్రోడంబులం గ్రీడించుటకు నై సారంగ
లోచనలుఁ దానును గోరంగి వెడలె. వలవలనిమంచుఁ
దుప్పరముసురుజడిం దడిసి జడనుపడి ప్రేఁకలగుపోఁక
పూఁబాళలపరిమళంబులఁ బుక్కిలించి యుమియుచుఁ,
బక్కణంబులలోన నల్లనల్లన పొలుపారు నడవికరువలి
యసమసమవిషమకుసుమశరక్రీడామతల్లికల మల్లుపె
నంగి డస్సిన భిల్లపల్లవాధరల గల్లఫలకంబులఁ గ్రొత్త
యుదయించు చెమటచిత్తడి యుడిపె. కాశీ శ్రీశైల
కుంభఘోణ శోణార్క కాంచీ కాంచనసభా కాళహస్తి
కురుక్షేత్రాదిపుణ్యస్థానంబులం గూపవాపీతటాకకుండి
కా ప్రస్రవణస్రోతస్వినులం బ్రత్యూషకాలంబులం బర
మర్షిసార్థంబు తీర్థంబాడె నివ్విధంబున మాఘమాస
వాసరంబులు వసంతసమయసామంతంబులు జరగు
చుండ నాచండాలాదిమనుష్యులకు భుక్తిముక్తులు ప్ర
సాదింపం జాలి మాహేశ్వరులకు మహోత్సవంబు పాశు

పతులకుం బ్రీతి కాళాముఖుల కవలంబంబు మునులకు
మనికి జటాధారుల కాధారంబు పరివ్రాట్టులకుఁ బట్టుఁ
గొమ్మ వేదాంతులకు సంతోషం బాగమికులకు భాగ
ధేయంబు మాంత్రికులకు మనువు తాంత్రికులకుఁ దా
పలంబు పౌరాణికులకుఁ బ్రాణం బౌపనిషదుల కుపా
యంబు ముముక్షులకు రక్ష శంభునకు విస్రంభస్థానం
బు శాంభవికి హృదయోత్కంఠయు హేరంబునకుం
బ్రియంబు తండువునకుఁ బంధువు కుమారస్వామికిం
బ్రేమాస్పదంబు భృంగిరిటికిం దంగటిజున్ను దురితతరు
షండఖండనంబునకు గండగొడ్డలి యఘపటలతిమిరస
ముదాయాహిమఘృణిసంతానంబు సంతాపశాంతికి
భాగీరథీప్రవాహంబు శివరాత్రిపుణ్యకాలంబే తెంచిన.

ఆవణిక్పథమున కనతిదూరంబున
గవ్యూతియెడ నుదక్పశ్చిమమునఁ
బర్వతోపత్యకాపర్యంతతటమున
సికతాతినిర్మలక్షేత్రసీమ
మాలూరతరుషండమధ్యభాగంబునం
బ్రస్రవణాపగాపార్శ్వభూమిఁ
గుసుమవాటికలలోఁ గువలయాంభోరుహా
కుముదమండితమైన కొలనితోడఁ
గోటతో గోపురములతోఁ గుట్టిమాట్ట
మండపంబులతో మహామహిమనొప్పు

నాదిమధ్యంబు నాగేశ మనఁగ నొక్క-
పుణ్యతీర్థంబు త్రైలోక్యపూజితంబు 3౧

గీ. అందు శేషప్రతిష్ఠితుం డమృతదివ్య
లింగమంగళమూర్తి ఖట్వాంగపాణి
యర్ధశశిమౌళి నాగేశ్వరాహ్వయుండు
ప్రతివసించు ననేకకల్పములనుండి. 3౨

వ. ఆశివరాత్రి పుణ్యకాలంబున. 33

సీ. శివగంగఁ బుణ్యాభిషేకంబు దీర్చిరి
దరి నొనర్చిరి మూఁడుతర్పణములు
ధరియించి రంబునిర్ధౌతవస్త్రంబుల
నాచరించిరి బ్రహ్మయజ్ఞతంత్ర
మర్ఘ్యాంజలిక్షేపణానంతరమునం
దొనరించి రంశుమంతున కుపాస్తి
గృహదేవతార్చనక్రియ లాచరించిరి
యభ్యాగతులకు నర్హణాలు నడిపి
రవనిసురులెల్ల నాగేశ్వరాలయమున
కేగుదెంచిరి ప్రణమిల్లి రీశ్వరునకు
- - - - - - - - - నాల్గుజాలుఁ బూజ
నాదిసంకల్ప మొనరించి రభవుప్రోల. 3౪

గీ. ఆదరంబున సమ్మార్జనానులేప
ధూపపటువాసనలు తైలదీపములును

సంఘటించిరి వివిధసంస్కారవిధుల
బ్రాహ్మణులు సర్వులైనట్టి పౌరజనులు. ౩౫

సీ. కాంస్యతోరణమాలికలు సంఘటించిరి
ప్రాసాదగోపురాభ్యంతరముల
రంభాతరుస్తంభసంభారములు సము
త్పాటించి రొగిఁ బ్రతిద్వారమునను
బూజోపకరణపాత్రీజాత మఖిలంబు
సంస్కరించిరి భస్మసలిలశుద్ధిఁ
గరమొప్పు వృషభపుంగవ కేతనంబులు
నిలువంగఁ బెట్టిరి వలభులందుఁ
గమలనీలోత్పలంబులఁ గర్ణికార
మాలతీకుందములు హేమమరువకములు
మల్లికాకింశుకము లపామార్గవకుళ
పాటలంబులుఁ గూర్చి రపారములుగ. ౩౬

గీ. అపుడు సుకుమారకాహ్వయుం డదరునజ్జ
నేగుదెంచెను నాగేశ్వరేశుగుడికిఁ
బుష్పవాటికలోఁ గమ్మపువ్వులఁ గోసి
పొలఁతులకు నిచ్చుటకుఁ గొంచుఁబోవఁదలఁచి. ౩౭

క. కుడిచేత మాంసఖండము
నెడకేలను మద్యరససహితమగు కంచుం
గుడుకయు ధరించి మదమున
వడవడఁకులు గొనుచు నతఁడు వచ్చెన్గుడికిన్. ౩౮

వ. జన్మాంతరస్థుండువోలె రూపాంతరగతుండువోలె నా
విష్టుండువోలె భూతాధిష్ఠితుండువోలె గ్రహాగృహీ
తుండువోలె నున్మత్తుండునుంబోలె మదిరామదాతిరేకం
బునఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగక పరిసరలతాకంటకాను
షజ్యమానాంశుకోత్తరీయుండును నజ్ఞాతసమవిషమ
మేదినీభాగవిన్యాసప్రస్ఖలితపాదద్వయుండును నై పలిత
పాండురంబు లగుశిరోరుహంబులు విరిసి వీఁపునం
బడ నొయ్యనొయ్యన నేతెంచి నిర్లజ్జుండును నిస్నే
హుండు నృశంసుండును నగునక్కుర్రచండాలుండు గ
ర్భగోళంబునకుఁ జక్కం గట్టెదుర నిలిచి రక్తకమల
దళచ్ఛాయంబు లగుకన్నులు దెఱచి విఘూర్ణమాన
తారకం బైన వికారాలోకనంబున నలవోకయుం
బోలె నిర్మలస్ఫటికమండపాధ్యాసీనుండును నమృత
మయజ్యోతిర్లింగమూర్తియు ముక్తాఫలధవలకాంతి
యుఁ ద్రిభువనవందితచరణుండును జరాచరగురుండును
నగు నాగేశ్వరుని దర్శించి యమ్మహాదేవు మౌళికపా
లమాలికామండనఖండేందు శకలంబులకు గగనగం
గాప్రవాహ డిండీరఖండంబులకు నుష్ణీషఫణిఫణా
ఫలకంబులకుఁ జెలికారంబు సేయుంజాలి పాంచజన్య
సహోదరంబు లన దుగ్ధాంబురాశి హృదయంబు
లనఁ జంద్రికాశరణంబు లన సంగజాట్టహాసంబు చే
దంబు లన మెండుకొని యున్న పుండరీకంబుల
పూజ గనుంగొని వెండియు. ౩౯

ఉ. చాయున భోగిరాట్కటకసన్నిధి దీపితదీపమాలికా
చ్ఛాయఁ బురఃప్రదేశమునఁ జాఁగిన నిర్ఝరవాహినీమ
హా, తోయముసావి చీరయొగఁద్రోచి చొరంగఁ దలం
చె నెంతలోఁ,తో యని కొంకి కొంకి పతితుం డతఁ
డానవపానవిక్రియన్. ౯౦

గీ. పవనవశమునఁ గేతకీప్రసవధూళి
యంగమున హత్తియుండంగ నాతఁ డపుడు
విమలభస్మసముద్ధూళన మొనరించి
పాశుపతదీక్షఁ గైకొన్నభంగి నుండె. ౯౧

చ. కలఁగఁగఁ బాఱె నాతని ముఖంబులు పంచహృషీక
సంభవం, బులు బహుకాలసంకలితము ల్దవవహ్ని చిట
చ్ఛిటధ్వనిం, గలఁగఁగఁ బాఱు పక్షులప్రకారమునం
దొలుజాముపూజకై, బలుపటహమ్ము లమ్మనుచు భర్గుని
గేహమునందు మ్రోసినన్. ౯౨

వ. ఆశివరాత్రిపుణ్యకాలంబునఁ బురాణంబులు వినిపిం
చువారును నితిహాసంబులు చదువువారును బంచాక్షరీ
పంచబ్రహ్మాదిమంత్రంబులు జపించువారును నీలకంఠ
స్తోత్రంబులు పఠించువారును బ్రాణాయామంబు లను
సంధించువారును బ్రత్యాహారంబులు నడుపువారును
ప్రదక్షిణంబులు సేయువారును భస్మోద్ధూళనంబు
లొనర్చువారును దురోదరంబుల వినోదించువారును
నష్టావధానంబులఁ గ్రీడించువారును వీణ లాస్ఫాలించు

వారును గావ్యగోష్ఠి సలుపువారును బరిహాసం బాద
రించువారును బిందుమతి యభ్యసించువారును బ్రహే
ళికలు భావించువారును నాడువారునుం బాడువారును
మేషకుక్కుటకరేటులావుకకపింజలయుద్ధంబులు వీక్షిం
చువారును గుబ్జవామనకిరాతబర్బరజరఠమూకజనవికా
రంబు లవలోకించు వారు నై జాగరంబులు సలుపు
చునుండిరి సుకుమారుండును నొక్కించుక యున్నం
దేటఁగాని వారిం జూచుచుండె నప్పుడు శివగంగానిర్ఝర
జలతరంగశీకరజాలజనితజడిమంబులు నందిరోమంథ
ఫేనబిందువాహులుం గుమారశిఖికలాప విధూనన క్రి
యా లలితంబులుఁ బశుపతిజటాబద్ధవాసుకినిపీత శేషం
బులు హేరంబగండమండల నిష్యందమాన దానధా
రాకలుషగంధలహరీ పాణింధమంబులు భృంగిరిటి ని
కుంభకుంభోదర ప్రముఖనిఖిలగణపరిష దుద్ధూళితభసి
త ధూళికావిసరంబులు మాతృకా శ్రవణావతంసకహ్లా
రకోరక ప్రేంఖోళన ప్రక్రియాసమభిహారాను మేయావ
తరణంబులు మహిసాక్షి గుగ్గులు ధూపధూమకంబులు
మాలూరకిసలయామోద మేదురంబులు నగు మహా
దేవనిశామారుతంబు లతనిమీఁదఁ బొలుపారి పాత
కంబులు దూలరాల్చె నట్టిసమయంబున. ౪౩

గీ. అర్ధరాత్రంబుదాఁక నయ్యధమవృత్తి
శివుఁడు శైవభవంబు వీక్షించి చనియెఁ

దానకమునకు నది యాదిగా నతండు
విడిచెఁ దొల్లింటి నీచప్రవృత్తిబుద్ధి. ౪౪

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు.

క. కుక్కలలో శబరులలోఁ
గక్కుర చిమ్మటలలోనఁ గారోకులలోఁ
బక్కణముగుడిసె నడుమను
గుక్కిపయిం జచ్చె నతఁడు ఘోరవ్యాధిన్. ౪౫

క. శ్రీనాగేశ్వరశంభు
స్థానంబున గిరిశురాత్రి జాగరములు - - -
- - - ననుగనుఁగొన్నట్టిక
తానను విగతాఘుఁడై యతఁడు మృతిఁ బొందెన్.

సీ. క్రిమి కంఠకుహరమార్గమున కడ్డము దోట్టి
పెద్దయేనియు బాధ పెట్టకుండ
శ్లేష్మ ముద్రేకించి సెలవి రంధ్రమువాయ
మెఱసి నుచ్చిళ్లు గ్రమ్మింపకుండ
దృగ్గోళకంబులు దిరుగంగ దృష్టియు
నంధకారంబులో నణఁగకుండ
నెఱిదప్పి యుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసపవమాన
పరివాహగతు లోటువడకయుండఁ
బరమయోగీశ్వరుఁడువోలె బ్రహ్మరంధ్ర
వీథిఁబ్రాణంబువిడిచె నవ్విప్రకులుఁడు
పుణ్యశివరాత్రినలవోకవోలెనైన
నురగధరుచెంత జాగరం బుండెఁగాన. ౪౬

వ. ఆకాలంబున ... కింకరులు ... దేవతానహితు
లై మునల నద్దర ... మాది ప్రమాణంబులతో - -
- - - అతనిలింగశరీరంబు వరుణపాశంబుల బంధిం
చి కొని పోవం గనంగిన నప్పేళ శివదూతలు శివాజ్ఞావ
శంబున శూలాంకుశ గదా భిండివాల పరిఘపరశ్వధ
- - - - - - - -చ్చి దన్పులు నాకాశమార్గంబున.

గీ. ఓరి యమునిదూతలార యీబ్రాహ్మణుం
గరుణ మాలి యేల కట్టినారు
విడుండు శివుని ... ప్పుడునాజ్ఞ దాంట మీ
రాజు - - - - - - - గ రానుదించు. ౫౦

మాలిని. విడుండు విడుండు వీనిన్ (విప్రునిన్) భాగ్యవంతున్
మృడుండు కరుణతోడ న్నిక్కలిం గారవించెన్
జడుల ... కేలా సంభాషించున్ యథార్థం
బడర మఱిమ్ము - - - - - - - - ప్పాలవంబుల్.

గీ. అన్నదాన తపస్స్నానృతాదులైన
పుణ్యకర్మం బొనర్చిన పురుషునందు
నెట్లు సంతోషమందు నర్ధేందుమౌళి
యట్టిసంతోష మితనియం దావహించె. ౫౨

వ. అనిన యమకింకరులు శంకరకింకరుల కిట్లనిరి. ౫౩

సీ. ఏకార్యమునకయి యెచ్చోటి కరిగెద
రరుగుండు మీరు మహాత్ములార

యితని న్నేకేశము చూచి యతిరిక్తసాపరక్తమై
వృ - - - - - - - రింపఁ బూనినారె
హరికింకరుల మన్న నాశ్వ్రక్ష మయెన్నాడు
నజసద్దృశేకంబు చాలకునికి
భవభక్తులకు నష్టసఖం ధర్మంబు లిరాకు
నేమేల పట్టుము నిరాశుభక్తు
నితఁడు కలుద్రాగ జంగాడె నెఱచిఁ దిసియె
నిలిచి మూర్తింపఁ జండాలలుఁనఁగూడెఁ
గూఁతు రమియించెఁ దెగవాటుగొట్టెఁ బ్రజలఁ
జెంచురాజుల సేవించెఁ జెటిచెఁ గులము. ౫౮
కేలుదో యొత్తి మ్రొక్కెనె పాశుపతులకు ✓
శరణార్థి ననికొనే జంగములకు ✓
ఫాలభాగమునందు భస్మంబు పూసెనే
యుజాతఁ దాలిచెనె రుద్రాక్షపూస ✓
✓
శివమంత్ర ముచ్చరించెనె జిహ్వ నెప్పుడు
సరిగనె మున్నఁడే సభపురాణికిఁ ✓
బఠియించెనే మహాప్రమథచారిత్రంబు ✓
తిరిగెనే మృకుపుణ్యతీర్థములకు ✓
✓
దానములు పెక్కుఁ జేసిన దానఁ గాదు
కాలగళుభక్తియోరావంతఁ గలిగెనేని
యడ్డపడ ధర్మమౌఁగాక యనఘులార
యర్హమే యీదుగాత్మున కడ్డపడఁగ. ౫౯

ఉ. ఎట్టుగ నేగుదెంచితిరి యిందుకళాధరభృత్యులార యీ
చెట్ట దురాత్మునిన్ హరుని చెంతకునుం గొనిపోవువారలై
యెట్టొకొ శంకరుం డొకని నెవ్వనినేఁ గొని తేరఁ బం
పినం, బట్టఁగ వచ్చినారొ తడఁబాటున వీని మహిభ్ర
మంబునన్. ౫౭

సీ. అని హేతువులును దృష్టాంతంబులును జూపి
యమ - - - - - - యవనిసురుని
నూరకయుండె మృత్యువు నోర్గదల్పక
భవునిచే మును పడ్డపాటుఁ దలఁచి
వరుణపాశములచే వ్యథితచేతస్కుఁడై
సుకుమారుఁ డెంతేని స్రుక్కు చుండ
నెదురుచూడఁ దొణంగి రీశ - - - - - - -
తారు పంచినవారు తడయుటయును
గాలయాపనమునకు నిగ్రహముఁ బూని
శంభుకింకరు లవుడవష్టంభ మొసఁగ
నాడుగలచుచు నప్పు డేకాంతముండి
సమధికం బైనసాహసోత్సాహవృత్తి. ౫౮

ఉ. బిత్తరి దండిమాట లిటు ప్రేలెద రే యమరాజసేవకుల్
చిత్తజవైరియాజ్ఞ యొకచీరికిఁ గైకొన కంచు నుద్ధతి
న్మత్తిని వారినిం గదిసి నిర్భరభూరిభుజాబలంబునన్
మొత్తిరి యుర్కి బాహువులు మోడిచి పట్టి వృషాంక
కింకరుల్. ౫౯

క. కడవసములఁ బ్రహరించిరి
యడిచిరి లాతముల మొత్తి రహివలయములం
బిడికిళ్లను ఘట్టించిరి
తడఁబడ మృడుభటులు దండధరుకింకరులన్. ౫౯

వ. ఇట్లు మొత్తువడి యమకింకరులు శంకరకింకరులకుం బ్రతిఘటింపక సుకుమారుని బరివేష్టించి యమలోకంబున కభిముఖులై యతనిం గొనిపోవం దొణంగి రప్పుడు రుద్రాక్షమాలికావక్షఃస్థలుండును జంద్రార్ధకృత శేఖరుండును భస్మోద్ధూళితలాలితాంగుండును ద్రిలోచనుండును నతిప్రమాణకాయుండును నగునీలలోహిత ప్రమథుండు కాలాంబుదధ్వానగంభీరం బైనకంఠస్వరంబున నిట్లనియె. ౬౦

సీ. పడసె నెవ్వనికృప బ్రహ్మ బ్రహ్మత్వంబు
విష్ణుండు విష్ణుత్వవిభవమంబు
నీరేడుజగములు నెవ్వనికుక్షిలో
నొక్కఁ డొక్కంటితో నొరయుచుండు
నంధకేభజలంధరాదిదానవకోటిఁ
ద్రాఁగించె నెవ్వానికంటిమంట
యామ్నాయశాఖాసహస్రంబు లెవ్వని
నాసికారంధ్రనిశ్వాసధార
లమ్మహాదేవు లెంకల మైన మేము
భర్త యానతి నిర్వహింపంగఁ దలఁప

మమ్ముఁ జీరికిఁ గైకోక మదము పేర్చి
నెట్టుకొనిపోయెదరు విప్రు నెఱయఁ గట్టి. ౬౧

ఉ. బుద్ధియు కల్గెనేని కొనిపోకుఁడు ధర్మము సూక్ష్మ మీయ
సం, బద్ధము లైననాయ్యముల బంతము వచ్చునె మే
ము దెంపుమై, యుద్ధము సేయఁజాలకయ యోహరి
సాహరి నెంత చెప్పిన, న్నిద్ధరణీతలామరుని నీరు చలం
బున మీకుఁ దక్కునే. ౬౨

గీ. ఎంత చెప్పిన వినరేమి యీకు మాకు
హరుని యాజ్ఞయు బలవంత మల్ల మెట్టు
చాక నోర్వక మీరు మాకాఁకఁ జెడక
యిద్ధరామరు మా కిప్పు డిచ్చ టొప్పు. ౬౩

క. నావుడును యమునిదూతలు
భావభవారాతిప్రమథవర్గముతోడన్
సేవక ధర్మము తగవును
లావును బంతంబు దృఢబలంబును మెఱయన్. ౬౪

వ. ఇట్లని పలికిరి. ౬౫

క. చత్తుము చెఱఁబడుదుము కాదు
నొత్తుము మీచేత నెట్టునుం దగవు మమ్ముం
బుత్తెంచినపతిసన్నిధి
నుత్తరమిట్లిత్తు మాజ్ఞ యుపహతిఁబొందన్. ౬౬

సీ. చర్చించిచూడుఁడా చంద్రార్ధమౌళికి
యమరాజు నిజభృత్యుఁడా నా కాఁడా

యభవుఁ డిచ్చినయట్టి యధికార మూఁగాదొ
యముఁడుగూర్చున్నధర్మాసనంబు
త్రిపురాసురాంతకుదివ్యదేహము గాదొ
వేదస్మృతులు తత్త్వవిధిఁ దలంప
శిష్టరక్షయు దుష్టశిక్షయుశూలికి
- - - దొ యాత్మలోన
నవకరము లెన్ని యన్నియు నాచరించెఁ
బాపి యగువీని నరకకూపమునఁ ద్రోచి
బాధపెట్టంగవలసినపట్టునందుఁ
బంతమే విడుఁ డంట యో ప్రమథులార. ౬౮

ఉ. చచ్చిన నేమి మూర్ఛ - - - నేమి ప్రహారవేదనన్
నొచ్చిననేమిపండ్లుచెవినోరు కరాంగుళనేత్రగోళముల్
ముచ్చిన నేమి పట్టుపతిమొక్కలిబంధనశాలలోనికి
న్వచ్చిన నేమి భృత్యునకు నచ్చినయేలికయాజ్ఞపట్టునన్

గీ. తగవు ధర్మంబుఁ పాడి పంతంబు దెలిసి
యనువుఁ డీబ్రాహ్మణుని బాధ లనుభవింప
నొండె దురమున మమ్ము మృత్యువు జయించి
విప్రుఁ గొనిపొండు మాటలు వేయునేల. ౬౯

క. మీకును మీపతియానతి
మాకును మాభర్తయాజ్ఞ మన్నింపఁదగున్
మాకో వాక్యములు* వేడ
వాకొట్లం బల్బజంబు వలవదు సేయన్. ౭౦

* వాకొవవాక్యమ్ములు, అని మూలము.

క. అని యమునిభటులు పలికిన
విని శంకరభటులు తద్వివేకంబునకున్
మనమున సంతోషించియు
మనసిజహరుశాసనమును మన్నించుటకై. ౭౧

సీ. పోడికచ్చడములపైఁ బులితోలునును నేలు
కటిభారమునఁ గాసెకట్టు గట్టి
యభినవంబైన రుద్రాక్షయొడ్డాణంబు
నాభిచక్రములోనుగా భరించి
ప్రిదిలి జాఱక యుండఁ బెనుఁబాఁపపోఁగులు
శ్రవణభాగమునందు సంతరించి
యల్లిబిల్లిగ జటావల్లీమతల్లులు
గూర్చి పెంపొందఁ గీలుకొప్పు వెట్టి
భసితధూళి శరీర మభ్యంగమార్చి
యుద్దవిడిఁ బారిపడ యోధు లొక్కఁడొకఁడ
యాయుధంబులు ధరియించి యట్టహాస
డమరుకధ్వానసింహనాదములతోడ. ౭౨

శా. ఆటోపారభటీసముద్భటతరాహంకారబాహోద్ధను,
ర్జ్యాటంకారరవంబులంబుజభవాండాభ్యంతరంబుల్ స
మా, స్ఫోటింపంగ లలాటలోచనభుజిష్యుల్ దండభృ
ద్భృత్యులన్, ఘాటీసంభ్రమలీలఁ దాఁకిరి వడిన్ ధా
రాధరాధ్వంబునన్. ౭౩

సీ. ద్రాఘిష్ఠకఠినదంష్ట్రాదండసంఘట్ట
కటుఘోరకిటకిటాత్కార మగుచుఁ
జటులఝంఝామరుజ్ఝంపాపరంపరా
సన్నిభఘ్రాణనిశ్వాస మగుచు
వికలతారకచక్రవిభ్రాన్తిభీషణ
స్ఫారచక్షుర్ద్వయీభయద మగుచు
నిటలవీథివిటంకనిర్భరభ్రూకుటీ
నటనక్రియాటోపపటనా మగుచుఁ
గాలమృత్యువు శాణచక్రమునఁబట్టి
చికిలిచేసిన యడిదంబుఁ జేతఁ దాల్చి
జేగుఱించిన మొగముతోఁ జిత్తజారి
ప్రమథవర్గంబుఁదాఁకె నాగ్రహమొలర్ప. ౭౮

వ. - -రవణిర మరువుర మర మనినదముర పణించుచుఁ దచ్చటులరమామిరార డంబర విష్కంభము కాష్ఠాకటాహముల నుద్ఘాటింప దినకరకరచ్ఛాయాచ్ఛేదాధిగమమున ధగద్ధగితము లగునిస్త్రింశకుఠారాద్యాయుధ దీప్తులు రణలక్ష్మి నివాళింపంగ నపుడు విద్యాధర పన్నగ యక్ష గరుడ గంధర్వాదులు మది నాహ్లాదింపంగ సురముని కుంచె యూడింపంగ నిలింపా - - - పథంబున భవుని తెంకలు శమనకింకరులును బాహావష్టంభవిజృంభణమప్రతిహతముగ నొండొరువులఁ దాఁకిన భండనంబు ఘోరం బయ్యెను. ౭౯

క. శంకరభటులును నంతక
కింకరులు మిథఃప్రహారకీలాలసటా
పంకిలతనువు లయి కుసుమిత
కంకేలీతరులభంగిఁ గనుపట్టి రనిన. ౭౭

వ. అప్పుడు కింకరులయుం దొక్కరుండు యమునిసన్నిధికిం జని యతని కిట్లనియె. ౭౭

సీ. దేవ దేవరయాజ్ఞ ధృతి నేము దలఁచూని
మృత్యులోకంబునఁ గూడి భూమిస్థలమునఁ
జని వణిక్ప్రథమహాఘనపట్టనముకు
ననతిదూరమున శైలాంతరమున
నడవిలో నొకమృగవ్యాధుండు కణమునఁ
గుష్ఠామయంబునఁ గుతిలపడఁగఁ
జెడిపెకూఁతురు కొల్లకడనుండి యేడ్వంగఁ
బంచత్వ మొందినపాపకర్ము
బ్రహ్మబంధుని సుకుమారుఁ బట్టి తేఁగ
నభవుదూతలు రానీక యాఁగినారు
మాకు వారికి దుర్గ మయ్యె నాకసమున
నెఱుఁగఁజెప్పంగ వచ్చితి నిత్తెఱంగు. ౭౮

వ. అనిన విని కృతాంతుండు సమధికక్రోధావేశవివశస్వాంతుండై యులుంబరుం డను సేనాని రావించి యతనితో ని ట్లనియె. ౭౯

గీ. చను ములుంబర వృషభలాంఛనుని సెంక
వఁజెలాఁగినారంట మనవాండ్రు నాకసమున

నొక్కపాపాత్ముఁ గొనిరాఁగ నుద్దవిడిని
నేగి యాజటాధారుల నెగిచి రమ్ము. ౫౦

క. గబ్బున నెదిరించిన నొక
దెబ్బగొనుచు - - - నెదుర త్రిజగముల నొరుల్
తబ్బిబ్బుగ జంగములకుఁ
బబ్బంబులు వెట్టు ముష్టిపరిఘట్టనలన్. ౫౧

గీ. వ్యాధు లష్టోత్తరశతంబు నడువఁగాక
తోడ నేతెంచుఁగాక మృత్యువులు నూఱు
పంపినారము మున్నాడి భటులఁగూర్చి
కాలమృత్యువు గెల్చు శంకరునిహితుల. ౫౨

వ. అని పల్కిన వల్లె యని యములుంబరుండు వివిధ వ్యాధి మృత్యు పరిష్కృతుం డై కదలి యుద్దవిడిఁ దూర్యంబులు మొరయఁ బ్రమథానీకంబుఁ దాకిఁ శస్త్రజాలంబు నిగిడ్చి పేర్చి యార్చి వనం గోపించి పంచవదనుభటులు కుటిల భ్రూభంగభీషణంబు లగు మొగంబులు జేవుఱింప నట్టహాసంబు చేసి యదల్చి డమరుడిండిమ రవారమధ్వానంబుతోఁ గినాశకింకరుల ముసలభిండిపాలతోమర మండలాగ్ర త్రిశూలపట్టసంబులఁ బ్రహరించిన విచ్ఛిన్న బాహూరుచరణవతుః - - - లలాటకృత్తులై విచ్చియు నొచ్చియుఁ జచ్చియుఁ దెరలియుఁ బొరలియుఁ దోగియుఁ డాఁగియుఁ గ్రుస్సియు డస్సియుఁ గందియుఁ గుందియు దూరియు .

వ్రొగ్గియుఁ డగ్గియు నలసియు సొలసియు వికావికలై
దిక్కామొగంబులై యూరుసౌరులై గురియై బందబందై
భండనంబు విడిచి వలయు . . బారి వెలవెలంబోయి
కృతాంతునిసన్నిధికిం బోయిరి. ఇట జటాధారులు
సుకుమారుని బంధనంబు లూడ్చియు నతని మున్నిడు
కొని హాళాన్నాళంపుఁగరాచూరి చాయలం బంటెంచు
మింటి తెరువునం జనిరి. అప్పు డాసుకుమారుండు పుణ్య
శివరాత్రి వ్రతాలోకనప్రభావంబున. ౮౩

తాళవృత్తము. (?) దానవులం గాంచెం గైలాసము తరు
ణేందు(కళా)ధరునినివాసము, దశహరిస్థానస్థపుటితధవ
ళచ్ఛాయాచ్ఛేదవిలాసము, ధ్రువమండల - - నంతాధి
ష్ఠాలశృంగశృంగాటకవిహార, ఖచరగరుడగంధర్వప్రమ
దాస్తోమవిహితలీలాపరిహాసము, నవలేపాటోపసముద్భ
టవిఘ్నాధిప దీర్ఘవిషాణప్రఘణవ్యాఘట్టనపారద . . .
మయప్రస్థతటధ్వనివిసరము, సవిహితరూపౌముద్రా
నిగదవ్యాఖ్యాతాశోకలతాపల్లవ యాథాతవ్యయువిజ్ఞ
త్వనీహారాద్రిసుతాచరణన్యాసము.

సీ. కామధుగ్ధేనుసం . . . . తొట్టులుగాంచెఁ(?)
గాంచననవరత్నకందరములు
కాంచెఁ గల్పకవాటికానహస్రంబులు
సిద్ధరసాపగాశ్రేణిఁ గాంచె

బహుహిరణ్మయమహాప్రాకారములు గాంచె
నమరిన . . . . ధములుగాంచెఁ
బ్రబలచింతామణీస్వర్ణవేధులగాంచె
నానావిమానరత్నములు గాంచె
హావభావవిలాసరేఖావిశేష
హారిమూర్తుల రుద్రకన్యకలఁ గాంచె
(మనసు త)నివాస నర్ధేందుమౌళిఁ గాంచెఁ
గాంచె సుకుమారుఁ డంబికాకాంతు శివుని. ౮౫

కాంచి దండప్రణామంబులు చేసి చేతులు మోడ్చి
నమ శ్శంకరాయ, శశాంకమూర్ధాలంకారాయ, త్రిభు
వన (?) పురంధ్రీనీరంధ్ర స్తనకుంభవముత్తంభితకస్తూరి
కాస్థాసకముద్రాద్రోహిబాహార్గళస్తంభాయ, జంభారి
ప్రముఖనిఖిలదేవతాకోటి హాటకకిరీటకోటీవిటంకసం
వాసితమందారమాలికా మరందబిందునిష్యందధారా
ధౌతచరణారవిందాయ, జలంధరాసురకంధరా పీఠికా
విఘట్టన క్రియాగరిష్ఠనిష్ఠురతా శశ్వద్విభంగఖట్వాంగ
పాణయే, పశ్యల్లలాటాయ, మదనమదగదాగదంకా
రాయ, సంధ్యానటాయ, కరకలితడమరుతాంకార
బృంహితబ్రహ్మాండమండలాయ, చండికాధిపతయే, నిర
స్తసమస్తోపాధికాయ, సచ్చిదానందస్వరూపాయ, స్వ
మహామహిమప్రతిష్ఠాయ, నిరుపాధికనిరవధికనిర్ణిరో
ధనిరవగ్రహానిరభినంధినిర్భరకృపాసంపత్సంపూర్ణ మేధ

నే, వృషాంకమాలికాభరణాయ, సముద్దండపుండరీక క్రవ్యాదకృత్తికంథాధురంధరస్కంధభాగాయ, భగవతే ధన్యోఽస్మి! కృతపుణ్యోఽస్మి! నమస్తే నమస్తే అని పలికి వెండియు. ౧౭

విషమవృత్తము.

(!) జయజయశంకరజయజయపురహర
జయజయ . . . . . . గుణవరుణాలయ
జయజయతుహినక్ష్మాధరకన్యాసహచర
జయజయశాక్వరవరశుభకేతన
జయజయమందరకందరకంధర
సంక్షుభితమహాక్షీరోదసముజ్జ్వరక్రూరశజలన
గిరీశా నకల్మాషి శితికంధరా! ౧౮

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించిన సుకుమారుమీఁదఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబు లోలయించుచు విరూపాక్షుం డతనికిఁ గామగమనంబును హేమకింకిణీ మాలికాసనాథంబును రుద్రకన్యాసహస్రసంకులంబును నగుదివ్యవిమానంబొసంగి ప్రమథత్వంబు కృప చేసెఁ బుణ్యవంతుల భాగ్యంబునకుం గొలఁది గలదె యింక నెయ్యది (వినవలతు) రడుగుం డని సూతుండు నైమిశారణ్యనివాసు లగు మహామునులకు సవినయంబును సస్నేహంబును సగౌరవంబునుగా విన్నవించిన.

గీ. పరమమునులు సూత్యాహసంభవుని సూతు
భక్తిఁ బూజించి యధికతాత్పర్యగరిమ